

AXEL GRANDJEAN

SPREDTE MINDER

GENNEM 70 AAR
(1847-1917)

KØBENHAVN
H. HAGERUP's FORLAG

SPREDTE MINDER

GENNEM 70 AAR

(1847-1917)

A F

AXEL GRANDJEAN

KØBENHAVN

H. HAGERUP's FORLAG

1919

TIL

MIN HUSTRU,

MIN BEDSTE VEN

FORORD

Naar man har naaet »Støvets Aar«, tanker man jo ofte tilbage paa den svundne Tid, og da mulig et og andet, som jeg har set paa nærmere Hold, og mange Smaatræk af de ikke faa bekendte Personer, som jeg har været i Berøring med, kan have nogen Interesse, har jeg nedskrevet efterfølgende Erindringer, som herved forelægges Offentligheden.

Selvfolgelig ornhandler de fra de forste Aar kun en snævrere Kreds, ligesom de senere bringer nogle private Meddelelser, der ikke godt kunde udelades for Sammenhængens Skyld.

I »De sidste Aar« har jeg for Theatrets Vedkommende kun dvælet ved ganske enkelte Ting og forbigaaet Debuter, Premierer etc., da dette dels er velbekendt og dels tilhorer Theaterhistorien.

April 1919.

AXEL GRANDJEAN.

INDHOLD

	Side
Slægten	11
De første Barndomsaar	13
Skoleaarene	23
Konservatorict og Theatret	61
Kompositioner og Udenlandsreiser	76
Forlovelse og Bryllup	100
De sidste Aar	145

SLÆGTEN

Familien Grandjean stammer efter Traditionen fra Omegnen af Lyon; ved Ophævelsen af det nantiske Edikt 1685 kom *Augustinus Grandjean* her til Landet og stod paa Christian Vtes Tid opført som Kvartermester ved Oberst Rabes Rytterregiment.

Sønnen, *Ludvig Grandjean* (1688-1767), blev Skovrider paa Enkedronning Charlotte Amalies Godser i Stevns, senere kgl. Skovrider sammesteds; han omtales af Overjægermester Gram som en dygtig Skovrider, »der havde lært Professionen«, hvilket ikke altid var Tilfældet i de Tider.

Hans Søn, *Jochim Augustinus Grandjean* (1715-1785), var i over en Menneskealder Skovrider ved Vemmetofte adelige Jomfrukloster, en Stilling, som han udførte »til Direktionens Tilfredshed«.

Hans Søn, *Ludvig Johan Grandjean* (1745-1801), var Cand. theol., Landvæsenskommissær og Kammerraad. Han eiede Fuglebjerggaard og Kastrup i Sorø Amt, hvor han udøvede en betydelig Virksomhed baade paa det agrariske Omraade og som »Bondens Velgører«, flyttede senere til Kobenhavn, hvor han købte flere Eiendomme og løste Borgerskab som Brygger. Han døde som en hovedrig Mand i sin Gaard i Frederiksberggade, hvor blandt andre L. N. Hvidt boede, og blev begravet med stor Pomp i Frue Kirke.

Hans Hustru, Provstedatteren *Anne Margrethe Beyer* (1751-1819), var Søster til den bekendte topografiske Forfatter, Provst Seyer Mahling Beyer, og Faster til Forfatterinden Sille Beyer.

Deres Søn, *August Grandjean* (1784-1863), var Klassekammerat med Oehlenschläger, men blev først Student et Par Aar efter Digteren. De blev begge privat dimitterede, var saaledes »Kakkelovnsstudenter«.

Efterat han havde været Forpagter paa Valselille og Spanager, blev han Eier af »Conradineslyst«, men maatte sælge Gaarden paa Grund af de pekuniære Vanskeligheder, der var Efterdønninger af Statsbankerotten, og overtog derpaa en mindre Landeiendom, hvorefter han i nogen tid drev et Bryggeri i Slagelse. 1808 udnævntes han til Kystbefalingsmand under Krigen med Englænderne.

Han var gift med *Anne Marie Midler* (1783-1860), en Datterdatter af Højesteretsassessor, Dr. jur. Niels Horrebow, hvis Fader var den bekendte Astronom, Prof. Peder Horrebow; gennem hende stammer jeg fra de sjællandske Biskopper Hans Poulsen Resen, Hans Hansen Resen og Peder Vinstrup, der kronede Chr. IV, Hans, delsmatadoren Gødert Braem, Landsdommer, Prof. Wilum Lange, Frederik Ildens Sekretair Elias Eisenberg og mange andre bekendte Mænd.

Den Collinske Gaard ud til Bredgade.

DE FØRSTE BARNDOMSAAR (1847-1853)

Den Collinske Gaard, eller, som vi kaldte den, »det gamle Hus«, laa i Bredgade ved Siden af den endnu bevarede Kannevorffske Eiendom. Ud til Gaden var der en lang Mur med en Port midtpaa, og ved Siden af denne strakte et gammelt Lindetræ sine Grene udover Gaden.

Indenfor Muren var der en stor Gaard, der oprindelig havde været Have; men denne var senere bleven bebygget med en entages Bygning, og her boede vi paa 1ste Sal, medens Bageriet var i Stuen. Stedets egentlige Facade vendte ud til St. Strandstræde, hvor Faders og Hosekrmmer Frølichs Butikker laa, medens Konferentsraad

Collin tidligere boede paa lste Sal; i denne Fløi fandtes ind til Gaarden en Svalegang.

Bag Conditoriet, der ogsaa havde Indgang fra Bredgade over Gaarden, laa et lille Bagværelse, hvor Kadetterne, hvem det var forbudt at røge Tobak paa Gaden, ofte tyede ind for at nyde den forbudne Frugt.

Gaarden var bygget i Midten af det 17de Aarhundrede af en Tolder i København, Joh. Esmi, der tidligere havde været Konsul i Spanien, og paa Frederik den IIIdies Tid boede den spanske Gesandt, Conde de Rebolledo, her. Hans Vaaben, udhugget i Sandsten, fandtes indmuret under lste Sals Vinduer ud til St. Strandstræde, og dette blev ved Ombygningen 1853 indsat i samme Floi ind til Gaarden, hvor det endnu finder. Kamra Rahbek kaldte derfor Stedet »det spanske Hus«.

1666 solgte Esmi Gaarden til Generallieutenant, Geheimeraad Jørgen Bielke, Griffenfeldts Ven og Velynder, der varmt forsvarede ham, da han blev styrtet. 1675 købte Assessor Joh. Pedersen Klein Stedet, der nu var i forskellige Borgeres Eie, indtil det i 1743 ved Auktion købtes af Familien Collin, i hvis Eie det var i over 100 Aar, indtil Geheimekonferentsraad Jonas Collin 1852 solgte det til sin Fader, Conditor Grandjean.

En for Fædrelandet betydningsfuld Begivenhed fandt Sted i den gamle Gaard, idet Jonas Collin her i sit Hjem udarbejdede den gennemgribende Forordning af 5te Jan. 1813 om Landets Pengevæsen, ved hvilken Leilighed der udenfor Porten blev posteret Skildvagter med opplantede Bajonetter.

Da min Bedstefader, August Grandjean, maatte sælge sine Landeiendomme, Conradineslyst og Atterupgaard, blev min Fader, *Christian Frederik Bredo Grandjean* (1811-1877), sat i Conditorlære, først hos Josty paa

Frederiksberg, senere hos den bekendte Conditor Otto. Efter endt Læretid fik han 1839 Borgerskab og etablerede sig i den Ankerske Gaard i Brogade paa Christi, anshavn, hvorpaa han 1841 blev Otto's Efterfølger i den Collinske Gaard i Bredgade.

Min Moder, *Karen Caroline*, født Toxværd (1810-1899), Datter of Koffardikaptain *Jørgen Serdin Toxværd* (1775-1843) og Hustru, *Margrethe Caroline*, født Thy,

Christian Frederik Bredo Grandjean.

Karen Caroline Grandjean, f. Toxværd.

gesen (1785-1849), var først gift med Bødkermester Hansen, med hvem hun havde en Søn, *Johan Serdin Hansen* (1833-1909), senere Grosserer Petreschs Efterfølger. 1841 blev hun efter sin Mands Død gift med min Fader og fik tre Sønner, *Harald Frederik*, nuværende Oberstlieutenant, f. 1841, *Axel Oscar*, f. 1845, død samme Aar, og *Axel Carl Villiam*, f. 9de Marts 1847. Familien Toxværd hed oprindeligt Fabricius, og i den

havde der fra Reformationen været en Række Præster, af hvilke En saa tog Navnet Toxværd efter sit Sogn.

I min Barndom var Faders Conditori meget besøgt, da der kun dengang fandtes faa her i Byen, og blandt de hyppige Gæster var Prof. Hartmanns første Hustru, f. Zinn, der gerne, naar hun kom, spøgende sagde til min Moder: »Ja, Md. Grandjean, De kan tro, naar man

Den Collinske Gaard ud til Strandstræde.

altid har et Barn ved Brystet (hun fik 10), kan man nok trænge til Noget at styrke sig paa!» Og saa drak hun sin Chokolade i vor private Leilighed, da det dengang ikke ansaas for passende, at Damer besøgte offentlige Steder.

Ogsaa den bekendte Skuespiller Dr. Ryge kom ofte ind paa Veien til sit Hjem for at faa en Romtoddy, og naar denne nu var lavet med »dobbelt Væge«, sendte

han sin Fribillet over til Moder, som Kontrolleuren spørgende kaldte »Md. Ottos Efterfølger«. Naar han spillede om Aftenen, blew der gerne sendt en lille Thepotte med Romtoddy over paa Theatret, og han bildte da de Andre ind, at det var Brystthe.

Endvidere kom Maleren Anton Melby i »det gamle Hus«, men dog kun i Bageriet, for at knibe sig en Kage. Han havde det dengang meget smaat, saa at han undertiden spillede Guitar paa Dyrehaysbakken for at tjene lidt til sit Ophold. Engang havde Svendene i Kaadhed stillet en Rottefælde op paa en af de øverste Kagehylder, og da han nu i et ubemærket Øjeblik vilde tage sig en Kage, slog Fælden i om hans Haand, og han gav sig til at brole, til stor Fornøjelse for Svendene, der ikke havde gjort det i nogen ond Hensigt. H. C. Andersen, der jo havde sit Tilhold hos Collins, hørte ogsaa til dem, der, i den Tid Fader stod i Lære, kom i Bageriet for at faa en Kage; Svendene kaldte ham altid »den lange Søndagsstudent«.

Som omtalt boede mine Forældre paa lste Sal til Bredgade, og her blev jeg født 9de Marts 1847, just som der rasede en saa voldsom Snestorm over København, at det var umuligt for min Mormor, der boede paa Christianshavn, at formaa nogen Droske til at køre over Knippelsbro.

Da jeg endnu laa i Vuggen, hændte en Begivenhed, der nær kunde være bleven skæbnesvanger for mig, idet der en Aften, medens mine Forldre var i Casino, hvor Fader havde en Buffet, udbrod Ild i Bageriet, der laa under vor Leilighed. Bjælkelaget var bleven antændt af Varmen fra Tørreovnen, og da Pigen kom ind i Stuen, hvor jeg laa, piblede allerede smaa Flammer op af Gulvet. Jeg blev nu i største Hast baaret over til Hosekrærner

Frøhlichs, der boede i Stedet, Gulvet blev brudt op og Ilden slukket; men nogle Øjeblikke senere kunde jeg være bleven kvalt af Røgen.

Faders Forretning gik stadig frem, og han var en foretagsom Mand, der ofte fik gode nye Ideer. Da saaledes Orla Lehmann sad arresteret i Kastellet, fandt han paa at lave en ny Slags store Hindbærbolscher, der blev indpakket i Omslag med Orla Lehmanns Portræt udenpaa, og disse fandt en rivende Afsætning.

Foruden Conditoriet havde Fader som sagt en Buffet i Casino ved Indgangen til den store Sal, og derved kunde jeg gaa ind, som det hed, »paa Ansigtet« og overvære Forestillingerne, hvis der tilfældig var en tom Plads.

En Aften blev min Broder sendt op paa Tilskuerpladsen for at lede efter mig og fandt mig siddende i en Loge paa Skødet af en fremmed Dame. Da Logen ved Forestillingens Begyndelse var tom, havde jeg sat mig der i den Tro, at der Ingen kom. Pladsernes Indehavere indfandt sig nu; jeg gav mig freidig i Snak med dem, og da de vel syntes, at jeg var en pudsig Fyr, beholdt de mig hos sig i Logen.

Paa denne Tid fik Fader den Flyvegrille at købe en lille Landeiendom, »Urbanslyst«, det nuværende »Tubstrupslund«, ved Fredensborg. Selve Stedet staar kun dunkelt for min Erindring, men jeg mindes dog, at jeg var derude under den totale Solformørkelse 1852, og at det blev saa mørkt, at Hønsene gik til Ro, og Køerne vendte hjem fra Marken midt om Dagen. Eiendommen blev bestyret af en Forvalter Velschow, som jo hurtigt fik Navnet »v. Elskov«, da Fader var stærk i at give Folk Øgenavne; men Stedet gav i Længden kun Udgifter, saa Fader solgte det snart igen.

Ligeoverfor den Collinske Gaard boede den bekendte Md. Mørch paa Hjørnet af Nyhavn og St. Strandstræde i det saakaldte »skarpe Hjørne«. Som Enke efter botanisk Gartner Mørch havde hun begyndt en Blomsterhandel, der i lang Tid var Bvens eneste.

Stedet eiedes af Enkefru Lorck, der boede paa 1ste Sal, medens Sangeren Peter Schram i mange Aar boede paa 2den. I dette Hus færdedes jeg i en Menneskealder hos disse tre Familier, og mange af mine bedste ungdomsminder knytter sig til dem og vil senere blive omtalt.

Md. Mørch var en iegod Lille Kone, svensk af Fødsel. Da der snart opstod mange Konkurrenter, fulgte hun ikke med Tiden, saa at Forretningen ved hendes Død 1881 var gaaet tilbage og blev ophævet 1890.

Af hendes fire Børn blev de to Sønner bekendt i større Kredse. Den ældste, Otto, var noget af en Særling, men kendt saavel herhjemme som i Udlandet som en fremragende Konkylolog. Den yngste, Jens Vilken, var jævn aldrende med min Broder.

Som 15-aarig Dreng var han kommet ind i Postvæsenet, og ved sin Dygtighed og Accuratesse forfremmedes han stadig, endte som Overpostmester og gik af som Konferentsraad. Mit Venskab med ham vedligeholdtes lige til hans Død 1917.

Vilken Mørch, eller, som vi kaldte ham, »Jens«, var en født Selskabsmand, livlig og munter og søgt i mange Huse for sit Humor og sin Mutterwitz. Han var fra Barndommen en ivrig Møntsamler og havde allerede som Skoledreng sat sig i Forbindelse med en Møntforretning i Berlin og med en i Christiania. Da Chefen for Berlinerafdelingen engang kom hertil, blev han derfor meget forbauset ved at finde en Skoledreng som Bestyrer af den københavnske Afdeling.

Da Mørch var meget paapasselig i sin Tjeneste, havde han, for ikke at sove over sig, naar han skulde mode Kl. 6 paa Kontoret, anbragt en Seilgarntsnor igennem Vinduesposten ned paa Gaden, medens dens anden Ende var bundet om hans ene Arm, saa at Vægteren kunde trække i den og saaledes faa ham vækket i rette Tid.

Naar nu min Broder eller andre af hans Venner kom hjem fra Selskab midt om Natten, havde de undertiden Løier af at trække i Snoren, og naar saa »Jens« søvndrukken kom ud paa Gaden Vinterdage i Mulm og Morke og opdagede, at der var flere Timer, til han skulde møde paa Kontoret, var det jo ikke underligt, at han blev gal i Hovedet og krøb i Seng igen.

Et af mine tidligste Barndomsminder er Troppernes Hjemkomst 1850. Min Barnepige, Mine, der var min tro' faste Vogter i mange Aar, og som en Menneskealder senere modtog min Brud og mig i vort nye Hjem, stod med mig paa Armen ovenover Vesterport, og herfra saa vi Toget komme med flyvende Faner og fuld Musik ombølget af Mængdens Hurraraab. Vel var jeg kun 3¹/₂ Aar, men Indtrykket var saa stærkt, at det satte sig fast i mit Barnesind.

Først i 50'erne blev der en Nat stor Hurlumhei i Bred' gade, idet Luftskipperen Moyels Eiendom, nogle Steder fra os, brændte. Vægterne peb, Trommerne gik, Genboer og Naboer raabte fra Vinduerne: »Vægter! hvor er Ilden?« og fik den gamle Vittighed: »Paa Buntmagerens Loft til Svar. Alle i Gaden var paa Benene, der var en Raaben og Staahei af Kuskene, der kom kørende med Vandtønder, og Brandlygter blev hængt ud ved Portene.

Jeg husker tydelig, at »den røde Baron« Rosenkrantz, der boede i det Lille Hus ved Siden af Thotts Palais,

nu nedrevet, da det skulde give Plads for Palaisgaden, laa ud ad et Vindue i Stueetagen med en Haandlygte i Haanden for at lyse op for Brandfolkene, men det var spildt Umage, thi Ilden lyste saamænd nok op.

1852 købte Fader det gamle Hus af Collin, der 1838 var flyttet til Amaliegade ligeoverfor Casino. Det havde længe været brostfældigt, og det hed sig, at da det engang havde regnet ned paa Bordet, medens Thorvaldsen var tilstede hos Collin, flyttede han og bestemte sig senere til at sælge det.

Det nye Sted blev opført 1853; Reisegildet stod lille Juleaftens Dag oppe paa Taget, og ved denne Leilighed skrev H. C. Andersen, for hvem Stedet rummede saa mange Minder, følgende Sang:

VED KRANDESENS HEISNING
PAA HR. GRANDJEANS NY GAARD.

Fra gammel Tid en Gaard her stod,
Nu er den »gamle Minder«.
Men paa dens Grund, og den er god,
En ny man opreist finder.
Vi reiste den med Krandsen paa,
Vi til dens Fest os samle;
Du nye Gaard! Gid Lykken maa
Boe her som i den Gamle.

Gid meget Godt og Dydigt ske
I dette H uus, vi satte!
Gid Fremtids Born maa paa det se
Som een af Byens Skatte,
Som mærkeligt i meer end Grund,
Saa at man derom sjunger.
Og nu fra Hjerte og fra Mund
Vort Hurra for den runger!

H. C. Andersen.

Bygningen var for de Tider ganske statelig med den stilfulde Facade, der var tegnet af Arkitekt Tyberg.

Det nye Conditori, der vendte ud baade til Bredgade og Strandstrøde, var smagfuldt dekoreret af Arkitekt Hetsch den Yngre, og en Tid var det Byens eleganteste Lokale; senere er der jo kommen langt pragtfuldere.

Hvad der ogsaa stemplede det som noget saerligt, var, at Tobaksrøgning var forbudt, saa at der var stort Damebesøg.

Nu var altsaa det gamle Hus kun en Saga, og det eneste synlige Minde, jeg har om det, er et lille fransk Taffeluhr, der stod paa Reolen i den gamle Boutik, og et Maleri af Facaden til Strandstræde.

SKOLEAARENE

(1853-1866)

Da jeg var bleven sex Aar, begyndte jeg min Skolegang hos Md. Stub, en Søster til Aug. Bournonville; hun havde en Skole for Smaaborn i Skvaldergade, nu Nikolaigade, i Bagergaarden, og her blev vi underviste i Dans af selve Bournonville, hvem jeg senere skulde lære at kende under helt andre Forhold.

Han var jo meget ilter og opfarende, og jeg mindes, at han engang, medens han spillede Violin til yore Danseøvelser, i Hidsighed gav en Dreng et Rap med Violinbuen, saa at den gik itu, og vi maatte holde op med Dansetimen, hvad vi naturligvis var glade for.

I 1853 rasede Koleraen, og da min Vej til Skolen gik forbi Gjethuset, saa jeg hver Dag efter paa en Seddel, der var udhængt i et Vindue i Stueetagen, hvormange Dødsfald og nye Tilfælde der havde været i det forløbne Døgn.

Om Sommeren blev jeg sendt med Moders Søster, Gine Toxærd, der boede i Huset hos os, ned til deres Broder Hans, der var Skolelærer i Høierup ved Stevns, og her tumlede jeg mig i Mark og Skov med den store Skare af Fætttere og Kusiner.

Som Barn var jeg meget livlig og havde lært en Maengde dengang gængse Viser som »Pjaltensborgs Brand», »Hr.

Madsen« og mange andre; disse foredrog jeg tidlig og silde for mine Omgivelser. Jeg søgte ogsaa at drage Nytte af disse Viser, idet jeg havde fundet paa en aparte Industri, som dog snart blev forpurret.

Jeg gik nemlig fra Skolen paa Hjemveien ind i en eller anden Gaard og begyndte at synge mine Viser. Der samlede sig snart nogle Tilhørere i Vinduerne, som, da de vel fandt det morsomt at se en Lille velklædt Skoledreng med Tornister paa Ryggen agere Gadesanger, tilkastede mig nogle Skillinger. Triumferende viste jeg dem til Moder, der dog selvfølgelig forbød mig at fortsætte med disse Sangpræstationer.

En af dem, som mine Viser mest fornøiede, var min Moders Broder, Niels, som boede paa Christianshavn. Han var Skibskaptajn, men forliste engang under Rygen, hvor han og Mandskabet i lang Tid sad surret fast i Rigningen, inden der kom Hjælp, og ved denne Leilighed fik hans Helbred et Knæk, som han aldrig forvandt.

Det var Onkel Niels' bedste Fornøjelse, naar jeg staaende i Sophaen sang »Pjaltensborgs Brand« for ham, men det var under den bestemte Fordring, at han ikke maatte le, thi isaafald afbrød jeg Sangen med de Ord: »Jeg vil ikke synge mere, naar Du sidder og griner af mig!« Han forsøgte nu at være alvorlig, og min Præstation lønnedes da med en Firskilling.

Den 15de August 1853, Tivolis Fødselsdag, rasede et voldsomt Uveir over Byen, og da det brød løs, sad jeg med Fader i en Lille Stue til Gaarden. Han skyndte sig ud, løb rundt med Folkene for at lukke alle Vinduerne, der stod aabne, for at Bygningen skulde tørres, men i Forvirringen glemte man mig, og der sad jeg ene tilbage i Merket, medens Himmel og Jord stod i Et.

Under Uvejret hændte det, at en Kat, der havde for, vildet sig ud paa Gaden, blev saa fortumlet, at den i et fortvivlet Spring knuste en af de store Speilglas, ruder og fløi i Hovedet paa en Herre, der sad og drak The. Han sprang forfærdet op og blev ligesaa forskrækket som Katten, da han troede, at det var Lynet, der var slaaet ned.

I min Barndom havde Tivoli endnu bevaret sit hyggelige Præg: den gamle Rutschbane, Koncertsalen med gamle Lumbyes joviale Skikkelse, Beværtningen Sluk efter, hvor de store Trær gik ned gennem Loftet osv. — dog, dette er jo ofte beskrevet af mange Andre, saa jeg skal ikke opholde mig derved.

De første Aar efter Tivolis Aabning havde Fader Conditori i den senere Nimbske Divan ved Koncertsalen, og ved de større Fester med Illumination, der i Forhold til Nutiden var ret beskedne, var jeg ofte en undrende Tilskuer til alle Herlighederne. Naar nu Fyrværkeriet var afbrændt, maatte man dødræt trave i Trængsel gennem Vesterport, og da Fortouget kun bestod af en Flise, tog det jo Tid at komme igennem den, da Omnibusser og Drosker fyldte Kørebanen; men snart var Trætheden glemt, og i Drømme genoplevede man endnu engang den herlige Aften.

Af andre Forlystelser var der Abetheatret og Halvorsens Beriderselskab paa Vesterbros Theater ved Siden af Tivoli. Navnlig mindes jeg en imponerende Opførelse af »Slaget ved Alma«, der udfortes af Aber, der red paa smaa Ponnyer og Puddelhunde. Stor var min Beundring, naar til Slutning Fæstningen stormedes i rød bengalsk Ild, og Papbomber under en vældig Skydning sprang, saa at Stumperne fløi ud blandt Publikum.

Tidlig vakttes min dramatiske Interesse, naar min Broder Harald og Hjalmar Frøhlich, vor daglige Legekammerat, spillede for mig paa vort Dukketheater. Jeg var den eneste Tilskuere, og maaske næppe nogensinde har jeg været saa opfyldt af, hvad jeg saa, som naar de slukkede Lyset i Stuen og frembragte Lynild ved at puste Hexemel gennem en Flamme, medens de udstødte høie Brøl. Samtidig for en rød Djxvledukke frem og tilbage paa Scenen under dette Uveir, medens jeg sad og stirrede skrækslagen paa Forestillingen.

Da jeg nu ikke længere skulde gaa i Pogeskole, blev jeg sat ind i Mariboers Skole, der havde Lokale i Bagbygningen i St. Kongensgade Nr. 55, og her omgikkes jeg særlig Holger Drachmann.

Andre Kammerater fra denne Tid var Georg Anholm og Otto Aaris, begge Sonner af Skibskaptainer. Anholms boede i Nyhavn i det næstsidste Hus før Kvæsthusgade, hvor H. C. Andersen en Tid boede paa Kvisten, udenfor hvilken der var en Altan, og man fortalte, at han, der jo var ængstelig i høi Grad, havde et Knudetoug liggende under sin Seng til Brug i paakommende Ildebrandstilfælde.

Til Stadighed laa nogle Skibe fortøiede i Havnen, og det var en stor Fornøjelse for os Drengene at tumle os ombord i dem og ro rundt i Havnen.

Engang havde en af Anholms Matroser bragt en Lille Bjørneunge med hjem fra Norge; denne var tam, gik om paa Skibet, og vi legede med den som med en Hundehvalp; men en Dag var den gaaet iland, og der samlede sig snart nogle Hunde, som stod og goede ad den; den satte sig da med Ryggen mod Bolværket, og hvergang en af Hundene nærmede sig, gav Bjørnen den en

paa Siden af Hovedet med Labben. Det var et høist pudsigt Syn!

Mange glade Timer havde jeg ogsaa hos den senere Landskabsmaler Rudolph Bissen, der var en Søn af vor berømte Billedhugger.

De boede ved Frederiksholms Kanal og havde et lige saa hyggeligt som kunstnerisk Hjem, hvor der var fuldt op af sjældne Planter og allehaande Kunstsager. Atelier'et, der vendte ud til en lille Have, var smykket med store Træer i Ballier, og i disse fandtes Firben, medens der ude i Haven kravlede Skildpadder om.

Gamle Bissen var en prægtig Skikkelse med sit smukke hvide Skæg, og jeg saa ham ofte arbejde i Atelier'et i sin blaa Bluse, med en Papirspose paa Hovedet, sammen med Sønnen Vilhelm og flere Elever.

Da der udfør hans Bolig var Robaade at faa tilleje, roede vi tit ud i Kalvebodstrand og gik i Vandet. Et af vore drengagtige Paafund var at krybe op i et Træ, der stod indenfor Plankeværket ud til Gaden; saa højse vi en lille Spand Vand op i Træet, og ved Hjælp af smaa Sprøjter sendte vi fine Straaler ned i Hovedet paa de Forbigaaende, som forbauset standsede og ikke kunde forstaa, hvorfra Vandet kom.

I Bissens Hjem fandtes mange Kostumesager: Togager, Hjelme, Spyd osv., og med disse udklædte vi os saa til gensidig Fornøjelse.

Vi havde ogsaa en prægtig Legeplads i den bagved Huset liggende Materialgaard, og naar vi kunde se vort Snit, tog vi en eller anden Gibsfigur, hvoraf der paa Loftet fandtes en Mængde, ned i Haven, og morede os med at puste Lerkugler paa den af et Pusteror. Denne Sport, der gerne endte med, at vi slog Figuren itu ved

Stenkast, turde vi dog kun øve, naar gamle Bissen ikke var hjemme, og den var jo ogsaa ret utilladelig.

Af Friluftsfornøielser spillede Skovturene en stor Rolle. De foregik som oftest med Kapervognene, der holdt ved Østerport, gik over Klampenborg til Raavad eller Fortune og endte gerne paa Dyrehavsbakken, hvor den rigtige gamle Mester Jakel spillede og Tyroler-Ferdinand sang en af »sine egne«, akkompagneret af den »brunøiede Datter«.

Undertiden seilede vi med Fader til Vedbæk med Dampskibet »Hamlet«, der førtes af den populære Kaptein Prah; dengang anede jeg ikke, at han skulde blive min Svigerfader.

Fra Vedbæk gik vi saa op paa Lokes Høi, hvor vi lagde os i Grasset og spiste vor medbragte Frokost, medens den deilige Udsigt over Sundet laa udbredt for os. Saa gik Touren gennem Dyrehaven, forbi Eremita, gen og hjemad tilvogns.

Mangen Sommeraften tilbragtes ogsaa hos Josty eller ved Schweizerhuset i Frederiksberg Have, hvor man fik Service og »Vand paa Maskine«, medens de velforsynde Madkurve blev udpakkede og allehaande lækre Sager fortærede med forstærket Appetit i det Grønne.

En for København ganske ny Virksomhed begyndte Fader, da han med Anbefaling af Frederiks Hospital fik Tilladelse til at bygge et stort Ishus ved Stadsgraven ved Vestervold.

Som Arbeidskraft brugtes her de saakaldte »ærlige Slaver« til at ise. Om Morgenen modte de op, iførte deres sorte og graa Slaveklæder, med Lænke om det ene Ben, ledsagede af en Slavesergent. Medens Arbeidet stod paa, opholdt »Sergenten«, en civilklædt Person

med en drabelig Sabel, sig i Reglen i en Beværtning i Nærheden, hvorfra en af Slaverne hentede ham, naar Arbeidet var endt.

Betalingen var en Mark daglig pr. Slave, men af denne Sum fik de selv vist kun saare lidt, og min Moder stak ofte Pakker med Smørrebrød til dem, hvorfor de til Gengæld forærede os Børn forskelligt Legetøi, som de lavede i deres Fritid i Fængslet.

Fader var ogsaa den første, der lod forskrive Is fra Norge, og startede senere et Isactieselskab, hvorved han fik overladt en Poterne i Volden ved Sølvgades Kaserne. Her leiede han nu Soldater til at ise, men da han var ufornuftig nok til at love dem en Daler, hvis de faldt i Vandet under Arbeidet, snød de ham over en lav Sko og lod sig med Villie dumpe i Vandet, saa det blev jo i Længden en dyr Historie. Efterat Actieselskabet i nogen Tid havde ført en sygnende Tilværelse, blev det opløst.

Da Fader i disse Aar holdt Heste og Vogn, var vi gerne hvert Aar ude i Dyrehaven, naar der blev holdt Revue, og saa paa den Hurlumhei, hvor det var en lige saa stor som spændende Fornøielse at følge Troppernes Bevægelser, der foregik under Kanonskud og Gevær-salver. Prins Ferdinand førte gerne det ene Parti, og om ham skrev Helms sin kostelige Vise: »Prins Ferdibrand var Keiseren af Brasiliens Søn, han var yndig og skøn« osv., der en Tid var paa Alles Læber, ligesom »Je' ha' væ't Tollerist!« —

En af disse Somre var jeg med Moder paa en Tour, der let kunne have faaet alvorlige Følger. Vi kørte for at besøge hendes Broder med Postvogn fra Storehedinge til Høierup, og idet vi svingede ind i Landsbyen

blæste Postillonene nok saa lystigt i sit Horn for at melde vor Ankomst.

Da han nu vilde køre op foran Skolen, der laa paa en lille Bakke, blev Moder ængstelig og sagde: »Nei! kør hellere ind ad Gaarden!«, hvorpaa Vognen, idet han saa pludselig dreiede af, væltede saa eftertrykkeligt, at den bogstavelig laa med alle fire Hjul i Veiret. Onkel og Tante, der stod udenfor Huset, tilkaldte af Postillonens Horn, blev naturligvis forskrækkede og styrtede til, men Moder og jeg kravlede uskadte frem, omringede af den hele Skare maabende Bønderbørn, der saa fik fri i Anledning af vor Ankomst.

Om Eftermiddagen gik jeg ofte med Fader en lang Tour ad Kærlighedsstien langs Søerne til Alleenberg og tilbage gennem Frederiksberg Alle, hvor jeg tydelig mindes Monegattis Pavillon, en hvid Bygning, der laa i den Lille Runddel, og Meyers Voxkabinet ved Jernporten.

Paa Vesterbro laa der endnu en Seværdighed, som vi ofte besøgte, nemlig Mortensens Naturaliekabinet ved Siden af Skydebanen, en Samling af Naturalier, udstoppe Dyr og allehaande Mærkværdigheder. Touren endte saa hos Hosekræmmer Hansen paa Hjernet af Kongens Nytorv og Gothersgade i Kælderen.

Her samledes nemlig henad Aften flere adstadige Borgere og diskuterede Dagens brændende Spørgsmaal, hvorfor Kælderen fik Navn af »Ministeriet«.

Christian Hansen var ret en Type paa en velstillet Borger fra Fyrreerne, trind og trivelig med et Ansigt, der straaled af Jovialitet, og rig paa snurrige Indfald.

Da saaledes min Onkel Ludvig, der var noget selvklod og derfor havde faaet Navnet »Kalifen«, da Erik Bøghs »Kalifen paa Eventyr« just paa den Tid gjorde

stor Lykke, engang skulde paa Maskerade og vilde laane nogle Matrosklæder, raadede Hansen ham til hellere at tage en grønlandsk Skinddragt. Han fik den nu paa, og Dragten var forsaavidt korrekt og god nok, men desværre altfor korrekt, thi i den ophedede Sal udbredte den en saadan Transtank, at Alle flygtede fra hans Nærhed, medens Hansen bagefter godtede sig over sin List, der kun var lykkedes altfor godt.

Fader, der gik under Navnet »Conditoren«, var den, der førte det store Ord i dette »Collegium politicum«.

Hans trofaste Ledsager paa Eftermiddagstourene var Bøsse-maker Delcomyn, som Fader kendte fra Tivoli, hvor han havde en Skydebane, og da undertiden en Kugle kunde forville sig over paa den ligeoverfor liggende Tømmerplads, hed det i »Tivolivisen«:

Der klages fra Tømmerpladsen af
dem, der skærer Langsav.

Men havde de faaet paa Kassen,
saa havde de nok skreget »Av!«

Foruden ham var Isenkræmmer Hassert med; disse Tre gik under Navnet »Treenigheden« og var paa deres Toure hver ledsaget af en Hund. Delcomyn dannede en fortræffelig Modsætning til Fader, og Grunden til, at de var Venner, var vel nærmest den, at de aldrig var enige, saa at de altid havde Stof til Diskussion.

Paa den Tid, Fader eiede Urbanslyst, var de engang inde hos en Bonde paa Besøg og blev trakteret med Æbleskiver, der blev tagne op af en Skuffe, hvori der laa gamle Kamme og alt Slags Skrammel. Bonden nødte dem til at tage for sig af Retterne, ogi Fader tog til hans Glæde den ene efter den anden, men bag Bondens Ryg stak han dem ned under Bordet til hans Hund, saa at

de to Andre ikke kunde begribe, at Fader kunde spise saa mange, da de selv kun med største Moie havde kunnet faa En ned.

Blandt andre Besøgende i »Ministeriet« var den bekendte Tobaksfabrikant Hirschsprung, der gik under Navnet »Fatter«, og som Fader undertiden havde Løier med.

En Dag kom der en Mand ned i Kælderen og vilde sælge en Hare, men da ingen af de Tilstedeværende vilde købe den, sagde Fader: »Gaa De over til Hirschsprung i Gothersgade! Han talte om, at han vilde have en Hare.« De andre lo, hvorpaa Manden gik og vilde absolut prakke Hirschsprung Haren paa, hvormeget han end protesterede.

Oprindelig var Hirschsprung kommen hertil fra Frankfurt, og der havde Fru Heibergs Moder, Madam Pætges, en Tid været Barnepige hos ham. Mange Aar efter, da han etablerede sig i København som Tobaksspinder, traf de igen hinanden, og til Tak for sin tro Tjeneste fik hun gratis Snus hos Hirschsprung for Livstid.

Saa var der Ricard, kaldet »Pappe«, der eiede Stedet paa Hjørnet af Kongens Nytorv og St. Kongensgade. Han var fransk af Fødsel, med hvidt Haar, klippet à la malcontent, og talte gebrokkent Dansk.

Som Savoyardreng kom han til Byen og blev gift med en Kammerjomfru hos Prinsesse Juliane, der forærede dem Stedet, hvor Fru Ricard oprettede den første Modehandel her i Byen.

Dog nok herom! Jeg har maaske dvælet for længe ved denne originale Forsamling; dengang saa jeg ikke Medlemmernes komiske Sider i det fulde Lys, men de staar saa klart i min Erindring, at jeg ikke har villet forbigaa dem.

En Vinterforføjelſe, der i de Tider var meget almindelig, var at køre i Kane omkring »Hesten« paa Kongens Nytorv; det kostede en Mark, men hvor længe man kunde køre for den, husker jeg ikke. Det var heller ikke saa sjældent, at Sundet var tillagt til Trekroner, saa at vi kørte med Hest og Vogn derud. Stod man paa Langelinie, saa man som en hel Landevej med Kørende og Spadserende; Kageboder med vaiende Flag, Lirekasser og Karruselslæder fandtes i Mængde, saa at der udfoldede sig et livligt Folkelivsbillede.

Mine Forældre førte et meget selskabeligt Hus, og da vi ofte havde haft Børnebal, maatte der til Afvexling gøres noget overordentligt, og det blev da 1856 en Børnemaskerade. Vi var 80 Børn, alle i Costume. Musikken besørgedes af en Harmonika, som spilledes af en dengang bekendt Mand, Steenstrup, Stifteren af Firmaet Petersen & Steenstrup.

Nogle af de mest bemærkede af Gæsterne var vor gode Ven Vilken Mørch, der mødte som en fordrunken Borger i Uniform, med hvide Buxer, rød Kjole og en Chakot med en uhyre »Lampepuſer«. En Pleiesøn af Skuespillerinden Henriette Andersen, der boede paa Kviststen, var udklædt som Abe. Han var meget morsom, og da Moder lukkede op for ham, troede hun, at det var Skorstensfeieren, saa at hun lige vilde ſige, at han ſkulde gaa ad Køkkentrappen, men da han begyndte ſine ſære Krumspring, ſaa hun, at det var en af Gæsterne.

Alle blev dog fordunklede af Brødrene Wanscher, der boede i Huset paa 2den Sal. Der var tre, Vilhelm, Oskar og Axel. De lob flere Gange op i deres Leilighed og klædte ſig om, ſaa at de efterhaanden viſte ſig i forſkellige Dragter. Jeg ſelv var jo lidt for lille til at have den rette Glæde af denne Feſt, ja, jeg blev endogsaa

bange for Aben, saa at jeg løb ind i de andre Stuer og erklærede: »Jeg vil ikke gaa ind, saalænge han løber om og skaber sig.«

Da det nu blev bestemt, at jeg skulde studere, kom jeg 1857 ind i Metropolitanskolen under Rektor Borgen, og her var jeg Klassekammerat med Ernst v. der Recke, de severe Kammerherrer Hans Kjær og Groothoff, Forfatteren Erik Skram og flere.

Paa Grund af min tidlig vakte Lyst til at agere, var jeg ogsaa ofte med til at spille Bornekomedier.

Saaledes blev der hos Anders Sandoe Orsted spillet en Bearbejdelse af H. C. Andersens »Svinedrengen«, hvori Erik Skram var Keiseren, og han vakte vor Misundelse ved at vire ifort en pragtfuld Dragt, der var syet af det Costume, som Orsted havde haft paa som Storkorsridder ved Chr. VIIIs Kroning: hvide Sæbebenklæder og hoirod Floielskappe. Hvor blev yore Cline store, da vi saa ham i den Pragt!

Nogle Aar efter spillede jeg med i samme Stykke i den norske Fru Halkiers Hus og var da avanceret til Keiseren, medens Emma Halkier, nuværende Admiralinde Gad, var Prinsen, og Rosa Sodrøng, nu Fru Professorinde Dorph, Petersen, Prinsessen. I Skolen var jeg ogsaa engang med til Julekomedie, hvori Emil Poulson og Jerndorff var Medvirkende.

Jeg blev allerede paa den Tid en flittig Theatergænger, og det gik saaledes til:

En Klassekammerat, Johan Engel, boede med sin Moder, der var Enke efter en i 1848 falden Officer, i Faders Hus, og i en af hende leiet Loge i Balkonetagen var der bagved Plads til, at vi to Drengene kunde staa paa en Skammel, og derved kom jeg ugentlig i Theatret

i Aarene for min Konfirmation. Disse Aftener slugte snart min Interesse, saa at det ofte gik ud over Lektierne.

Hvor staar det gamle Theater nu 60 Aar efter klart for Erindringen! Forsalen med de der posterede Skild, vagter! Den dxmpet oplyste Tilskuerplads med sine tre Etager! Lysekronen, der blev trukket op i et Hul i Loftet under Forestillingen! Kongelogen, hvor man ofte saa Frederik VII trone ved Siden af Grevinde Danner, laa som nu lige ved Scenen tilvenstre, medens Pladslogen var indrettet for Prins Christian og hans Familie. Bagved Balkonetagen lob en bred Gang, hvor man i Mellem, akten promenerede og kritiserede, da der ikke fandtes nogen Tilskuerfoyer.

Theatret var jo blevet ombygget i 50erne, og for den Tid fandtes et staaende Parterre, der i en vis Forstand var en literxr Domstol, hvor det tidt gik lystigt til.

Saaledes viste Sangeren Liebe mig en Aften en oeldre Herre i Parquettet, der i sin Ungdom havde veret en af Anforerne, og fortalte, at der engang var forefaldet folgende: Som Gxst optraadte en ung Pianist, der paa Plakaten kaldte sig »Hofpianist hos Hertuginde af Parma«. Den unge Mand traadte ind under Dodsstilhed, spillede upaaklageligt, men fik intet Bifald, og da han derpaa under samme Stilhed forlod Scenen, lod der fra Parterret en Rost: »Hi! Hertuginde af Parma!« efter, fulgt af Publikums skraldende Latter.

En anden Gang optraadte en temmelig uheldig Debutant som Ludvig XI, og da han begyndte en Scene med de Ord: »Ser jeg ud som en Konge?« fik han Svar fra En i Parterret: »Nei, det ved Gud, De ikke gør!«, hvad der blev Debutantens Dodsdom.

Ja, saa lystigt gik det til i de Tider. Dog tilbage til Skolen!

Foruden Theatret var Naturhistorie min Hovedinter,

esse, og jeg var meget flink i dette Fag, hvori vi havde Overlærer Fogh til lærer; han var min udkaarne Yndling og jeg hans.

Det var en sjælden smuk Mand, livlig og fængslende i sin Undervisning, der gik for sig paa den Maade, at han satte sig op paa Bordet, samlede os alle i en Klump om sig, saa at Timen gik med Liv og Lyst. Ogsaa som en hjælpssom Ven laante han mig naturhistoriske Bøger, og jeg hang ved ham med mit hele Barnehjerte.

Han var Aarsag

Overlærer Fogh. 1862.

at jeg i Skolen fik et Ogenavn, idet jeg ved en Examination om Folenerverne sagde, at disse altid ledte et Smertensindtryk til Beres »Slutning«. Han gav sig nu til at le og udbrod: »Nei, her den Fine! Han tor nok ikke sige Endel« Og fra den Dag

hed jeg al, tid »Fine«, saa at jeg endnu paa min 70,Aars
Fodselsdag

fik et Lykonskningsbrev fra Ernst v. der Recke med Overskriften: »Kxre Fine!«

Om Sondagen var jeg en flittig Gxst paa yore Mu: sser og mindes tydelig gamle Konferentsraad Thomsen med det hvide Haar og de sorte Ojenbryn, naar han forklarende gik igennem Stuerne, medens en Svxrm af interesserede Tilhorere flokkedes om ham som Fluor om et Stykke Sukker.

Rektor Borgen med de store Hornbriller og de net.= vase Skuldertrækninger saa vi ikke meget., til, men des.= mere til Inspektør Krebs, ret en Type paa en Skolemand og afholdt af os alle. Han var en strmlg, men retfxrdig Lxrer, livlig i sin Fremstilling og altid med en Spog paa Lxberne.

Som i alle Skoler var der jo ogsaa her nogle Lxrere, der var Offre for yore Drillerier, sxrlig Historielreren, gamle Brondum.

Det var en stor, syr Mand med en sort Kalot over tynde, hvide, flagrende Haar, et vulgxrt Ansigt med en bred Mund, Braknse og temmelig malproper. Hans hoie Alder gjorde ham til Skive for yore Loier, thi Drengene kan jo vxre ubarmhjertige!

Hvad der i Retning af Spektakler blev budt ham, grxnser til det utrolige. Vi rullede Gardinerne ned, skar Snorene over, saa at vi maatte lase i Halvmorke, fyldte Sand i hans Blxkhus, Vand i Spytebakken paa Kathe, dret og drillede ham paa alle mulige Maader. Exempel.= vis havde han, der skraaede hoist uappetitligt, engang kastet en Skraa fra sig; den floi hen paa Vinduet og blev siddende der. Nu reiste jeg mig og sagde forbauset: »Uh, Hr. Brondum! Hvad er det for et underligt Dyr, der sidder paa Ruden?« Han reiste sig for at se efter,

blev naturligvis rasende og lonnede mig med en Lus, sing under almindeligt Hyl fra Klassen.

Hvad der sxrlig xrgrede ham, var, naar En bad om at gaa ud og hente et Lommetorklxde, thi saa sagde han regelmxssig: »Nx! min go'e Mand! Han kan laane mitl« og trak et rodt, snayset Bomuldstorklxde frem, hvad der efterfulgtes af det ironiske Svar: >3Nei Takk Atter en Lussing under almindeligt Hyl!

Hans Undervisning var hoist mxrkelig. Naar han f. Ex. fortalte, at Attila var braknxset, trykkede han med Tommelfingeren sin iforveien (lade Nxse yderligere Had, for at vise, hvorledes den berygtede Barbar saa ud, og var det Attilas Hjulben, han vilde levendegore for os, lod han to krumme Fingre marschere paa Katedret. Disse Manerer skulde jo ikke fremme Respekten.

Dog nok om disse Drengestreger!

En af mine \Termer var Louis Silberloh, Son af en Enke efter Kaptain Silberloh, der faldt 1848. Hun levede i smaa Kaar, men desto mere Selskabelighed var der hos hendes Soster, Fru Uthicke, og i hendes Hus traf jeg Sangeren Peter Schram med Familie; hos dem blev jeg snart en hyppig Gxst, hvorved jeg lxrte denne nale Kunstner nxrmere at kende.

De bedste Sommerferier tilbragte jeg i disse Aar hos min Faders Broder Carl, »Omar Paschacc kaldet paa Grund af sit store Skxg.

Han var Gartner paa Glorup hos Grey Moltke=Hvit, feldt, og her tilbragte jeg herlige Urger. Der var jo Alt, hvad en 13=aarig Dreng kunde onske: Forpagter, gaarden, Koreture paa Ho= og Korn Rideheste, Baa, de i Slotssoen og den deilige Have med Masser af Frugt.

Da min Broder Harald larte Landvzesenet hos Forpagter Clausen, færdedes jeg stadig i hans Hus. Han var ugift, men samlede ofte hos sig Omegnens Landmand, Simon Dons fra Rygaard, Kaptain Dons fra Anhof, Fa, der til Operasangerinden Frk. Dons, Carl Dons fra Møllerup, alle tre Sonner af Etatsraad Dons paa Hessel, agergaard og flere. Ved disse lystige Sammenkomster maatte jeg jo op med mine Viser, der gjorde megen Lykke. Folgen var, at jeg ofte blev inviteret rundt til deres Gaarde og maatte foredrage Viserne for andre Kredse.

Naar Sommerglæderne nu endte, var der foruden det alt fordunklende Theater ogsaa andre Fornøjelser. Sær, lig Opsigt vakte Renz med sit Selskab, der optraadte i en Cirkus i Philosophgangen ligeoverfor Vartov. Her var de prægtige Hingste »Emir« og »Negus«, Guttaper, kamennesket »Petropolis«, noget hidtil uset, og fremfor

Alle den bekendte Kitchen Renz, hvis Flugt med Aristen Godefroy vakte saa stor Opsigt og affodte Viden

Kitchen hun stæle afl« der var paa Alles Lieber.

Da jeg om Morgenen 17de December 1859 kom paa Skolen, blev jeg modtaget med den alarmerende Nyhed, at Frederiksborg Slot brændte. Strax gjorde det ikke synderligt Indtryk paa mig; men da jeg saa Sommeren efter saa det deilige Slot som en sorgelig Ruin, gik Ulykken op for mig i sin Helhed.

I Kobenhavn var der stor Forbittrelse mod Grevinde Danner, da det hed sig, at der først blev sorget for at redde hendes Sager, hvorved mange uerstattelige Ting gik til Grunde. Denne Forbittrelse gik sig Udslag dels ved de bekendte Nytaarsoptøjer, men især ved Spektaklerne under Opførelsen af »Grevinden og hendes Søskenbarn«.

Allerede i første Akt tog Visen: »Tvende Veie skal der vivre til wort Hof osv.«, som Amalie Price med ska-21msk Underfundighed foredrog, stxrkt Bifald, men nage til den Alarm, som Visen: »jeg hader den, der steg fra Dybet OSV.« fremkaldte, er vist aldrig for eller senere hort i Casino. Sangen forlangtes da Capo under oredovende Bifald, og midt i Versene lod taktfaste Bravo-raab. Paa Maskeraden i 2den Akt, hvor Kongen, Lud, vig XV, viste sig i rod Domino som en lille tvk Mand, modtoges ogsaa han af forstaaende Munterhed.

I disse Aar var Erik Bogh Direktor for Casino, og i hans »Cabinetssekretxren« fandtes ogsaa mesterlige Vi, ser med stxrkt politiske Hentydninger, der fremkaldte demonstrativt Bifald.

Nogle Aar efter havde han i »Hr. Grvlle og hans Viser« indlagt en nv Sang, der meget nzergaaende om, handlede Dagens brzendende Sporgsmaal, og i denne havde Justitsminister Helzten stroget et Par Vers. Da nu Fremstilleren, Neumann, kom til et af disse, holdt han sig for Munden, skar en af sine uimodstaaelige Grimacer og gik op og ned ad Gulvet, medens Or, kestret spillede Melodien under Publikums Tilraab: »Svng bard«

Da jeg var 15 Aar, bleu jeg konfirmeret i Helligaandskirken af Bloch-Suhr 27de April 1862.

Samme Sommer reiste min Broder Harald med »Hekla« til den store Verdensudstilling i London, og da vi fulgte ham til Afgangsstedet paa Gammelholm, var dette Kvar, ter just begyndt at olive bebygget. Nu reiste Huskarreer sig her, hvor jeg saa ofte havde gaaet i den smukke botaniske Have, og tzet ved denne havde yore SVOM=meflaader ligget, hvor vi havde staaet med Gaasehud

paa Kroppen dels af Kulde og dels af Skræk. Nu var Alt dette forandret og efter faa Aar forsvundet!

Tre opsigtsvækkende Begivenheder fandt Sted i dette Aar, først Nyrops Debut i Marts, derpaa det nordiske Studentermode i Juni og Carl XVdes Besøg. Ved Studenter, mædet var hele Byen flagsmykket, og Faders Sted tog sig smukt ud, da han havde faaet alle Flagene fra Nordpolsfare, ren tillands, saa at der stak et Flag ud ad hvert eneste Vindue paa den store Facade, og vi fik da ogsaa et jublende Hurra, efterhaanden som Toget drog forbi.

. Axel Crrandjeen. 15 Aar.

Ved Carl XVdes Besøg var Stedet igen smykket med Flag, Blomster og et Vaabenskjold med Inskription. Af selve Festlighederne saa jeg kun, da Kongerne Arm i Arm gik fra Middagen paa Borsen over til Christiansborg. Dette var Skandinavismens sidste Opblussen, thi et Par Aar efter fik den jo Dødsstødet.

Som tidligere omtalt var jeg fra mit tiende Aar en flittig Theatergænger; hvormange uforglemmelige Aftener tilbragte jeg ikke i det gamle Theater! hvormange Skønhedsindtryk berigedes jeg ikke med i disse modtagelige Ungdomsaar, da Personalet bestod af Kunstnere som Fru Heiberg, Michael Wiehe, Phister og Kone, Fru Södring, Rosenkilde, Mantzius, Hultmann og mange flere, hvis Navne er indskrevet med A.:re i Teatrets Historik, og som jeg saa tydelig mindes!

En Alt overstraalende Debut fandt, som omtalt, Sted, da Nyrop optraadte som Masaniello. Der var jo i fang Tid blevet talt om dette Vidunder, den unge Bondekarl, der pludselig var dukket op, og som skulde vire et Fx, nomen; men da han nu fremtraadte, blev man lidt skuf, fet. Vel var han en smuk, statelig Mand, men man havde ventet, at Stemmen var større, og det var egentlig kun hans mezza voce, der var of en betagende Virkning i Slummerarien.

I disse Aar tiltog min Interesse for Teatret i hoi Grad, saa at mangelen Bog gik til »Bogjoden« for at skaffe mig en extra Teaterbillet, og det interesserede mig, til min egen Skade, ulige mere at faa Repertoiret at vide end at blive indviet i Matematikens Mysterier.

Forovrigt var jeg lige begejstret for alle tre Kunstar, ter og var lige interesseret, hvad enten Fru Heiberg og Michael Wiehe gengav et romantisk Skuespil, eller Phi, ster og Fru Sodring lod deres Lune spille; hvad enten Scharff og Juliette Price fxrddes i den blaa Grotte, eller Schram og »Kammersangeren« modtes paa Kirke, gaarden ved Kommandantens Gray.

Jeg var altsaa ikke flittig i Skolen! Flygtig og letbe, vxgelig som jeg var, gik jeg kun op i mine Interesser for Naturhistorie og Theatret. Da mine Forxldre var be, skxftigede i Forretningen, kontrollerede Ingen mig, og da det nu blev bestemt, at jeg skulde skifte Skole, var jeg ligeglad.

Nu kom jeg i Borgerdydskolen paa Kristianshavn, hvor Professor Hammerich, »Feten«, som vi kaldte ham, var Bestyrer. Han var en kundskabsrig Mand, der un, derviste i Dansk og Svensk paa en saa fxngslende Maa, de, at bans Timer Norte til yore kxreste.

En anden af yore Yndlinge var Julius Lange, Kunst, historikeren, med hvem vi beste Latin. Hans smukke, karakteristiske Ydre og hans forneielige Maade at tage Undervisningen paa gjorde ham afholdt af os Alle, men mest var jeg begeistret for vor Lxrer i Naturhistorie, Vilhelm Bergsoe. Den elskede Fogh fra Metropolitan, skolen blev nxsten fordunklet, thi aldrig havde jeg hort en saa og interessant Maade at skildre Dyrenes Liv paa; man folte baade Digteren og den grundige Na, turforsker bag hans Fremstilling, saa hans Timer floi som Minutter.

Paa yore Skoleskovture blev der ofte spillet en Lille Komedie, og paa en Skraaning i Krohaven ved Frede, riksdal opforte vi saaledes engang »Pyramus og Thisbe af Shakespeares »Sommernatsdromcc hvor jeg var Pyra, mus og den senere Forfatter Ulrich Paoli (Poul) Marcus' sen Thisbe.

Han var den ene af de to Kammerater, som jeg i Bor., gerdydskolen var uadskillelig fra og lxnge havde Om' gang med. Han var fodt i Tanger, Son af Legationsraad Marcussen og Sosterson af Georg Carstensen, Tivolis Stifter, meget livlig, noget overfladisk; han skrev med Lethed Vers, saa at han i Skolen var den selvskrevne Forfatter til Viserne ved festlige Lejligheder.

Da der i hans Hjem altid taltes Fransk, beherskede han dette Sprog til Fuldkommenhed, hvad der senere kom ham til Nytte som Oversxtter og Bearbejder af talrige Stykker og Operetter, i den Tid Andersen var Direktor ved Casino. Sammen med Skuespilleren Carl Wulff var han ogsaa Forfatter til flere Revuer, slog sig senere paa Journalistiken, men efter hans Hustrus Dod, gik det tilbage for ham, og han dode i en forholdsvis ung Alder.

Den anden var Arnold Christensen, Sen af Skrxdder Christensen, Ostergade 16. Han var en Modsxtning til Marcussen; efter at han havde begyndt at studere Theologi, blev han tidlig gift med Doris Fleron og blev Landmand, Eier af Katrinedal paa Moen, men da hans Helbred var noget skrebeligt, trak han sig nogle Aar efter tilbage til Privatlivet. Hans Sen er den bekendte Forfatter Svend Fleuron.

Gamle Christensen var en hyggelig Mand, der ved sin Flid og Dygtighed havde skabt en stor Forretning. For, uden Stedet paa Ostergade eiede han en Villa med en smuk Have i Frederiksberg Alle ved den forste Runddel, og her »laa de paa Landet« om Sommeren.

Paa Kvisten boede Kaptain Larssen, Fader til vor bekendte Skuespillerinde Oda Nielsen, som jeg mindes ofte at have akkompagneret, naar hun som nykonfirmeret sang sine Smaasange.

I Efteraaret 1863 kom jeg ferste Gang i Fru Lorcks Hus. Hun eiede Hjørnестedet »det skarpe Hjørne« mellem Nyhavn og St. Strandstrxde, og her tilbragte jeg i en Menneskealder mine fornoieligste Timer.

Igennem Vilken Morch havde min Broder Harald gjort Lorcks Bekendtskab, og da der paa hans Fodselsdag skulde opfores »Tre for En«, og de manglede En til »Chri, stian«, blev jeg tilkaldt, skendt jeg egentlig var for stor. Midt under Proverne dede Frederik VII, og det Hele blev opgivet.

Da jeg Sondagen d. 15de November var til Prove, horte jeg Rygter om, at Kongens Sygdom var farlig. Senere, om Aftenen, gik jeg over i Theatrets Forsal, hvor jeg fik at vide, at Forestillingen var bleven aflyst, da Phi, ster fra Scenen havde meddelt, at Kongen var dod, hvorpaa Publikum havde forladt Tilskuérpladsen.

Kongens Dod gjorde et dybt Indtryk, da man anede, hvad der vilde komme, og det varede jo Keller ikke ge, forend Uveiret brod los. Jeg mindes tydelig Frede, rik VII i Theatret eller paa Koreture, med Fezzen paa Hovedet og en lille kort Pibe i Munden, ligeledes naar han ved Grundlovsfesterne traadte frem over Kolonna.: den, med Kyrads og Hjelm og henvendte et Par Ord til Folket med en mzeptig Stemme, der hortest helt ned til Marmorbroen.

Sidste Gang han viste sig her, sad den gamle Kana, ris og den grxske Deputation, der var ankommen for at tilbyde Prins Vilhelm, senere Kong Georg, Kronen, paa Galleriet udenfor Hoftheatret og saa paa Folke, mxngden. Denne Deputation vakte megen Opmrksom, hed paa Gaden, naar dens Medlemmer viste sig i Na, tionaldragten med de hvide Skjorter.

Et Billede, der staar brxndt ind i min Erindring, er den Aften, da Kongens Lig kom hjem. Jeg stod ved Halberstadts Molle, og hoitidelig gled den store Bar, kasse, hvor Kisten stod omgivet af Gardister, op gen, nem Havnen, der var oplyst med Begfakler; den lagde til ved Toihuset, hvorfra Kisten blev baaret op paa Slottet og udstillet paa Castrum doloris.

En Dag forefaldt der her en pudsig Scene, da min Moders Kusine, Fru . . . var imellem dem, der defi, lerede forbi Kisten, thi da hun saa Hofmarskal Loven, skiold staa stiv og ubevzegelig foran Solvloverne, stet, tet til sin Sabel, troede hun, at det var en udstoppet Figur og pillede lidt ved ham; han sendte hende et for, nxrmet Blik, hvorpaa hun floi forskrwxket tilbage i Rkken.

Nu fulgte jo den ulykkelige Krig, og det var en sort, gelig Vinter. Et frygteligt Slag var Opgivelsen af Danne,

virke. Den Dag, Efterretningen herom kom til Byen, skulde vi just hese Latin med Julius Lange. Da han kom ind i Klassen, kunde vi se paa ham, at der maatte vire sket Noget; han smed Hatten fra sig og sagde bittært: »Dannevirke er opgivet« hvorpaa han uden at mile et Ord hele Timen sad paa Kathedret, stirrende hen for sig. Timen sneg sig hen i Dodsstilhed, thi og, saa vi Drengene folte Oieblikkets Alvor!

Om Aftenen var der en frygtelig Tumult paa Ga, derne, Tusinder var paa Benene, og Forbittrelsen var stor. En Skare Mennesker stormede ud i Amaliegade til det gule Palais for at demonstrere; et Skilderhus blev vxltet, og flere af de unge Trxer paa Sct. Annxplads blev knxkkede. Politiet drev nu Folk tilbage, hvorpaa Husarerne og Hestgarden sprrede Adgangen til Bred, gade og Strandstrxde.

Vi boede dengang paa lste Sal og saa ud over den uoverskuelige Menneskemasse, der fyldte Kongens Ny, tory. Af og til gjorde Husarerne et Choc ind paa M2eng, den, men saa sprang Folk op paa Sandkisten for Enden af Nyhavn, hvor Hestene jo ikke kunde komme op; en Skare lob over paa Gammelholm, tog Brosten og Skrver, da man der just var i Begreb med at brolgge Gaderne, og brugte dem som Angrebsvaaben mod Po, litiet og Soldaterne. En Officer i Hestgarden opfordrede Folk til at skilles, men idet han raabte: »I Kongens Navnl« hortes en Stemme: »I Dronningens Navni« og i det samme susede en Stenregn om Orene paa Sol, daterne.

Konditoriet var selvfølgelig fyldt til Trxnsgsel; en Po, litibetjent, der var bleven saaret i Hovedet af et Sten, kast, blev bragt derind og forbundet. Henad Midnat korte en Droske i Firspring ned ad Nyhavn, og da der

lod et Raab: »Det var Monrad!« stvrtede Mzengden efter den under vilde Skrig. Om det var ham eller ei, ved jeg ikke. Det var jo ikke saa underligt, at Sterns ningen kogte over! Alle havde jo sat deres Lid til Dans nevirke, soin der var sunget og talt saa meget om, og nu blev det opgivet uden Svrdslag!

Resten af Krigen, Dybbols Fald og Als' Indtagelse er jo velbekendt, og den ene Skuvs felse fulgte paa den anden! Udlandet svigtede os og lod os ene i den haablose Kamp! Skandinavismen viste sig at vxre Talemaader, og Plougs Telegram om »de 22,000 og ham selv« var kun en Sbes boble!

Foruden de daglige Krigste: legrammer, der blev opslaaede i Konditoriet, fik jeg detaillles rede Beretninger derovre fra gennem Morchs Breve til hans Moder, da han som Secondlieutenant deltog i Felts toget.

Med Hensyn til Theatret, staar Saisonen 1563-64 for mig som en af de mest indholdsrige, idet Vilhelm \Viehe var vendt tilbage fra Norge og sammen med Broderen Michael og Fru Heiberg dannede et uforglemmeligt Tres klover.

Vilhelm \Viehe blev jo en vxrdig Afloser af Nielsen, som var dod et Par Aar iforveien. Han bragte frisk Luft med sig, og Oehlschl'ager kom nu atter til Hxder og

Jens \liken Torch. 1864..

Vxrdighed. Desvxrre virkede han kun denne en Saison sammen med sin uforlignelige Broder Michael. Jeg har ingen klar Erindring om denne som romantisk Elsker, men desto mere som den fuldendte Karakterskuespiller, i hvilket Fag han mere og mere udfoldede sit alsidige Geni.

Han kunde med meget Lune den ene Aften vire den lidt blaserede Moller i »Hr. og Fru Moller« med en let Middagsrus, og saa en anden isnende kold som Sortebroder Knud i »Axel og Valborg«. Jeg kan se ham endnu med de dudblege, stivnede Trxk, idet han med djsxvelsk Ondskab sonderksxrer Baandet mellem de to Elskende, og here hans Rxdsel i Dodsscenen, idet Kir, keklokken lyder.

Med lige stor Kunst fremstillede han Philip Ildens morke, mistxnxksomme Sind i »Don Juan af Ostrig« og Tycho Brahes sunde, kundskabsterstende Aand i »Tycho Brahes Ungdom«. Hans Geni spxndte over alle lige Nuancer, fra den fromme Kong Erik i »Erik og Abel« til den feige, blodtorstige Caligula i »Fygteren fra Ravenna«, vel nok en af hans allerypperste Skikkelser. Saadan kunde man blive ved, men det maa vxre nok om denne herlige Kunstncr, der ogsaa som Men, neske var en sjxlden nobel og fuldstobt Personlig, hed.

Samtidig med ham afsluttede Fru Heiberg sin Kunst, nerbane. Vel faldt hendes Glansperiode for min Tid, men jeg bevarer dog tydelig Mindet om mange af hendes bedste Roller.

Hvor gav hun ikke i »Maria Stuart« sin Glxde Luft, da hun i Haven atter ser Naturen omkring sig, og med hvilken ophoiet Ro gengav hun ikke Afskedsscenen, for hun fores til Skafottet! Hvor kunde hun ikke vre ube,

skrivelig morsom og forfjamsket i »Den Vxgelsindede«! Med hvilken Snildhed viklede hun ikke Carl V i sit Garn i »Dronning Margueritas Noveller«, og hvem glem, mer kende, naar hun i »En Kurmethode« sad og koket, terede med Doktoren! Og saadan kunde man blive ved.

Mulig vilde ikke hendes Spillemaade falde sammen med Nutidens Opfattelse, men ikke for Intet straalere Johanne Luise Heibergs Navn med uforgwngelig Glans.

Blandt de fremragende Kunstnere i denne Periode maa ogsaa Adolph Rosenkilde mindes. Han havde jo Ixnge staaet i Skygge af Faderen, men nu vandt han efter den, nes Dod en Seir som Vielgeschrei, og efterhaanden skabte han en Rkke morsomme Skikkelser.

I Modstning til i yore Dage gik bans 25 Aars Ju, bilwum uxnset hen, og der blev stor Overraskelse, da han den Aften 1862 ganske stilfxrdig bem2erkede: »Ja, hvor Tiden dog gaar! Iaften er det saamxnd 25 Aar, siden jeg debuterede!« I al Hast samledes der ind til en Gave fra Personalet, og den kom til at bestaa af en Ring, hvori der var indgraveret Wessels Ord »Den Prosit, som kom sent, er bedre end slet ingen!«

Min Broder Harald stiftede i Krigsaaret paa Landbo, hoiskolen Bekendtskab med Frederik Fenger, Son af Kammerraad Fenger paa Augustenborg. Da der var mange Born i F4milien, tilbød Venner og Bekendte at huse dem under Krigen, og den yngste Son Carl kom til at bo hos os. Saaledes kom vi i Forbindelse med denne elskvxrdige Familie, hos hvem jeg tilbragte Sommerferien 1865.

Kammerraaden selv var en meget dygtig og energisk Mand, dansksindet til Fingerspidserne, hvorfor han var Genstand for idelige Chikaner fra Preussernes Side. Om

Dagen var han paafwrde i Mark og Eng og saa efter Folkene, men saa kunde han om Aftenen gore os Unge tilskamme ved med forbausende Ungdommelighed at deltage i en Tagfat eller Saltebrod. Han var en fortrxf, felig Vxrt, ligesom hans Hustru, der utrwttelig var paa Fwrde i den store Husholdning, med sit gode Humor sympatiserede med os i alle yore Narrestreger.

De havde 12 Born, 7 Sonner og 5 Dottre. De wldste, Christian, ded som Professor i Chikago, Frederik, dod som Landmand, og Sophus, dod som Distriktslwge, op=holdt sig i Kobenhavn for at studere og kom meget i mit Hjem. Jorgen og Fritz, senere begge Skibskaptainer, kendte jeg kun lidt til, men desmere til Mathias, senere Holmens Provst og kgl. Confessionarius, der var nogle Aar yngre end jeg, men som nwrinest var den, jeg slut, tede mig til. Den yngste Son, Carl, dude som Consul i Riga. Af Dottrene var Hedvig, dod som Enke efter Pastor Eriksen, den aeldste, derna2st Augusta, Bertha, senere gift med Knud Sehested, Johanne, senere gift Kjwr, og Elise, der paa den Tid var Barn.

Naar nu i Ferien alle disse var samlede i Hjemmet, og desuden et Par Venner eller Veninder, der ikke havde andet at bestille end at more sig, gik Tiden med Ride, toure, Sciltoure paa Augustenborg Fjord og allehaande Loier.

At dvxle ved alle de fornoielige Oplevelser, der knytter sig til denne Sommer, vilde fore for vidt, og jeg vil indskrwnke mig til at nxvne nogle, som f. Ex. en Kore, tour til Nordborg.

Medens de ./Eldre korte i en Wiernervogn, blev alle vi Unge anbragt i en Hostvogn, i hvilken Sderne blev dannet of Halmknipper, omvundne med Dxxner, der imidlertid under Korslen losnede sig, saa at vi tilsidst

Alle sad i Bunden af Vognen. Veien gik nu gennem den frodige, smukke Natur, og hvergang vi kom igennem en Landsby, sang vi Fdrelandssange for at oergre de Tysksindede. Da vi nu kom til Nordborg Gwstgivergaard, gjorde vi under Udstigningen saa stort Staahei, at Vmr= ten gik hen til Kammerrad Fenger og spurgte, om vi var det Beriderselskab, som man ventede til Byen, hvor= over Kammerraaden blev lynende gal.

Efterat vi havde beset Nordborg, skulde vi have Rod= grod, forend vi korte hjem, men den viste sig at vre saa stiv, at man kunde »gaa paa den med Trsko«, saa at vi under almindelig Jubel vedtog at bruge den til at smere Vognhjulene med, hvilke i hoi Grad trxnge til Smorelse. Nu korte vi hjem i den deilige Sommeraften under stadig Afsyngelse af fxdrelandske Sange, og al= drig for havde jeg felt deres Magt som nu, da de led i et af Fjenden besat Land.

En anden Gang saa vi, da vi en Aften var paa en Seiltour paa Augustenborg Fjord, nogle Gnister inde i Land og troede, at det var nogle Preussere, der vilde skade Fenger ved at stikke Ild paa hans Rapsmark, der gik ned til Fjorden. Sagte nxrmede vi os, tog Stromper og Sko af, vadede i aandelos Spzending i Land, men blev meget slukorede, da det viste sig at vire et Par af Fengers Kanle, der laa og reg Cigar. Vi roede nu hjem med Baaden, der laa forteiet ved Apotheker Ja= cobsens Have, og da vi, idet vi gik op igennem den, saa, at der var Lys i Apotheket, satte vi en Vognstige til Vinduet, som Provisoren lukkede op; vi krob der= paa ind og blev delikateret med Syltetoier og andre spiselige Sager.

I denne Sommer fcjredes Fengers Solvbryllup med Illumination i Haven af rode og hvide Lamper til 'Erg=

relse for Hjemmetyskerne, og om Aftenen spillede vi »Store Bededags Aften« med Augusta som Md. Kroyer, Mathias som den unge Pige og mig som Bagersvenden.

Dog selv den fagreste Glxde faar Ende, og saaledes ogsaa denne Sommer, der er mig uforglemmeligi Nu ventede altsaa Skolen, men jeg havde jo The= atret til Trost.

Axel Grandjean. F. A. Lorck.
Studenterkarneval 1866.

Som omtalt blev Koa medien i Fru Lorcks Hus opgivet grundet paa Frederik VIIdes Dod, men nu, da der igen skulde ageres til Lorcks Fodselsdag — blev jeg tilkaldt, og fra nu of Norte jeg til Husets stadige Gx= ster.

Paa Fodseldagen, d. 21de November, var der Bal, og efter Bor, det opforte vi Ho, strups Bornekomedie, hvor Lorck og hans Fretter Sophus Vedel, den senere Overretse

assessor, var Drengene, og jeg Ida. Derefter kom en Ballet, »Fjernt fra Danmark«, der findes i »Syrmere«, og her gjorde Lorck, der allerede dengang var meget svar, formidabel Lykke som Elskeren, ifort Trikot med smaa Svømmebuxer, Toga og Sandaler. Emil Poulsen,

der var en Barndomsven af Lorck, spillede Klaver og havde arrangeret Balletten, ligesom han maskerede os Alle. I Vinterens Lob var jeg forste Gang paa Karneval sammen med Lorck, forklædte som Borgerfolk fra Fre, derik Vites Dage.

27de Januar 1866 indtraf mine Foriddres Solvbryllup, som blev feiret i Hjemmet med en stor Middag, til hvilken der var skrevet to Sange, den ene kom fra Peter Schram, den anden fra i'lorck, men skreven af Fristrup, en Slags »Poet i Aabenraacc.

Efter 25 Aars Virksomhed var Fader nu træt og hans Helbred var heller ikke godt, da han led af Asthma, saa han afstod Conditoriet til Richardt, der i lang Tid havde været hos ham og han kunde jo med Tilfredshed se tilbage paa Resultatet af sit Arbejde i de mange Aar.

Jeg skulde nu op til Artium, og havde 1864 taget en god iste Del, men i de sidste Aar havde Theatret og andre Fornoielser optaget mig altfor meget, saa at Lektierne blev forsomt, og da jeg havde en tydelig Fornemmelse af, at det vilde gaa gait, foretrak jeg at lade være at gaa op, og saaledes blev jeg ikke Student, hvad der jo havde været Meningen.

Hvad skulde jeg nu tænke paa? Selvfølgelig Skue, spiller! Min Begeistring for Theatret var jo stadig tiltaget, jeg havde list en stor Mængde dramatisk Liteatur, været en flittig og iattagende Tilskuer, og manges Gang gik jeg i den smukke, gamle botaniske Have eller i Kirsebærgangen og indstuderede Roller. Da jeg jo først vilde aflægge Prove for en Sagkyndig, valgte jeg dertil Prof. Hoedt, og efterat jeg et Par Gange med bankende Hjerte var gaaet til hans Bolig ligeoverfor Folketheatret og vendt om igen, tog jeg en Dag Mod til mig, ringede paa og blev indladt.

Han' modtog mig i sit sxdvanlige Hjemmekostume, en kort Jakke, uden Flip og Slips, men yderst soigneret. Han var en smuk Mand, uagtet han var lidt kortbenet og havde en noget slxbende Gang; hans Organ var og, saa lidt snovlende, men Intelligens og Aand lyste ud af de kloge, iagttagende Ojne, og hans Profil var regelmssig smuk. Det mørke, buklede Haar var omhyggelig ordnet om den høje Pande, og i det Hele taget gjorde han Indtryk, i Lat vire ret forfxngelig af sin Person.

Da han Norte mit i hans Praxis ofte forekommende N.rinde, spurgte han, hvilke Roller jeg havde Ixrt, og jeg nxvnede forskellige.

Efterat han nu havde hart Brudstykker af disse, maa han vel have syntes, at det ikke var saa gait, thi han sagde, at det var bedst, at jeg Ixrte Jacob i »Erasmus Montanus« og Charles i »Den første Kxrlighed« og saa kom igen og lod ham here dem.

Nogen Tid efter provede jeg for ham i disse Ting, af hvilke han syntes s erlig godt om Jacob for den godt gennemførte Dialekts Skyld, og satte mig derpaa Stxvne den nxste Dag paa Theatret for at bedomme min Stem, mes Styrke i det store Rum. Ved Middagstid, efterat Proverne var endt, modte jeg da og bleu fort op paa Scenen af den gamle Portner Lassen med Hornbrillerne og den sorte Kalot, saa nu stod jeg første Gang paa Scenen, Maalet for mine Lwngsler i lang Tid.

Hvor ganske anderledes tog »Vrangen af Kulisserne« sig ikke ud end Retten! Istedetfor det festlig oplyste Rum: en mørk, torn Tilskuerplads, hvor man lige netop kunde skimte Etagerne! Den uhyggelige Scene med de stovede Kulisser og en kvalmende Luft, der stemte En for Bry, stet! Nu kom Hoedt, og jeg provede, idet han gav mig Stikordene. Hans Diktion var forbausende naturlig, og

jeg vil anfore et lille Exempel paa bans store Evne til at illudere.

I Charles' Rolle findes en Stikreplik saalydende: »Hvad er det for en Ring?« Da vi havde gjort en Standsning, greb han pludselig min Haand og sagde: »Hvad er det for en Ring?« Jeg, der i min Befippelse ikke forstod, at vi iog om igen, saa, forbayset, afvekslende paa ham og paa min Haand, indtil han smilende gentog: »Hvad er det for en Ring? Nu Dek Saa forstod jeg, at vi skulde gaa videre, og jeg saa tydelig, at det morede ham, at jeg havde ladet mig dupere.

Da nu Proven var ude, sagde han: »Ja, jeg raader aldrig Nogen til at gaa til Theatret, og hvad vil De des uden spille? Deres Dialekt er god, men De kan jo ikke altid spille Bonde. Onsker De det deritnod, skal jeg gerne anmelde Dem til. Prove for Direktionenk Hertil svarede jeg, at jeg vilde txnke nxrmere over ,Sagen, men da jeg var saa forfoengelig, at jeg ikke vilde noies med at staa i 2den eller 3die Række, opgav jeg at anmelde Proven, og for denne Gang var Theaterlysten kuert, men ikke drabt, og faa Aar efter slog den ud i lys Lue.

Vor geniale Sanger, Peter Schram, med hvem jeg alle, rede som Dreng havde gjort Bekendtskab, og i hvis Hus jeg jwvnlig kom, feirede i December 1866 sit 25,Aars Jubilxum, efterat han nogen Tid forinden havde foiet sin udmxrkede Mephistopheles til de mange andre Skikkelser, han havde givet Liv. Jeg maa dvzele lidt ved denne originale Kunstner!

Enhver, der modte Schram paa Gaden, maatte uvil, kaarlig Legge Marke til ham, og den hoie, svairyggede Skikkelse med det pragtige, karakteristiske Hoved var almindelig kendt. Han gik altid langsomt, standsede

hvert Oieblik, snart for at se paa en Boutiksudstilling, snart for at studere Theaterplakaten, som han jo kendte iforveien. Ofte stod han stille og saa maabende op og ned ad Gaden, men naar da en eller anden hilste paa ham, forandredes pludselig hans Ansigt, han loftede paa Hatten

med det mest affable Smil, sell; om ogsaa Vedkommende var ham fuldstændig ligegyldig, og derpaa forsvandt det kunstige Smil som paa K om, mando, medens han slentrede videre.

10110.10111malli

64e

Naar man modte ham, kunde

man vis paa, at han strax

dreiede Samtalen hen '14 l paa Theatret, sig selv

46 IL . . og sine Roller, thi for ham
existerede der ik, 4+f. ke andet i Verden;
han levede og aande, de kun for Scenen.

Tidlig og silde fzer, dedes han der, altid med en Spog
paa Lx, hen, og naar
han snak, kede med
Hoie og Lave,
gjorde hans

Friseur Hoppensach maskerer Schram.

sprudlende Humor
:lam afholdt af Alle,

skont de Historier, han opvartede fined, ledsaget af de
pudsigste Grimacer, ikke altid var af den fineste Slags.
Han var gennemmusikalsk, sang alt :ra Bladet med den
storste Lethed, men naar saa mange

af hans Roller i de mest forskellige Genrer lykkedes saa godt for ham, ja endog bleu mesterlige, skyldtes det mere et lykkeligt Instinkt end et indtrængende Studium. Ofte, naar en Rolle stod uklar for ham, kunde et færdigt Ord af en af hans Medspillende vire nok til, at den med Et stod for ham i alle sine Nuancer.

Saaledes skal hans mesterlige Mephistopheles skyldes nogle ganske faa Vink, som han fik af Fiissel, der havde spillet Rollen i Balletten »Faust«, og da han ikke rigtig kunde faa fat paa Aslaksen i »De Unges Forbund«, sagde Fru Heiberg, der satte Stykket i Scene, kun en enkelt Replik for ham, saa at denne Antydning var nok til, at han deraf skabte en klassisk Skikkelse. Naar han saa fik saadan et Raad, sagde han ganske barnligt med sit siedvanlige Mundheld: »Ved Gud i Himlen! det var netop det, jeg selv havde tænkt!«

Hans daglige Tour var rundt om Theatret, derfra til A Porta, hvor han i Bladene mest saa efter, hvad der dreiede sig om ham selv, drak Kaffe og traktered sin lille Hund, der var hans stadige Ledsager, med Sukker og Flode af en Underkop. Saa slentrede han igen over paa Theatret, og engang, da Portneren sagde, at der var kommet Forbud fra Chefen imod, at Hunden kom med op paa hans Værelse, svarede han ikke uvittigt: »Herre Gud! hvad kan det gøre? den skriver jo ikke i dene!«

Hans Hovedpassion foruden Theatret var at spille Kort, og som en udmærket Spiller var han meget søgt, da han under Spillet var udtømmelig i at fortælle stige, heist lidt vovede Historier, der i hans lunerige Gengivelse var af uimodstaaelig Virkning.

Han havde ogsaa en udpræget Samlermani og købte i Smaagaderne hos Marskandiserne de utroligste Ting,

saa at hans Skrivebord var proppet fuldt af alle Slags Ragerier, som han dels tuskede, dels tiggede sig til hos de Handlende, der morede sig over hans forneielige Passiar og tog barn som det Barn, han var.

Han kunde undertiden have de barnagtigste Paafund! Ofte, naar han kom ind i Billetkontoret for at hore, hvad der var solgt, puttede han en Mxngde kasserede Kontrolmwrker i Lommen, disse rev han i Smaastumper, og naar han nu gik forbi en Kx1derboutik, kastede han en Haandfuld af dem igennem Triekruden ned over de udstillede Varer, gik saa med den uskyldigste Mine af Verden et Stykke ned ad Fortouget, vendte om og mo, rede sig nu ved at se den Handlende xrgelig vire ifxrd med at befri sin Udstilling for det Snefog af Pa, pirsstumper, der var spredt over den.

I Modsxtning til Phister, der holdt sig strxngt til Rollens Ord, var Schram stxrk i alleslags Improvisationer, der ikke altid var uden Braad. Under Opforelsen af »Barberen i Sevilla«, hvori han havde skabt sin gro, teske Bartholo, var Phisters mesterlige Bazilio bleven besat med en Sanger, der vel havde en stor Basstemme, men var dramatisk umulig. Da denne nu havde forladt Scenen, efterat de Andre har bildt ham ind, at han er syg, satte Schram sig med det indsxbede Ansigt til Rette i Stolen og udbrod: »Ja, han var s'gu meget daarlig!« hvad der fulgtes af en forstaaende Lattersalve af Publikum.

For Operaen var han, som bekendt, en lang Aarrxkke af største Betydning, og hans Evner var i hoi Grad otn, fattende, thi ligesaa grundkomisk han var som Bartholo, ligesaa vrdig var han som Kardinalen i »Jodinden« ; Gess' lers Ondskab, Dulcamares markskrigerske Forlorenhed og Kaspars dwmoniske Vxsen fandt han et lige fuldendt Udtryk for, men hoist stod dog hans Mephistopheles.

Da nu hans Stemme med Aarene tabte sig, udviklede hans dramatiske Evner sig mere og mere, og i de sidste Aar udforte han en Række store holbergske Skuespil' roller fortrinligt, saasom Kandestoberen, Ulysses, Corfitz og flere; men fremfor Alle var dog hans Aslaksen fuld= endt. Hans Ydre med de fedtede, sorte Klæder, den bløde Skjortekrave, bundet sammen med et sort Bånd, det tynde, glat tilbagestregne Haar, den forhutlede, krybende Underdanighed forenet med en vis Forsøenhed, naar han omtalte »de lokale Forhold«, alt dette smeltede sammen til en Skikkelse, der vakte almindelig Beundring.

Ved hans Hjælp kom jeg en Tid lang per nefas en Del i Theatret.

I det gamle Parterre kunde man staa bag ved bageste Række og se udmarket. En Dag spurgte han mig: »Har De Lyst til at komme i Teatret for en Mark?« Jeg var jo ikke sen til at svare Ja, og om Aftenen gik vi da ind til Indgangen af Parterret, hvor der stod en gammel Kontrolleur ved Navn Kiinitzer. Schram præsenterede mig for ham som »en Neveu fra Jylland« og sagde: »Han kan vel nok gaa ind?« Idetsamme lod jeg i al Hemmelighed en Mark glide ned i den Gamles Haand og kom saaledes ind. Dette gentog sig i lang Tid, men om Kontrolleuren undrede sig over, at »Neveuen« blev saa længe i Byen, skal jeg lade være usagt. Jeg morede mig imidlertid prægtigt for min Mark.

Fra Barn havde jeg tidlig begyndt at spille Klaver, og da jeg nu havde opgivet at studere, vilde jeg gerne ind i det Moldenhauerske Konservatorium, der just var blevet oprettet, og efter en anbefaling af Konferents' raad Linde, der boede i min Faders Hus, til Professor

Hartmann, blev jeg optaget der som Elev. Optagelses', proven fandt Sted i Gades Hjem paa Vestergade i Gxst..= givergaarden ')Sjw1land«; her stod jeg da forste Gang Ansigt til Ansigt med Mesteren, som jeg ofte havde set i Strandstrxde med den velbekendte Slwngkappe paa Skuldrene, naar han om Sendagen gik fra Musiko foreningsproverne. Jeg spillede for ham, og han lod til at vxre tilfreds. Et lille Bevis paa, at jeg vel maatte have ganske gode Evner, saa jeg, kort efterat Konservatoriet var begyndt, tilfx1dig i Optagelsesprotokollen, idet Hartmann ved mit Navn havde tilfeiet: »Der er musikalsk Blod i Fyrenl«

KONSERVATORIET OG THEATRET

(1867-1870)

I Januar 1867 aabnedes Konservatoriet i Raadhusstræde Nr. 13, 1ste Sal, med et Antal af 28 Elever, blandt hvilke flere senere kom til at indtage en meget fremragende Stilling i dansk Musikliv, f. Ex. Victor Bendix, Bielefeldt og Frederik Rung. Bestyrelsen bestod af Gade, Hartmann og Paulli, men Sjælen i den var Gade, der med sin Alyndighed og praktiske Sans var som skabt til Administrator. Han kunde jo nok undertiden sige sin Mening paa en noget bister Maade, men man tilgav ham let Formen, da han var sand og til at stole paa, fri for alt Udenomsvrovl og en Hader af Overfladiskhed og Sjuskeri. I de første Aar stod jeg ikke ham saa nær som Hartmann, men senere viste han mig til sin Døds stor Venlighed og Interesse.

Det sidste Aar havde vi ham som Lærer i Instrumentation, og han karakteriserede ganske træffende de forskellige Orkesterinstrumenter paa følgende Maade: »Ser I, Kinder! Strygerne er Kavaleriet, der i en Fart kan vandre her og der! Træblæserne Infanteriet, der ikke er slet saa hurtigt bevægeligt, og Blæseblæserne og Janitscha, erner Artilleriet, det grove Skyts!«

Mit Ideal var Hartmann baade som Kunstner og som Menneske. Han var jo saa nobel i sin Tænkemaade,

mild i sin Dom og fin i sin Spog, at han var agtet og afholdt af Alle. Jeg lzeste Kontrapunkt med ham, spil, lede Orgel hos ham i Frue Kirke, viste ham mine for, ste Kompositioner og modtog bans Raad desangaaende. Senere aabnede han sit Hus for mig, og mange ufor, glemmelige Timer tilbragte jeg i hans Hjem, som jeg senere skal vende tilbage til.

I det forste Aar havde vi Gebauer til Lrer i Theori. Han var en skikkelig gammel Aland og en sogt Theori, lrer, men som Elev af Kuhlau blev han staaende i den Tids Kunstopfattelse og kom aldrig videre. Han fortalte mig, at han, der ellers aldrig kom i Theatret, ved en Opforelse af »Lohengrin« var gaaet efter lste Akt, da han fandt at ,)det var grwsseligt at hore paa!«

Til Klaverlxrer havde jeg August Winding, Hartmanns Svingerson, der var en fin Kunstner, men det noget kvin, delige i hans Vxsen meddelte sig til hans Spil, der s2er, lig udmxrkede sig ved en sjx1den Noblesse og Elegance. Efter at han i lang Tid havde weret Solospiller i Ilu, sikforeningen, maatte han paa Grund af Svaghed op, here med at spille offentlig en halv Snes Aar, men kom sig atter og blev genhilst af Publikum med

Den elskvxrdige gamle Paulli, som var L2erer i Sam, menspil, vil jeg senere omtale, da jeg jo kom i nxrmere Beroring med ham ved Theatret.

Til Opmuntring for Eleverne fandt der af og til Op, lxsning af H. C. Andersen eller Hoedt Sted.

Andersen lxste sine Eventyr ganske morsomt, og naar den hoie leddelose Skikkelse med de nervose Ansigts' trxkninger stod paa Kathedret, kunde han ganske trxf, fende efterligne forskellige Dyrestemmer, og der var en ret klzedelig Naivit6t over ham, men der skinnede dog

nogen Selvbehagelighed igennem, og han var stadig paa sin Post for at se, om han blev fundet morsom nok, saa at en Del af Virkningen gik tabt.

Det er jo bekendt, at Andersen, naar han var ude, altid vilde hese op; saaledes fortalte Hoedt mig engang en morsom Situation fra sit Hjem. Andersen, der lxste op for Selskabet, sad med Ryggen til Spisestuen, hvis Dere skid aabne, hvorimod Hoedt og hans Moder kunde se ind i denne. Midt under Oplxsningen sprang Fru Hoedts Hund op paa en Stol og vilde til at tage for sig af Retterne paa Bordet, og Heedt sagde til mig: »De skulde have set Moder! Reise sig turde hun ikke, og blive siddende kunde hun ikke! Heldigvis var dersen hurtig fxrdig med Oplxsningen, saa der skete ingen Skade«.

Naar Heedt lxste op, var hans Foredrag behersket, hver Pointe noie beregnet, og da han var i Besiddelse af et smittende Lune, var det en sand Nydelse at høre ham, isxr gengav han »Den lykkelige Familie« eller »Sommerfuglen« aldeles mesterligt.

Et Aars Tid efter holdt han en Rkke Foredrag over sin Bog »Om det Skjonne«, i Forening med OpIxsnin: ger af forskellige Forfattere, saaledes mange Scener af »Richard III« og til Slutning »Hamlet«. Det var egent, lig ingen Oplxsning, thi han spillede Rollen og brugte nzesten ikke Bogen. Han havde en forbausende Evne til at illudere, thi der skal dog meget til at kunne, stag= ende i daglige Klwder, kaste sig ned paa Kathedret med Hovedet i sine Hxnder, og saa fare op med et Skrig, uden at en Eneste falder paa at trkke paa Smilebaandet.

Undertiden morede det ham, for ret at vise sin Vir: tuositet, at dupere os ved at fremsige et eller andet Digt med stor Pathos, og naar han saa var f2erdig, sagde han

ironisk: »Ja, se det var nu rent galti« hvorpaa han gen, tog det samme Digt med de rigtige Accenter; herved vilde han aabne yore Oren for falsk Deklamation.

16de April 1867 blev en Mxrkedag i Theatrets Hi, storie, idet Bredrene Emil og Olaf Poulsen debuterede i »Erasmus Montanus«.

Emil Poulsen kendte jeg privat fra Fru Lorcks Hus, hvor han var en hyppig Gast. I denne snzevre Kreds kunde han vwre fornoielig, men var der større Selskab, var han tilbageholden, og i Modswtning til de fleste Kunstnere talte han aldrig om Theatret, eller hvad der, til horte.

Naar vi nu i denne Kreds spillede privat Komodie, hjalp han med ved Iscenesxttelse og Maskering, ja en Gang agerede han selv med, men da kunde der let va2re sket en Ulykke. I en Doraabning gay vi nemlig cn Me, ster Jakelforestilling, med Poulsen som Jakel og mig som Drengen Kasper. Vi havde Masker paa, og Poulsen, der var meget nxrsynet, havde beholdt sine Briller paa un, der Masken. Da jeg nu skulde slaa Lerpotta itu paa Hovedet af ham, slog jeg saa stxrkt med den, at Bril, leglassene gik itu, og det var en ren Lykke, at han ikke fik Glasskaarene i Oinene.

Da Bournonville i Oktober kunde feire sit 50 Aars blev der gjort en stor Fest for ham af Per, sonalet, og han fik Fortjenstmedaillen i Guld. Han var en hoist eiendommelig Person, altid Fyr og Flamme, glodende begejstret for sin Kunst, som han forsvarede som en Love mod alle Angreb. Han havde et vist fransk chevaleresk Snit over sig baade i Vzesen og Tale, og det var hoist interessant at se ham sxtte en Ballet i Scene.

Han stod da midt paa Scenen med en Lille Kalot paa Hovedet og en lang Stok i Haanden, med hvilken han slog et strxkt Slag i Gulvet, naar der skulde dannes en Gruppe. I samme Nu stod Alle ubevitgeligt stille, og han lob omkring, rettede paa Stillingerne, opmuntrede og satte Liv i de dvaske, kort sagt sprudlede af Liv og Energi.

I sit. Samarbejde med Komponisterne segte han saa tydeligt som muligt at anskueliggøre sin Tanke for dem, men dette kunde undertiden ske paa en aparte Maade.

Saaledes fortalte Gade mig engang, at Bournonville var ved at skildre den Scene i 2den Akt af »Napoli«, hvor Fiskeren kommer seilende ind i den blaa Grotte, medens Havmanden skjult ser til.

Gades Ord led saaledes: »Da vi var ved den Scene, tabte jeg min Blyant og bukkede mig for at tage den op; men da jeg derpaa saa mig om, var Bournonville forsvundet. Pludselig kiggede han frem bag Kakkelovnen, hvor han havde skjult sig, med de Ord: »Han skjuler sig bag et Klippeestykke««! Her har man jo Bournon: ville hel og holden!

Hartmann fortalte ogsaa, at Bournonville en Dag var kommen op til ham for at høre noget af »Valkyrien«, og medens han nu spillede, udbrod Bournonville: »Dei, ligt! Herligt! Det er udmrket! Det er rigtignok slet ikke det, jeg havde tzenkt mig, men lad det bare staa, jeg skal nok finde paa Noget!« Og han fandt paa No, get, thi Resultatet blev den prxgtige Ballet.

Naar han arbeidede paa en ny Ballet, var han utaal, modig efter, at Musiken skulde blive fardig, og Emil Hartmann maatte engang, da Bournonville kom for at spørge efter Musiken til »Fjeldstuen«, i Hast gemme sig i Klxcleskabet, hvor han var nxrved at kvies, medens

Balletmesteren fortalte hans Fader Ballettens Indhold, og gamle Hartmann, lunt smilende over Situationen, horte til.

Foruden for Balletten var Bournonville ogsaa Scene, instructeur for Operaen, en Stilling, som han udfyldte fortroeffeligt.

I tidligere Tid var der kun blevet givet Sangerne de allernodtorftigste Anvisninger. Saaledes berettede Liebe, at han, da han skulde debutere som Figaro i »Barbereren«, fik følgende lakoniske Besked of Overskou: »De kommer ind fra hoire Side, saa synger De Arien, Greven kommer fra Venstre, og efter Duetten ender Akten. Men De maa se at vire morsom! Det er det, det kom, mer an paa!« Det var det Hele, og mindre kunde det vel ikke godt va2re!

Overskou og Bournonville var to diametralt modsatte Naturer. Ligesaa sindig dansk den Ene var, ligesaa ilter fransk var den Anden, og da Overskou havde oversat Omkvædet i Soldaterkoret i »Regimentets Datter« ved vBummelum«, udbrod Bournonville: »Nei, nei! Hvad er det? Man kan ikke sige Bummelum! Bummelum! Det hedder Rataplan! Rataplank Forskellen mellem disse to Ord karakteriserer jo i Grunden ganske de to for, skellige Personligheder.

Ved at omtale Sceneinstructionen mindes jeg en Situation, der skal vivre hændet, da H. P. Hoist havde med den at gøre. Ved en Prove sad han nede i Parkettet, og da han var en segt Selskabsmand, der kom meget ud, var han træt faldet isovn. Rosenkilde bemærkede det og fik, som den Spøgefugl han var, sine Medspillere, lende til at tale sagtere og sagtere, saa at Stykket tilsidst spilledes næsten uhorligt tilende. Derpaa forlod de Scenen, hvorpaa Tappet gik ned; men head Hoist tænkte,

da han omsider vaagnede ene paa den bxlgmorke Tit=skuerplads, derom melder Historien Intet.

Dog tilbage til Privatlivet!

Just som min Broder og jeg Fastelavnsmandag henad Aften sad i god Ro, kom Lorck med nogle Billetter, som han havde faaet til Fastelavnsloierne i »Kunstner, foreningen af 18. Novbr.«

Vi var jo ikke sene til at komme afsted efter nogle Dragter, og jeg offrede min Stolthed — mit Overskzeg, da jeg skulde vire Blomsterpige. En Time efter stod vi i Salen hos gamle Md. Vincent paa Kongens Nytorv. Lokalet var jo ikke ret stort, saa der var stuvende fuldt af mange morsomme Masker. Sxrlig udmxrkede Erik Bogh, der havde taget sin Paryk af, sig som Bismarck, og Portrxtmaleren Christian Jensen, der havde mistet det ene Been i Krigen, gik omkring som Zouav og spil, lede Lirekasse, medens Ernst Bojesen var hoist komisk som Amor, ligesom han tidligere ved et Karneval vakte megen Morskab som Skolepige. Der var en virkelig Kar, nevalslystighed over det Hele i Begyndelsen; senere var det noesten lidt for lystigt, da en Del af Herrerne var i Damedragter; men der var i Hovedsagen brillant Humor.

En anden Gang vakte Lorck stor Jubel ved Fastelavns, loierne sammesteds som Karabiniereranforeren i »Roverne«, der just paa den Tid havde en stor Succes paa Casino. Han saa kostelig ud i de hvide Trikot, det blanke Ky' rads og den alenhoie Fjerbusk, og han fik Prxmie som den bedste Maske, i Form af en Laurbxrkrans, der blev hzengt paa hans Hjelm. Da vi nu gik hjem over Kon, gens Nytory i den kolde Vinternat, var han uden Over, toi, og en Patrouille, som vi modte, jublede ved at se ham spanke afsted med skuldret Klinge.

Medens jeg paa Konservatoriet passede min Musik med stor Interesse, ulmede dog stadig hos mig Tanken om at gaa til Theatret, hvilken Tanke en Tid efter min Prove for

Ernst Bojesen.
Studenterkarneral 1866.

Floedt var trængt
noget tilbage. Jeg
maatte debutere,
koste hvad det vildel

Da jeg nemlig
hay= de spillet med
ved en
Dilettantforestil, ling
paa Hoftheatret, ved
hvilken Olaf Poulsen
var Hoved, manden,
opfordrede han mig
ivrigt til at lade mig
prove, saa jeg tog
den Be, slutning, at
nu skul, de det vxre.

Den Kunstner, som
jeg fremfor Alle saa
beundrende op til, var
Phister, saa at det var
med en Blan: ding af
Frygt og /VA-
bodighed, jeg gik
hjem til ham i hans
Bolit i Rosenborg.

gade.

Han modtog mig nu meget venligt, og jeg gengav nogle Scener af forskellige Stykker. Med sit let bevxgelige Gemyt blev han stray indtaget for mig og

sattc mig Stvne Dagen efter paa Theatrets Syngeskole for
at hare mit Organ i et større Rum.

Syngeskolen laa i Stueetagen i Materialbygningen bag Gjethuset, og her modtes vi da sammen med Olaf Poul, sen, der skulde give mig Stikreplikerne. Da jeg nu havde prøvet de samme Scener som Dagen for, og han havde hart min Sangstemme, kom han hen, gav mig sin Haand og sagde: »Ja, jeg raader aldrig Nogen til at gaa til Theatret, men Dem vil jeg raade til det, det giver jeg Dem min Haand paa!«

Jeg blev naturligvis jublende glad, da jeg i Tankerne saa den Fremtid aabne sig for mig, som jeg havde drømt om, idet jeg stolede paa den store Kunstners Dom og ikke kendte hans letvakte Begeistring, der ligesaa let tabte sig igen.

Jeg anmeldte nu Prove for Direktionen med roligt Sind, da jeg jo vidste, at Phisters Anbefaling var det samme som en Antagelse, head der ogsaa efter Proven bekræftede sig i en officiel Skrivelse. Blandt mine Bekendte hævdede sig vet advarende Roster om ikke at stole for meget paa Phister, blandt andre fra Prof. Gade og Hartmann, der yttrede: »Ja, lag nu ikke Deres Musik paa Hylden! Husk, hvorledes det er gaaet Abrahams! Denne forlod efter en Saisons Forlob Theatret, men skabte sig snart paa Folketheatret en noksom bekendt fremragende Virksomhed. Jeg var imidlertid blind for disse Advarsler, henrykt som jeg var, og fortalte med Stolthed mine Forældre om min Antagelse.

Da >>Jean de France« just var ansat til Opforelse i Begyndelse af Saisonen, blev det bestemt, at jeg skulde debutere heri som Arv, og jeg gennemgik nu Rollen grundigt med Phister, der var meget tilfreds med mig. Men hvor var disse Sommermaaneder Lange! Jeg troede aldrig, de havde faaet Ende, saa utaalmodig var jeg efter at faa begyndt. Endelig var Sommeren forbi, og nu be,

gyndte Proverne paa »Jean de France«, hvori de betydligste Holberg-Fremstillere medvirkede.

Da jeg var Elev af Phister, var Mantzius, der stod paa en smendt Fod med ham, paa Forhaand indtaget imod mig, hvorimod de Andre var ret velvillige, idet: mindstc tilsyneladende, thi det varede jo ikke for jeg fik Ojnene op for »Vrangen af Kulisserne«, for al den Forfxngelighed og Misundelse, der skjuler sig bag saakaldte »kunstneriske Hensyn«.

Saa kom da selve Aftenen, 7de September, og jeg folte, at Fru Sodring havde Ret, da hun en Dag paa en Prove, da vi stod i Kulissen, pegede ind paa Scenen med de Ord: »Ja, det er et stort Skridt herfra — og derind!« Om Aftenen var jeg vel nok noget urolig, men egentlig ikke angst, vel nxrmest fordi jeg ikke vidste, hvad det vilde sige at trxde frem for Publikum, desuden var jeg jo stiv i Papirerne og godt indexerceret. Det forbausede mig at se, hvor febrilsk Phister var, for han skulde ind. Han gik frem og tilbage i nervos Uro, memorerede Replikerne og paatog sig Rollens Gang og Holdning for at va:re en train ved sin Entre.

Under den forste Monolog var jeg nxr bleven distraheret ved, at jeg Norte Mantzius sige til Kolling, aabenbart for at jeg skulde hore det: »Hei Akkurat som paa Proverne!«

Ved en senere Opforelse hjalp han mig dog tilrette i en pinlig Situation. Som bekendt kommer Ary ind med et Brev til Frands Hansen, og Phister havde anvist mig at have det paa Bondemaner i Huen. Da jeg nu kom leende ind og kastede Hovedet tilbage, tabte jeg, uden at jeg mwrkede det, Huen med Brevet, og da jeg tog efter den, var den %wk. Jeg var ved at stivne af Skrxk! Havde jeg g!emt Brevet og Huen? Men saa sagde Mant,

zius, der bag min Ryg havde taget Huen op med En, den af sin Stok: »Heil Han har tabt sin Huel« Og jeg var reddet Da vi nu kom ud, sagde han: »Hvor Fan: den kan De hitte paa at have Brevet i Huen?« »Det har Phister paalagt mig!« svarede jeg, hvorpaa han nick udbrod: »Ja saa! Gudbevares!«

Jeg Neste nu stadig med Phister, og det var hans Tanke, at jeg muligvis kunde overtage nogle af Adolf Rosenkildes Roller. Da denne, som man mente, var uhel, bredelig syg, lod han mig Dere Stygotius i »Jacob von Thyboe«. Hans Instruktion var jo hoist vxrdifuld, isxr med Hensyn til Holberg, hvor han forlangte den største Korrekthed med Hensyn til Memoreringen, idet han henholdt sig til sin gamle Lerer Lindgreens Ord: »Man kan ikke vide, hvorledes man vil sige en Ting, naar man ikke ved, hvad det er, man skal skal sige!«

Det gik kun smaat for mig med at faa Noget at be, stille, idet jeg kun fik et Par Repliker i »Barselstuen« paa Holbergs Fodselsdag. Vel indstuderede Phister cius i »Den Vxgelsindede« med mig, men jeg begyndte at faa Fornemmelsen af hans kortvarige Begeistring, thi han var ofte vranten og irritabel, naar vi Neste, havde altid kun lidt Tid, og dette indvirkede paa mig, saa at jeg blev mismodig, tor og kedelig. Olaf Poulsen, der var i stzerk Fremgang, havde jo ogsaa langt mere umid, delbar Friskhed og Talent end jeg, saa jeg mxrkede, at min Skxbne var beseglet.

Nytaarsaften var jeg forste Gang til Juletrx hos Fru Lorck, og i 22 Aar itrxx var jeg tilstede der, saa at hendes Navn for bestandig er knyttet til denne Aften.

Da hun paa Grund af Svaghed maatte here op med disse fornoielige Sammenkomster, blev det nogle Aar

efter en Tradition, at vi tilbragte denne Aften hos min gode Ven, Jonas Vilhelm Hansen, der forte et gsfrit Hus, hvor der foruden Familien altid var en interessant Kreds af fremmede Kunstnere tilstede.

De forste Aar var vi hos Fru Lorck kun nogle Voxne, men efterhaanden som Husets Venner blev forlovede og gifte, modte de med Koner og Born, og tilsidst var vi en Snes Voxne og 14 Born.

Vi kom for Bornenes Skyld tidlig ; saa var der pyntet et overdaadigt Juletræ; og naar Bornene nu havde faaet deres Gayer, blev de placerede rundt om Træet paa Gulvet og bispist. Saa blev de Smaa fulgt hjem, og derpaa tilbragte vi Voxne Aftenen paa den fornoieligste Maade, spillede Lotteri om smukke Gayer, som iforvejen var bestemte til Hver især, hvad der gik An: ledning til megen Munterhed, og Klokken blev baade 2 og 3, forend vi kunde bekvemme os til at bryde op. Ved disse Sammenkomster var Fru Lorck den fortræffeligste Værtinde, og Humoret var paa Kogepunktet.

Saadan en Aften kunde Emil Poulsen være munter og livlig, medens March og Carl Møller søgte at overgaa hinanden i Brandere og allehaande Narrestreger.

Herende til Huset var Fru Thorning, Enke efter den bekendte Guldsmed og en Ungdomsveninde af Fru Lorck, en stilfærdig og hyggelig Dame, hos hvem den samme Kreds ofte samledes, og senere kom jo Fru Lorcks Svigerdatter til. Fru Thorning kaldtes i vor Kreds An, dreas' »anden Moder«, og betragtedes af ham næsten som saadan. Han havde jo det samme gode Hjerte som sine »Modre«, sit barnlige Sind, sin milde Dom om Andre, sit gode Humor, saa at han var afholdt i

store Kredse, og som den dygtige Forretningsmand var han almindelig agtet. Denne Kreds vil jeg oftere vende tilbage till

Kort efter Nytaar modte Bournonville med et nyt An: beide, »Kort Adeler i Venedig«, med Musik af Heise, men trods Here virkningsfulde Scener, holdt den sig dog ikke ret længe. Ved en Opforelse af denne Ballet hmdte følgende Episode, som jeg ikke vil forbigaa, da den er saa eiendommelig for Bournonville.

Som bekendt var han en glodende Patriot og elskede, naar det var ham muligt, at anbringe Darinebrogsflag eller en anden Appel til Fdrelandsfolelsen, og saaledes ogsaa her. Da »Danmark« nu i Dremme skulde vise sig for Kort Adder, havde han hertil benyttet Fru Jeri, chaus bekendte Maleri, hvor »Danmark« skrider gen, nem en Kornmark med Dannebrog paa sin Skulder, og denne Figur blev fremstillet af davwrende Frk. Bryde, der dengang var forlovet med en Grosserer Svendsen, senere blev hun jo Olaf Poulsens Hustru.

Bournonville, der selv fandt dette Tableau virknings, fuldt, vilde en Aften vide, hvad Indtryk det gjorde paa Tilskuerne; han gik derfor ned i Parterret og stillede sig bag bageste Rwkke, men da nu »Danmark« viste sig, ud' brod et ungt Menneske til sin Sidemand: »Hvad S! det er jo Svendsens Kxreste!« Nedstyrtet fra sin Fan' tasi'Himmel skyndte Bournonville sig bort, og da han senere fortalte Historien, tilfoiede han: »Ja, jeg blev bedrovet!«

Medens jeg stadig ventede paa den 2den Debut, blev Henrik Ibsen »indfort« ved -Opforelsen af »De Unges Forbund«, og jeg kom da med mellem de unge Stu% denter. Det blev en stor Succes og fik en god Udfe%

relse, fremfor Alle of Vilhelm Wiehe som Steensgaard. Ilan spillede Rollen med et norsk Tonefald, som han med Lethed beherskede fra sit lange Ophold i Norge, men ofte truede Fru Heiberg paa Proverne spogende ad ham, sigende: »Bare det gaar, Wiehe!« og dog mo, rede hun sig oiensynlig over ham.

Ligesom Schram var aldeles udmarket som Aslaksen, saaledes var Mantzius som skabt til Daniel Heire. Han var jo undertiden noget usikker i sin Memorering og yttrede en Dag, da det bebreidedes ham, at han endnu ikke kunde Rollen: »Aa skidt! det gaar jo kun et Par Gange!« en Spaadom, der imidlertid slog feil.

Mit Forhold til Phister var, som omtalt, bleven noget koligt, men da jeg stadig trangte paa for at faa en 2den Debut, bekvemmede han sig til at lase Toby i »Kvx, keren og Danserinden« med mig, og jeg debuterede i denne Rolle 23de Februar 1870. Mine Medspillende, Fru Eckardt, V. Wiehe og Hultmann, var meget hjx1psomme imod mig, og Pressen var ogsaa ganske god, men jeg havde dog den uhyggelige Folelse at vxre dødsdomt.

Ligesom i »Jean de France« kom jeg i Knibe ved den forste Opforelse, idet jeg havde to Repliker, der endte med det samme Stikord. Da jeg nu havde sagt den forste Replik, tog Wiehe feil og gjorde et Spring, idet han gav mig Svaret paa den anden, men senere sprang han saa tilbage, saa at jeg nu sagde Alt det, vi tidligere havde sprunget over, med den rxdsumme Folelse, at der om lidt vilde komme et Punkt, hvor vi tidligere havde v2eret. Nu var gode Raad dyre! Men jeg tog da pludselig Wiehes Haand og sagde: »Ja! saa Farvel, Hr. Morton!« og gik. Da jeg senere talte med Wiehe om, head der var passeret, slog han det hen med Ordene: »Aa! de mxrkede s'gu ikke Noget!«

En af de sidste Dage i Saisonen blev jeg kaldt ned til Justitsraad Berner, men da jeg talte til ham om en mulig tredie Debut, stillede han sig afvisende, og jeg havde en tydelig Fornemmelse af, at jeg vilde blive af, skediget.

Jeg blev nu ligesaa opbragt som bedrovet, og i den forste Hede forlangte jeg i et hvast Brev min Afsked, som jeg selvfølgelig Dagen efter fik, saa nu var altsaa mit Forhold til Theatret hzevet. Ikke tzenkte jeg den: gang, at jeg nogle Aar efter atter skulde komme i For, bindelse med det som Komponist.

KOMPOSITIONER OG UDENLANDSREISER (1870-1878)

Lige fra den ulykkelige Krig 1864 havde der ulmet et gledende Had til Preussen, og det var jo ikke underligt, at Frankrigs •Krigserklæring blev modtaget med Jubel, i Haab om, at nu slog Gengældens Time.

Jeg var just med Lorck og et Par Venner til Væddeløb paa Eremitagesletten, da Emil Poulsen, lige vendt hjem fra et Besøg ved Passionsskuespillene i Oberammergau, bragte os Efterretning om Krigens Udbrud. Som en Løbeild bredtes den mellem Folk, der med stor Spænding havde fulgt Begivenhederne i Ems, hvorved Krigen indlededes. Fra Væddeløbsbanen kørte vi til Tivoli, og paa Strandveien tiltraabte Folk hinanden den store Nyhed; fra Vognene led Marseillaisen afvekslende med »den tapre Landsoldat«. I Tivoli var Nyheden bekendt, overalt herte man begejstrede Røster: »Leve Frankrig«, »À bas les Prussiens« og under stor Begejstring droftedes Nyheden mellem vildtfremmede Mennesker. I Koncertsalen spilledes afvekslende danske og franske Nationalviser, som hele Publikum sang. Den almindelige Stemning var, at vi skulde deltage i Krigen og saaledes faa Hævn for vort Nederlag; det var kun ved Kongens bestemte Modstand, at det ikke skete, saa at vi slap for

at miste endnu mere, end Vi allerede havde mistet. Nu fulgte Begivenhederne Slag i Slag. Nederlaget ved Sedan, Keiserens Tilfangetagelse, Revolutionen, Paris' Beleiring, Kommunen og Tyskernes Indtog i Paris. Alt dette er jo velbekendt.

I de Aar, jeg var paa Konservatoriet, havde jeg af og til skievet nogle Smaating, dels som lavelse til mine Theorilwrere og dels til egen Fornoelse, men nu vaag. nede Lysten til ogsaa at trade frem for Offentligheden, hvad der bragte mig i Forbindelse med Brodrene helm Hansen, et Forhold, der i Tidens Lob blev til et Venskab, der nu har bestaaet i 50 Aar.

Begge disse Brodre var jo udmmrkede Forretnings=mxnd, forskellige af Temperament, men just derfor sup=plerede de hinanden saa godt. Hvorledes deres Forretning, fra en ringe Begyndelse i Kx1deren paa Kongens Nytorv, hvor Grunden lagdes af deres Fader, senere ved deres Flid og Dygtighed er bleven den største i Norden med Filialer flere Steder, er jo velbekendt, og paa dette Forlag udgav jeg altsaa mine første Arbeider.

Da Hundredeaarsdagen for Thorvaldsens Fodsel incl. traf 19. Novbr. 1870, blev den feiret paa en overordent= lig smuk Maade. Om Formiddagen begav en stor Pro%cession af allehaande Korporationer med Kongen i Spidsen sig til hans Gray i Museet for at nedlwgge Blomster, men her begik Borgermesteren den Taktloshed at be, holde Hatten paa, medens han nonchalant kastede en Krans hen imod Graven, hvorimod Kong Christian blot, tede sit Hoved som alle de Tilstedevwrende, gik belt hen til Graven og lagde med Omhyggelighed sin Krans tilrette. Thorvaldsens Fodested i Grønnegade, senere ned.

revet, blev forsynet med en Portrxtmedaillon, og var smykket med Guirlander og Flag.

Der flagedes selvfelgelig overalt i Byen, og om Afte, nen var Museet ganske overordentlig smagfuldt illurni, neret. Ved Stormbroen blev Folk ordnede i Rwkker, passerede saa forbi Museets Hovedindgang og bort over H oibro.

Selve Museet laa fuldstxndig morkt, men de store Floidore var aabnede, og, skjult of Pillerne, var der an, bragt en Mwngde Gasblus, der pragtfuldt oplyste For, salen med de store Rytterstatuer. Lxngere tilbage saas Graven belyst paa samme Maade, og bagest var Kristus, salen aaben, ogsaa stmrkt oplyst, saa at det saa ud, som om Kristusfiguren stod med udbredte Arme lige bag, ved Graven. Indtrykket var i hoieste Grad imponerende, og man herte idelige Udraab af Beundring over det smukke Arrangement. Alle Husene ved Stranden var illuminerede, og der var en stor Menneskemxngde paa Benene, men Alt gik med Ro og Orden.

Jeg medvirkede ofte ved Dilettantforestillinger, og 1871 spillede jeg paa Folketheatret Faarehyrden i »Advokat Pathelin« sammen med Cand. Chr. Heering, Adolph Hansen, den senere bekendte Oversxtter af engelske Digte, og Flere.

Prof. Hoedt satte Stykket i Scene, og alene det var en Forneielse at vxre Vidne til, thi han var uudtomme, lig i at finde paa nye Pointer og gjorde det med en Lyst og Iver, der meddelte sig til os Andre. Efter Pro, verne gik vi da ofte sammen med ham hen til a Porta paa Gammeltorv, hvor han nmsten hver Aften sad til langt ud paa Natten, omgivet af en interesseret lyttende Kreds, hvortil William Bloch, af hvem vi ved samme Leilighed spillede et Lille Stykke »Kwrlighed og Spogeri«.

Robert Watt og »Hoedts Skygge«, Journalisten Magnus, horte, og vi fxngsledes Alle af Hoedts livlige og interessante Person. Han elskede jo at tale, og der gik det Sagn, at han, der boede paa Norregade, og Phister, der boede i Rosenborggade, havde tilbragt en Nat med gen.,: sidig at følge hinanden hjem under en endelos Diskusion.

Om Vinteren havde jeg skrevet nogle Klaverstykker,

Dilettant, Skuespillere. 1870.

11. 31. Fenger. A. Grandjean. A. Hansen. J. Christensen. Itaa.
Poul Alarcussen. Chr. Jeering. Ernst Nyrop.

»Den Lille Havfrue« og tilegnet H. C. Andersen dem. Jeg havde tidligere gjort hans Bekendtskab; dengang boede han paa Hjørnet af Kongens Nytorv og Lille Kongensgade hos en Dame, der havde fotografisk Atelier.

Hun maa have vxret ganske original, hvad følgende Lille Tildragelse viser. Da Andersen havde vaeret syg i nogen Tid, kom Kong Christian IX op for at se til ham, og da Kongen nu spurgte til Andersens Befindende, og

om han var hjemme, svarede Frokenen, der ikke kendte Kongen, undvigende, hvorpaa Kongen sagde: »Ja, vil De blot sige, at det er Kongen!« Nu aabnede hun Do' ren til Andersens Vvrelse og udbrod i Kongens Paahor: »Tager Etatsraaden imod? Der er en Herre, der siger, han er Kongen!« Andersen var ved at faa et Tilfxlde af Skrak, men Kongen blev da indladt. Nogen Tid efter indfandt Kongen sig igen paa et Besog; da Frokenen, idet hun lukkede op, neiede dybt, smilede Kongen og sagde: »Naa! idag kender De mig nok!« hvorpaa hun med Pathos svarede: >>Jeg skulde ikke kende min Konge?«

Dengang jeg bragte H. C. Andersen mine Klaver, stykker, boede han i Nyhavn paa Charlottenborg Siden txt ved Indgangen til den gamle botaniske Have. Hans Vxrelse var opfyldt af Malerier, Haandtegninger og alle, haande Souvenirs fra bans mange Reiser.

Det varede jo ikke laenge, forend Samtalen kom til at dreie sig om — ham seiv; han fortalte mig om alle de Komplimenter, han havde faaet af Per og Poul, men da han vilde vise mig en tysk Ud gave af sine Eventyr, tog han feil og fik Tiecks »Gestiefelte Kater« i Haan, den. Han satte den strax paa Plads igen og udbrod: »Naal Ja det er nu Tiecks bestovlede Kat, men mine egne er meget bedrel« Han takkede mig nu for Klaver, stykkerne, men jeg kunde godt mxrke, at han ikke syn.' tes rigtigt om, at der paa Titelbladet stod: »Til Dig, teren H. C. Andersen«, og ikke »Etatsraad«.

Kort efterat den store nordiske Industriudstilling var bleven aabnet, foretog jeg en tre Maaneders Reise til Tyskland, som jeg kortelig vil berore.

Da der i Cassel blev afholdt en stor Musikfest, ved hvilken Liszt var tilstede, overvxrede jeg forst denne,

og traf der Johan Svendsen, som jeg senere skulde komme i Embedsforhold til.

Over Leipzig tog jeg til Dresden for at besøge Henrik Ibsen, til hvem jeg havde faaet et Introductionsbrev fra P. Hansen, »Cabirot«, og Ibsen indbød mig, da jeg tilbragte en Aften hos ham, til at besøge ham i Berchtesgaden, hvorhen han agtede sig senere paa Sommeren. Over Prag begav jeg mig til Wien, hvor jeg traf Dan, seren Julius Price, en Broder til Amalie Price. Efter en Maanedes Ophold ankom jeg til Salzburg.

Er man saa uheldig at komme til Salzburg i Regn, veir, siges der, at man heist skal reise strax igen, thi er det først begyndt at regne, bliver det ved ligesom i Bergen. Da jeg nu efter Indbydelsen vilde besøge Henrik Ibsen i Berchtesgaden, var det ikke med de lysteligste Udsigter, at jeg i esende Regn gik i Seng. Næste Morgen, da jeg ved Daggry krob op i Diligencen, var Regnen vel holdt op, men Alt var graat i graat.

Opad Dagen bred Solen imidlertid igennem, og da vi naaede Berchtesgaden, præsenterede Bjerget Watz: mann med den evige Sne paa Toppen sig i straalende Solskin. Ved min Ankomst var der stort Røre i Byen, der fejrede Sct. Bartholomæi Fest, og en Procession af Bjergmandene, iført hvide Skjorter med sorte Chakot' er og Hammeren paa Skulderen, bar en Triliebor med alle de Mineralier, der findes i Eggen, til Kirken under Ka, nonsalut, der rullede som Torden imellem Bjergene.

Blandt den Flok Dreng, som fulgte Processionen, fik jeg pludselig Oie paa Sigurd Ibsen, den nuværende Statsminister, og fik af ham at vide, at hans Forældre var hjemme, og hvor de boede. Jeg gik nu strax hen til Ibsen, der raadede mig til at benytte det gode Veir til at tage til Ki:inigsee og derpaa komme tilbage til ham.

Jeg gik altsaa tilfods til KOnigsee igennem den smukke Egn og blev roet en 'Tour paa Soen af en Tyroler. Paa Hjemveien blev jeg overrasket ved at se Dannebrog vaie fra Altanen paa et Schweizerhus, og det var med en underlig Folelse, at jeg gensaa wort Flag saa langt fra Hjemmet.

Efterat have spist til Aften hos Ibsen tog jeg atter med Diligencen hjem til Salzburg, og det var, som om Dagen ikke skulde ende, forend jeg havde set Alt, hvad Tyrol eier af skont, thi ved en Omdreining af Veien viste der sig en pragtfuld Alpenglühn paa »Hohe Go11«. Alle de vxIdige Snetoppe var rosenrode af den nedgaa, ende Sol, og rundt paa Bjergene tendtes Baal i Anled= ning af Festen, saa at denne Dag blev mit smukkeste Minde om det deilige Tyrol.

Over München, Nürnberg og Berlin tog jeg til Stralsund og gensaa nu atter Havet, som jeg havde savnet saa lzenge.

Da vi under en pragtfuld Solopgang forlod Havnen, laa Cistersoen blank som et Speil; snart dukkede Key=benhavns Taarne frem, og jeg var hjemme igen.

Noget hen paa Vinteren indtraf en Handelse, der kunde have faaet alvorlige Folger, idet min Moder, uden at ane det, spiste nogle Rosiner, der stod paa Kokken, bordet og var fyldt med Gift til at fordrive Rotterne i Bageriet. Da det nu gik op for hende, hvad hun havde spist, var hun uforsigtig nok til at fortie det for ikke at forskriekke os Andre, men da Lxgen Chr. Fenger tilfx1= dig kom, betroede hun sig til ham og han hentede da noget Modgift, saa at der ingen Skade skete.

Kort efter fik hun et anonymt Brev paa Vers med fol= gende Tegning:

Hun gik i Stuen saa ene omkring
 og txnkte paa ingen Verdens Ting.
 Da faldt hendes Dine paa en Tallerken ned,
 hvor skonne Rosiner hviled' i Fred.

Hun dreves, hun droges,
 med Rotterne hun slopes
 og Seir hun vandt —
 snart hun sig ilde befandt —
 saa stille hun led.

Af Dr. Fenger hun fik den Besked
 at gaa hen og se »Bertran de Bornm,*
 saa vilde hun blive rask som aldrig tilforn.
 Nu lade hun 'went Rotternes Rosiner i Fred!
 Derfor skal hun ha' disse i deres Sted.

Med Brevet fulgte en Pose Rosiner, og det var jo
 godt, at Affairen endte med en Speg.

Da Saisonen 1873 endte, led Theatret et stort Tab ved,
 at Phister tog sin Afsked, under stormende Jubel. Efter
 Forestillingen hamdte det paa Det kgl. Theater dengang
 sjmldne Tilfx1de, at han fik Tilladelse til at vise sig for
 aabent Txppe. Ingen kan nutildags, da Frem: kaldelser jo
 nxsten har tabt deres Betydning, forestille

= Hun skulde samme Aften i Theatret.

sig det, jeg kan niesten sige: hojtidelige i det da Txppet hzevede sig, og den gamle Kunstner modtog Publikums Tak for de mange Aar!

J. P. E. Hartmann i sit Arbejdsværelse.

9de Maj 1874 var det 50 Aar siden, at Prof. Hart, mann blev ansat som Organist ved Garnisonskirke, og denne Minde, dag skulde nu fest, ligholdes. Da han i de sidste Aar hay, de aabnet sit hyg, gelige Hjem for mig, vil jeg omtale dette nxrmere.

I 1829 flyttede Hartmann mcd sin unge Brud ind i Svigerfaderens Ei, endom Kvxsthus, gade 3, og her blev han boende i 70 Aar, til sin Dod.

Efter at man havde ringet paa den gammeldags Klokke, kom man ind i Entreen, der var Lang, smal og mork. Ligeoverfor Indgangsdoren laa Dagligstuen, et lyst og venligt tre, fags Vzerelse, hvor hans anden Hustru, »Thoraa, gerne sad og syede ved et

Lille Bord, hvorpaa der stod et Uhr paa tre Been. Paa en
Etagere var anbragt en Gibsaf,

stobning af Carl Hartmanns »Odysseus«, og paa Vxg, gen tt ved hang et Billede i Pastel af Frederik VII som Barn. Dette havde Hartmanns Moder faaet til Erin, dring, da hun havde havt Tilsyn med Prinsen som Lille. Paa en Soile stod en Gibsbuste af Bolette Hartmann, fodt Puggaard, og et gammelt Bornholmeruhr i hvidlake ret Kasse bidrog til at gore et hYggeligt Indtryk.

Tilhoire laa Hartmanns Arbeidsvxrelse paa to Fag, hvor hans lille beskedne Skrivebord stod midt for Pilen. Ved Siden af det stod en ganske lille Sopha, hvor den Gamle kunde tage sig en Lur, og paa den anden Vxg nzermost Vinduet et stort Bogskab med en Statu, ette af Goethe ovenpaa. Derpaa kom det taffelformede Klaver med Pedalklaver. I Stuen bagved, til Gaarden, var hans Bibliothek med Noder, Manuscripter og Pul'ten, ved hvilken han arbeidede som »Secretair i den borgerlige Indrulleringskommission«.

Paa den anden Side af Dagligstuen laa »Salen«, paa fire Fag, hvor Vxggene var Belt i Fetter, ved hvide kannelerede og forgyldte Seiler; her stod Flygelet, over hvilket Hartmanns Billede, malet af Olrik, hang. Ovenpaa et lille Bogskab stod en Terracottagrube af Saa, byes »Syndfloden«, som hans Born efter hans Dod forxrede mig til Erindring om det gamle Hjem. Indenfor Salen laa endelig den lille Spisestue, hvor vi tilbragte saa mange hyggelige Timer.

Det var jo et interessant Selskab af fremragende Person, ligheder man her saa samlet, som Gade, Svigersonnen August Winding, den hoist aparte Son, Emil, Pastor Wedel med sin originale Hustru, Emma, Barnekovs og mange Andre.

Hyggeligst var det dog, naar jeg en Aften var alene med de to Gamle, og de bad mig om at hese noget hoit

for dem. Saa tog hun et Svtoi, medens han sad i sin Slobrok med en Pibe i Munden og Fodderne paa Kakkelovnspladen og var lutter Ore, enten det var noget alvorligt eller noget muntert, jeg 12este. De Gamle sympa, tiserede ikke altid med Tidens Realisme, skont Hartmann var en saa levende Aand, at han fulgte med Tiden, selv om den ikke behagede ham.

Ved Fodselsdagsmiddagen 1874 var jeg tilstede sam, men med en snxver Familiekreds; efter Bordet gik vi efter Sxdvane op og ned ad Kvaesthusbroen og rog en Cigar, medens vi talte med en vis Forventning om den tilstundende Fest paa Skydebanen, hvortil Hartmann, da han modtog Indbydelsen, havde betinget sig, at hans Dottre og Svigerdottre skulde indbydes, thi dem vilde han ikke undv2ere den Dag.

Ved Festmiddagen paa Skydebanen var Salen fyldt af fremragende Mmnd af alle Samfundsklasser, og Taler og Sange til Hartmanns Pris vexlede uafbrudt. Blandt disse bar Plougs Prisen med den pragtfulde Strofe:

Nu din Dag sig til Vintersollivery nxrmer,
 Blegc blev Isse og Kind;
 Hvad gjor det, naar Apollons Straale skozrmer
 Sommer og Sol i dit Sind!
 Nldet, du fostred kun hojere Tanker,
 Dybere greb kun din Sands;
 Starkest dit nordiske Hjerte nu banker
 I Harmoniernes Dands.

Meget trxxffende sagde H. P. Hoist i sin Tale, at der var En tilstede, der maaske var den Eneste, der ikke vilde indromme Hartmanns store Betydning, nemlig — han selv. Fortrinlige Taler holdt ogsaa Paulli og Bownonville, hvorimod Gade ved en underlig Tankeloshed talte om, hvorledes "Hartmann fandt Oldtidens Guld,

horn og blxste (sic) i dem!« skont det dog var Drikke: horn. Efter Bordet drog et imponerende Fakkeltog af Studenter ud ad Vesterbrogade, og medens Hartmann stod paa Altanen, blev der afsunget en Sang; Faklerne kastedes i Baal, og denne sjx1den smukke Fest havde Ende.

Der havde jo Ixnge vxret talt frem og tilbage om Nodvendigheden af at faa en ny Theaterbygning, og nu blev det endelig til Virkelighed. Iste Juni 1874 blev den sidste Forestilling givet paa det gamle Theater, og det var med blandede Folelser, at jeg var tilstede sidste Gang paa det Sted, hvor jeg havde tilbragt saa mange nydelsesrige Timer, hvortil jeg havde knyttet saa mange Forhaabninger, og hvor jeg havde lidt en saa bitter Skuffelse.

Mange Minder gik den Aften gennem mine Tanker! En lille Erindring om det gamle Theater fik jeg ved Kammerherre Lindes Dad, idet hans Enke fora2rede mig Kuhlaus Portrxt, malet af Constantin Hansen til Balustraden paa 2den Etage.

Samtidig med, at det gamle Theater forsvandt, tog en Mand, der i 35 Aar havde virket i en ganske vist un, derordnet Stilling, men dog havde vxret et betydnings, fuldt Hjul i Maskineriet, sin Afsked, nemlig det gamle originale Theaterbud, Walsoe.

Det var en kon gammel Mand, der saa hel statelig ud med det hvide Haisbind og sit hvide Haar. Han var i Besiddelse af megen Mutterwitz, og da han kendte Personalet ud og ind, vidste han, hvorledes hoer Enkelt skulde tages, og afwebnede ofte deres Luner ved et bon mot, saa at derved mangan Gang en rod Plakat blev undgaaet. Da saaledes en Dag Juliette Price meldte sig

syg, og det var vanskeligt at faa en anden Forestilling sat op, gik han hjem til hende for at formaa hende til at danse trods Sygemeldingen. Forgives forestillede han hende den Forlegenhed, Theatret var i, men hun v2eg, rede sig stadig. Tilsyneladende modfalden vilde Walsoe nu gaa med uforrettet Sag, men da han kom til Doren, vendte han sig pludselig om, satte et pudsigt Ansigt op og sang Md. Sommers Strophe af »Et Eventyr i Rosen, borg Have«: »Sig kun, jeg danser! mer behoves ei!« Nu gav hun sig til at lee, var afvxbnet og lovede at danse.

Hans Personalkendskab og hans Jovialitet gjorde ham til hoire Haand for de skiftende Direktorer, der altid sogte til ham under Repertoirevanskeligheder. Bekendt er jo det morsomme Svar, han gav Theaterchefen, Prof. Dorph, da denne beklagede sig til ham over en ublid Behandling, han havde faaet i en Avis: »Aa, Hr. Pro'fessor! Bryd Dem ikke om det. Det bliver saamxnd me, get vxrrel« et Svar, der gjorde den stilfxrdige Viden, skabsmand ganske forskrxkket.

Den 'forste Saison paa det nye Theater begyndte forst 15de October, og for den egentlige Aabningsforestilling blev der givet en Proveforestilling, og ved denne blev der gjort Forsog paa, hvor hurtigt Tilskuerpladsen kunde tommes, idet Tilskuerne fra Scenen blev anmodet om ikke at forlade deres Pladser, for der led et Gongong' slag, og derpaa hurtigst muligt romme Salen. Resultatet var meget tilfredsstillende, idet den store Tilskuerplads var tornt i Lobet af et Par Minutter. Men hvorledes vilde det gaa under en Panik?

Det var jo ikke underligt, at Phister, der havde vaeret saa virksom, ikke ret lxnge kunde finde sig i at gaa ledig, og han viste sig nu atter ved en veldxdig Privat,

forestilling paa Folketheatret i Decbr. 1874, der bestod af »Abekatten«, hvori Cand. Chr. Heering var Elskeren, Etatsraad Larsens Datter Frk. Sorensen, General Glahns Datter Margrethe og jeg Iversen. Derefter opfortes »Soldaterloier«, hvori min gamle Ven, Matthias Fenger, var en fortræffelig Magister Glob. Forklædningsrollen Anker var tilfaldet mig, og særlig hans Scene som Svensker mo, rede Publikum. Efter Forestillingen kom Hostrup op paa Scenen og henvendte et Par venlige Ord til os ; til mig sagde han, at det havde moret ham virkelig engang at høre Replikerne, saaledes som han havde skrevet dem, istedetfor den for vidt drevne Improvisation paa Theatret.

Om Aftenen blev selvfølgelig Phister hilst med stor, mende Bifald og hyldet hver Gang, han viste sig. Han var i hoi Grad nerveus, saa at han paa Generalproven, hvortil der var solgt Billetter, og hvor Publikum modtog ham med stærkt Bifald, gik helt ned til Lamperk: ken og i en streng, irriteret Tone udbrod: »Det er kun en Provel« Noget lignende skete ved Forestillingen un, der Slutningsscenen af »Soldaterloier«, da jeg tog en Bu, ket op fra Gulvet og vilde række ham den ved Repli, ken: »Maa jeg takke Prokuratoren for Laanet af Frakken!« thi da slog han den ud af Haanden paa mig, der blev noget befippet ved den saa ilde optagne Opmærksomhed.

Et Par Aar efter optraadte Phister igen, men denne Gang paa Casino i »Eventyr paa Fodreisen«. De to Studenter blev spillet af Chr. Heering og Axel Madsen, hvad der gav Stodet til, at den Sidste kom til Det kg1. Theater. Graveur Erichsen var en pudsig Assessor. Oprindelig skulde Kammerraad Krans have været spillet af Sahlertz, men paa Grund af Dødsfald i hans Familie maatte Mathias Fenger i sidste Oieblik overtage denne

Rolle, som han udforte overordentlig morsomt. Frk. Maria Prahll, der senere blev min Hustru, var Fru Krans, og jeg baade Per og Vermund, og det maa vel ikke have vret saa gait, da Hoedt efter Forestillingen sagde til mig: »Det var Skade, at De saa hurtig forlod The, atret. Nu havde de s'gu godt Brug for Demic< Rosinen i Polseenden var selvsfolgelig Phisters mesterlige Skrifer, hans, der hilstes med Jubel.

Paris havde altid staaet for mig som mine Onskers Maal, og da just en af mine Venner 1875 skulde reise dertil, fulgtes jeg med ham.

Vi var naturligvis paafrde fra Morgen til Aften og besøgte saameget, vi kunde overkomme af, hvad Paris eier af Severdigheder, — dog dette er jo saa velkendt, at det kan forbigaas; men en Ting vil jeg dog omtale.

En Dag, da vi paa Place des victoires saa en Del Mennesker sammenstimlede, maatte vi jo som gode KO' benhavnere se, hvad der var paafrde; det viste sig da at vire et Selskab, der skulde ned at se de berømte Kloaker. Vi manglede Adgangskort, men efter nogen Parlamenteren med en Politibetjent fik vi Lov at gaa med. Vi gik nu ned ad en Vindeltrappe og tog Plads i en lille Sporvogn, hvis Hjul lob i Skinner paa begge Sider, medens Vandlobet var under Vognen. Nu skub' bede en Arbejder til Vognen, der ved Kloakens Hmld, ning lob videre af sig selv. Det var en meget interessant Tour, og Luften var forbausende ren. I Loftet over os hang et Virvar af Gasror, Telegrafledninger og lignende. 1 Ivlingen var bele Veien oplyst med Petroleumslygter, og under hvert Hus udmundede et Ror med en Rist, forsynet med Husets Nummer, for det Tilfx1des Skyld, at et eller andet skulde blive tabt i Spildevandet. Paa

denne Maade korte vi under hele Rue Rivoli til Place de la Concorde, men her blev Kloaken saa bred, at vi steg ind i smaa Baade og seilede som Charon i Under, verdenen til Madeleine, Kirken, hvor vi ad en Vindel, trappe steg op igen.

Selvfolgelig tilbragte jeg nxsten hver Aften i The, atrene og fik Leilighed til at beundre en Ra4dce af Paris' forste Krxfter, som det vil fore for vidt at omtale nxrmere.

Kun to Eftermiddagsforestillinger paa Gaite, Theatret, var saerlig interessante. Det var saakaldte »Matinees litter raires« og ved den ene opfortes »Le malade imaginaire« i fuldstzending korrekt Iscenesxttelse som paa Molieres Tid. Da forste Akt var ude, tog Skuespillerne Plads i Lxnestole paa begge Sider i Forgrunden, hvorpaa der blev danset en Entreact til Musik af Lully for Stryge, orkester; derpaa reiste Skuespillerne sig og spillede 2den Akt. Saaledes udfyldtes hver Mellemakt paa samme Maade med Sang eller Dans, og tilsidst udfortes Doctor, Creationen af hele Personalet.

Den anden Forestilling bestod af »Le docteur sans pareille«, der skildrede en Episode i Nloliernes Ungdom, og hvorledes. han slog ind paa Theaterbanen. Heri glimrede Md. Colas som den unge Moliere. Ligeledes var hun severe ypperlig som Kammerpigen i »Les femmes savantes«. Der sluttedes med »Mr. Pourceaugnac«, som endte med »Apothekernes Tog«, et farceagtigt Optog af en Mx.ngde Apothekere, hvorafr den største var tre Alen lang og de folgende trinvis mindre ned til en ganske lille Dreng. Alle var ifort sorte Dragter med hvide For, klxder, Nathuer og havde Klystersproiter under Armen.

De forfulgte nu Pourceaugnac i Gaasegang, medens han lob ud og ind af Scenen og derpaa gennem Or,

kestret rundt om paa Tilskuerpladsen, indtil de tilsidst kom tilsyne i en Loge paa Galleriet, hvor der opstod et Slagsmaal, der endte med at Pourceaugnac, det vil sige en udklxdt Dukke, blev kastet hovedkulds ned paa Scenen til Forfierdelse for mange Tilskuere, men dog til Morskab for de Fleste.

Efter tre indholdsrige Uger forlod vi Paris, tog samme Vei hjem, men blev ubehagelig overraskede ved i Ham' borg at faa Underretning om, at der var Istransport over store Blt. Vi tog altsaa til Nyborg, og efter en Del Be, svr kom vi ombord i en Damper midt i Bxltet, og var snart igen i Kobenhavn.

Kort efter min Hjemkomst dode Studentersangfore, ningens mangeaarige Dirigent, Kammermusikus Hansen, almindelig kaldet »Kammermusik« . Han var en jovial Mand, som elskede Hartmann over Alt. Ofte, naar Sang, foreningens Bestyrelse havde Mode hos Hartmann, var jeg tilstede, og naar vi da efter Bordet sad ved en Bolle Punch, gjorde Hansen, efterhaanden som han kom i en loftet Stemning, Hartmann de mest glodende Kxrligheds, erklxringer med tilhørende Omfavnelser, som den Gamle med Resignation fandt sig i. Hansen var jo fuld af alle, haande Lojer, og en Aften opfriskede han sammen med Hartmann følgende Episode fra en Sangforeningstour.

Engang da de boede sammen hos en velhavende Kobmand, og Hartmann laa i sin sodeste Sovn, kom Tjeneren Kl. 5 om Morgenen find og vxkkede ham, idet han prxsenterede ham en halv Baier. Hartmann gned Sovnen af Oinene og spurgte, hvad det skulde betyde, men fik af Tjeneren det Svar, at den Herre, han var i Folge med, havde paalagt ham, at han endelig ikke maatte glemme at bringe Professoren Kl. 5 prxcis

bans sxdvanlige Morgenbaier. Idetsamme lod en skral, dende Latter fra Vzerelset ved Siden af, hvor Hansen havde ligget paa Lur for at here, hvorledes dette Mor, genbesog spzendte af.

Efterat jeg i de sidste Aar havde udgivet forskellige mindre Ting, vilde jeg forsoge med et Arbejde for Theatret og mente at have fundet Stof til en Opera i lste Akt af Oechlenschlagers »Landet fundet og for, svundet«, der under Titlen »De to Armringe« var op, fort for nogle Aar siden, og paa dette Grundlag skrev jeg da selv Teksten.

Da nu Skizzen var fxrdig, vilde jeg forst here min Velynder Hartmanns Mening, og efter hans Onske sendte jeg Skizzen ud til ham paa Landet, da han forst vilde gore sig bekendt med den, forend han talte med mig.

Han boede paa det sxdvanlige Sted i Nxrum tit ved Gadekxret, meget beskedent. Vel var Haven kun Lille, men den gik umiddelbart over i en Eng og der, fra i en Lille Lund, der stod i Forbindelse med Nrurn, gaards prgtige Have, hvortil han havde Adgang. I Frontispicen havde han sit Arbeidsvxrelse, og her spilt lede jeg nu mit Arbeide for ham.

Da jeg var fxrdig, sagde han: »Ja, naar det nu bliver godt udstyret, kan det nok tage sig ud!« Hertil svarede jeg i min Naivitet, at det jo ikke vilde blive kostbart, da Theatret havde baade Dekoration og Kostumer, og han sagde da: »Ja, jeg tinker nu nxrmest paa Instru, mentationen!« Nu gav han mig nogle Vink, saa at jeg tog hjem fuld af Haab og Mod.

Da nu »De to Armringe« skulde frem, var Partierne efter mit Onske besatte med Fruerne Erhard Hansen

og Keller samt med Schram og Simonsen, saa det var jo de bedste, der fandtes.

Ved forste Prove med Orkester var jeg selvsølgelig spxndt paa, hvorledes det vilde klinge, men jeg havde v:eret heldig med Instrumentationen, hvad ogsaa Gade fremhxvede, efterat han havde overvret Premieren. Nu skulde det altsaa gaa, men — saa blev Schram syg, og da Ingen vidste, hvorlxnge hans Sygdom vilde trække ud, lod jeg Ferslew overtage hans Parti, saa at forste Opførelse fandt Sted 12te Marts 1876. Jeg havde lertid godt Haab, da Hartmann efter Generalproven udtalte sig fordelagtigt om mit Arbejde, fremhxvede dets IY.druelighed og sagde: »De har ikke strakt Dem lxngere, end De kan magtel«

Foran den lille Opera gik et meget tyndt Stykke »Irons Jagt«, som ikke virkede synderlig oplivende paa Publikum. Udførelsen var fra alle Sider fortræffelig, og alt som Forestillingen skred frem, faldt der of og til noget Bifald, men da Sujettet var stillestaaende, og Publikum iforvejen ikke i Stemning, blev Resultatet, at Operaen — faldt. Ved anden Opførelse var der meget daarligt Hus, og et Par senere ansatte blev forhindret ved Sygdom, saa at Resultatet• of saa meget Arbeide blev — to Opførelser.

Det var selvsølgelig en stor Skuffelse for mig, thi hvad kunde det nytte, at de Musikkyndige fandt det dygtigt gjort, og at Pressen var velvillig, naar Publikum fandt det — kedeligt!

Som en ringe Tak til det medvirkende Balletpersonale havde jeg sendt et lille Bidrag til dets Pensionskasse, hvorpaa jeg fik et venligt Brev fra Bournonville, hvori det blandt Andet hed:)3Det, De kalder for mislykkede Forsog, er tvertimod dristige Skridt paa en Bane, der

lover baade Dem og Kunsten N.re og Gavn. Lad Dem ikke afskrække, men fortsæt Deres Virken i det Kald, De synes født til!»

Noget efter Opførelsen gjorde min Halvbroder Johan Hansen en Middag for de Medvirkende, og idet jeg bud dem Velkommen, tilføjede jeg, »at det havde været min Hensigt at indbyde dem til et Barselgilde, men ved Skæbnens Ugunst var det jo blevet et Gray=ol«, en Bitterhed, der foranledigede Paulli til at rejse sig og udtale, at selv om Publikum synes at lunkent, saa havde jeg dog blandt Musikerne og det øvrige Personale, der havde haft med mit Arbejde at gøre, vundet Anerkendelse for min Dygtighed og mit Tålent.

Ganske uventet kom
jeg nu igen til Udland=

det, idet jeg blev

budt til at ledsage Fru Thorning og Fru Lorck til Wien, hvor vi skulde mødes med min gamle Ven Lorck, der i Mai havde holdt Bryllup med Erk. Jutta Schmidt. Over Berlin—Dresden tog vi til Wien, hvor vi traf det unge Par. Vi fulgtes nu videre, steg ud af Toget ved en Station paa Semmeringbanen og foretog en fire Dages Køre-
retur til Vogns gennem Steiermark til Ischl.

Axel Grandjean. Jutta Lorck.

Johanne Lorck. F. A. Lorck. Ane Thorning.
Wien 1876.

Her tog vi tre Unge ned i Saltgruberne, idet vi, iferte graa Kitler og store Filthatte, korte et lille Stykke ind i Skakten paa en Tipvogn. Herinde forte nu dybe, meget skraatliggende Gange lxngere ned med Trin ud, huggede i Klippen, og ved Siden af disse laa en meget tyk Tr2estamme, lidt udhulet som et Sxde. Nu satte en af Arbejderne sig overskrzevs paa Bjxlken, med en Lygte i den ene Haand og en Skindhandske paa den anden, med hvilken han holdt i et Toug; man tog Plads bagved ham, holdt ham med Armene om Halsen og lagde Benene om hans Liv; han satte af, og nedad gik det i flyvende Fart flere hundrede Fod. Paa Bunden af Skakten steg vi ind i en lille Vogn, som, da Gangen skraanedes stxrkt, lob af sig selv henad Skinnerne, og vi kom snart ud i det Frie ved Foden af Bjerget.

Koretoren gik nu videre over Salzburg til Reichen, hall, hvor vi steg ind i Toget; over Miinchen—Niirn, berg kom vi til Heidelberg og, efter en Rhintur i Regn, vejr, over Kolin—Hamburg hjem igen.

I Begyndelsen af 1877 kom Solodanser Krum til mig og opfordrede mig til at skrive Musik til et Ballet, diverdissement, »Bakkusfesten«, som han havde skrevet, og da jeg efter mit Uheld med »De to Armringe« ikke havde Lyst til at twnke paa nogen ny Opera, gik jeg ind paa hans Forslag og gjorde Musikken fxrdig i Lo, bet af Sommeren.

Da dette nu var kommet Bournonville for Ore, yttre, de han Lyst til at here den og kom saa hjem til mig en Formiddag. Idet jeg nu bed ham en magelig Lxnestol, afslog han den med de Ord: »Nej, lad mig ikke sidde for mageligt, for saa (alder jeg i Sovn 1« »Naa«, svarede jeg, »clet er saamxnd en nydelig Kompliment til min

Musik!» »Nei! nei Kxrel det er jo ikke Meningen,« fortsatte han, »men jeg er jo en gammel Mand og fahder let hen.« Han syntes nu godt om Musiken, men var ikke tilfreds med, at Krum ikke havde villet gaa ind paa nogle smaa Forandringer i Programmet, som han havde foreslaaet ham.

Af dette Lille Arbeide fik vi begge megen Fornoieelse, og det 'holdt sig i fire Saisoners paa Repertoiret. Senere forsogte Krum sig igen med en 1 Akts Ballet, »I Car, nevalstiden«, hvortil Adams Operette »Niirnbergdukken«, afgav Sujettet. Til denne skrev jeg ogsaa Musiken, men den holdt sig ikke

Medens jeg var beskxftiget med at skrive Musiken til »Bakkusfesten«, blev mit Arbeide afbrudt ved min Faders Dod. Han havde i mange Aar lidt af Asthma, men nu saa vi, at det bar mod Enden.

Om Morgenens 29de September, da jeg sad inde hos ham og tog hans Haand for at fole hans Puls, rynkede han Oienbrynene og var dod uden et Ord, uden et Suk!

Saa var Faders virksomme Liv da endtl Med Flid og Dygtighed i sit Fag havde han arbeidet sig op fra en uformuende Dreng til en velstillet Borger.

1878 gensaa jeg Paris under den store Verdensudstilling, der var aldeles overvAdende.

Hver Gang jeg paa Places des courcelles saa den store Ballon captif, fik jeg mere og mere Lyst til at gaa op med den. En Dag tog jeg det overtvxrt og steg ind i dens kransformede Gondol, der kunde rumme en halv Snes Personer foruden Luftskipperen, der var med for det Tilfide, at Ballonen skulde rive sig los.

Da vi nu begyndte at stige, var det et eiendomme, ligt Syn, thi det var, som om Pantheon, Notre Dame,

Montparnasse og alle de hoiere liggende Dele af Byen skod sig op over Louvres Tag; derpaa syntes de et (Die, blik at staa stille, og saa begyndte de langsomt at synke under yore Fodder, medens Horizonten stadig holdt sig i Hoide med os, saa at Jorden viste sig som en stor Skaal. Da vi var kommet vel 1000 Fod tilveirs, stod Ballonen nogen Tid stille, medens vi nod det pragtfulde Vue over Paris og Omegn med sit Mylder af Huse. Seinen snoede sig som et hvidt Baand gennem Byen, gennemkrydset af de smaa Dampskibe, der saa ud som Vandbiller.

Det eiendommeligste ved Touren var den forunderlige Stilhed; man kunde se, naar Lokomotivfloiterne Paa Jernbanerne, der lob i alle Retninger, floitede, ved at der viste sig en lille hvid Dampstraale, men ingen Lyd hortest, og skont et stort Militairorkester spillede i Palais royals Have, horte man ikke en Tone. Efterat Ballonen havde holdt sig svwvende nogen Tid, blev den lang, somt trukket ned, og under Nedfarten fik man nu den modsatte Fornemmelse fra for.

Blandt Sevrighederne i Paris' Omegn, indtager de store Springvand i Versailles en fremragende Plads, og da de just skulde sxttes i Virksomhed en Dag, medens jeg var i Paris, tog jeg sammen med nogle Bekendte derud, hvor der samtidig var Marked og hvor der ud, foldede sig et muntert Folkeliv.

Det var en Dyrehaysbakke i stor Stil, hvor allehaande Handlende og Goglere havde reist deres Telte og Bo% der, hvor Marionetter, dresserede Lopper og de besyn, derligste Mrkvrdigheder blev forevist, medens en umaa, delig Menneskemngde bolgede frem og tilbage under Latter og Spog.

Efterat vi havde beset det prxgtige Slot, begyndte Springvandene at springe, hvad der var et i hoi Grad imponerende Syn. Nu blev der en grxnselos Trxngsel om det store Bassin, hvor en Kaptain Boyton gay en Svommeopvisning under stort Bifald, men Dagens Clou var dog Fyrvrkeriet om Aftenen ved det store Nep-tun, Bas\$in, hvis Omgivelser var pragtfuldt illuminerede.

Vel var det droit at staa en Times Tid opstillet, uden at" kunne rore sig, men da saa Fyrv2erkeriet begyndte, lonnede denne Umage sig rigelig, thi det var enestaa, ende pragtfuldt, idet der imellem de talrige større og mindre Vandstraaler var anbragt Ildfontainer, saa at Ild og Vand dannede et fantastisk Hele, medens elektrisk Lys spillede i vekslede Farver og forhoiede Virkningen.

Til Slutning sendtes en inxgtig Raketbuket op mod den mørke Augusthimmel, der i et Nu blev oversaat med utallige lysende Stjerner.

Mxngden strommede derpaa til Togene, der blev mer end overfyldte; forst sent paa Natten naaede vi Paris, og denne mindevxrdige Aften blev den smukkeste Slut-ning paa mit Pariserophold.

FORLOVELSE OG BRYLLUP

Den Ste November 1878 blev jeg forlovet med *Maria Christine Prahl*, Datter af Kaptain i Det forenede Dampskibsselskab Claudius Prahl (1821-1904) og Hustru Clara Elodie Schmidt (1826-1911).

Maria Prahl. Axel Grandjean.

Min Svigerfader var jo kendt af det halve København, da han i mange Aar havde fort Sunddamperne, forst »Hamlet« og senere Gylfe«.

Vor Forlovelsesdag skulde der vxre Kon, cert i Musikforenin, gen, hvor min Kxre, ste sang med i Koret, og vi gik nu strax op til Emil Ersiev, der boede sammen med Prof. Gades, da hun vilde bede sig fri for at mode til Koncerten. Han blev forst noget

gnaven herover, men da vi fortalte Grunden, blev der stor Overraskelse og Gratulation af ham, Fru Erslev og Fru Gade. Prof. Gade, der godt kendte Maria fra Carl

Claudius Prael.

Clara Elodie Prael, f. Schmidt.

Helsteds Hjem, som Veninde af hans Datter Anna, var ikke hjemme.

Nogle Dage efter, da Koncerten blev gentaget, havde Gade just besteget Dirigentpladsen og slaaet an til at begynde, da han i det samme fik Oie paa Maria imellem Korets Darner. Til almindelig Forbauselse sam: kede han nu paa militair Nis Taktstokken hen imod hende og bragte hende saaledes sin Lykonskning. Jeg indforte hende naturligvis ogsaa i Hartmanns Hus, hvor hun strax blev venlig modtaget.

Den forste Juleaften, som jeg tilbragte sammen med min Kxreste, gav jeg hende i et Bind Alt, hvad der hidtil var trykt af mine Compositioner, og indledede det med folgende Stropher:

I Ly af Palmerne, der stolte svinger de
brede Kroner, staar en Blomstervrimmel,
der ogsaa suger Lys af Kunstens Himmel,
men ikke Mængden til Beundring tvinger.

Den voxer saa beskedent, men der klinger dog
milde Toner fra hvort Blomsterbxgr, og
ligestemte Sjæle vederkvæger.
En saadan Lille Blomst jeg her Dig bringer!

Hvad bryder den sig om, at Mange drage
den koldt forbi og ense den slet ikke,
naar Du kun vender mod den Dine Blikke,

og ikke vii dens ringe Skonhed vrage!
Den breder henrykt Bladene i Luften,
naar Du kun ynder Farverne og Duften!

Juleaften 1878.

Da Digteren Hans Kaalund var en Fætter til min
Svigermoder, tog vi en Sommerdag ned for at besøge
ham paa Vridsløse, hvor han jo var Lærer for Fangerne.

Ved første Oiekast gjorde han mere Indtryk af at være
en afskediget Militær end en Kunstner. Han var meget
mager, hans milde Oie lyste med en forunderlig sygelig
Glans medens en vis Barnlighed blandede sig hos ham
med Ironi. Han var temmelig forfængelig og holdt meget
af at høre sig selv tale, saa at han, naar han havde taget
Plads, helst ligeoverfor et Speil for paa samme Tid at se
sig selv, kunde blive ved at snakke i det Uendelige.

Ved Bordet lussede han alt muligt paa sin Tallerken,
men glemte at spise, og han fortalte selv, da han godt
vidste, at det var hans Skedesynd, at engang en lille
Dreng, der var i Besøg med sine Forældre, pludselig til
Alles Morskab afbrød ham midt i en lang Diskus. sion
med de Ord: »Men saa ti dog og spis!»

Han var interessant at hore tale, og han kunde blive saa begeistret og varm, naar Noget laa ham paa Sinde, at man uvilkaarlig faengsledes derved. Naar han kom ind paa at tale om Fangerne, som han omfattede med stor Kxrlighed, om deres Sjxlsrorelser og hele Tilstand, aabenbarede han en sjx1den Forstaaelse og Sympathi for disse stakkels Mennesker. Han fortalte saaledes folgende kuriose Tilfx1de.

En Dag, da han besøgte en Fange, meddelte denne ham, at han i sin Ensomhed havde »sat sin Sorrig paa Vers«, og viste ham folgende snurrige Linier:

Aier sidder jeg indmuret
paa dette Sorgens, Sted!
Mig Skxbnen haver furet
og handlet ilde med!»

Meningen skulde jo were, at hans Ansigt var blevet furet!

Kaalunds Helbred var kun skrobeligt, og da hans Svaghed ofte nodte ham til at bruge Morphin, blev han efterhaanden hengiven hertil. Han dode i Kobenhavn nogle Aar efter, at han havde taget sin Afsked, og efter, lod sig et smukt Minde.

I August dode Komponisten P. Heise, men han havde dog opnaaet den Glxde at se sin Opera »Drot og Marsk« blive modtaget med saa stort Bifald, som ikke i mange Aar var blevet nogen dansk Opera tildel, og man kunde med Rette vente mange lodige Vrker fra hans Haand, da Doden standsede ,ham paa hans solbeskinne Bane.

I den sidste Vinter havde jeg havt en Del med ham at gore, da jeg arrangerede et Klaverudtog of »Drot og Marsk« og i den Anledning havde jxvnlinge Konferencer

med ham i hans Bolig paa Kongens Nytorv, hvor rigsministeriet nu er tilhuse. I det sidste Aar blev han svagelig; man sagde, at hans Sygdom var fremkaldt af for megen Tobaksrogn.

Sidste Gang jeg saa ham, var han mager, afkraftet og aandsfravxrende, og jeg sagde ham Farvel med den Tanke, at vi ikke saas mere.

Da min Kxreste og jeg havde bestemt at holde lup paa Aarsdagen for vor Forlovelse, havde vi jo travlt med at se paa en Leilighed og fandt da en paa Norre, gade 35 i Mellembygningen. Vinduerne vendte ud til en Lille Have med et Havehus, og de store, gronne Trier naaede belt op til os, saa der var hyggeligt med et vist landligt Anstrog, der i hoi Grad tiltalte os begge.

Saa oprandt da endelig 5te November 1879, da vort Bryllup stod i Holmens Kirke, hvor Provst Fog, der havde confirmeret min Brud, viede os.

Fra Kirken korte vi til Prahls Hjem paa Sct. Atinx, plads, hvor Beboerne havde illumineret, og efter en for: noielig Middag med Taler og Sange korte vi til vort nye Hjem, og her modtog min gamle Barnepige Mine os. Vi saa nu paa alle yore smukke Brudegaver; Stuerne var lune og oplyste og fyldte med en Mxne Blomster.

Da jeg i et Par Aar havde havt Fribillet i Theatret, havde jeg der gjort Bekendtskab med Forfatteren Bros: boll, Carit Etlar, der var en stadig Gast der. Han sad altid paa bageste Rakke tilvenstre i lste Parquet og af, brod ofte Stilheden ved med sin dybe Basstemme at sige et langtrukket »Bra—v.:31c(

Vi talte ofte sammen, og af og til spurgte han mig, om jeg ikke txnkte paa igen at skrive en Opera, men

jeg undskyldte mig, uagtet Lysten dertil igen var vaagnet, med, at jeg ikke kunde Linde et passende Sujet.

Han tilbød nu at vire mig behjælpelig hermed og mente at have fundet et passende Emne i en Novelle af Sacher Masoch, der omhandlede en Begivenhed ved Maria Theresias Hof, og i den Anledning besøgte jeg ham nogle Gange i hans Bolig i Frederiksberg Alle, hvor han boede i et Bille Havehus midt i en smuk Have. Han selv var jo meget talende, let begejstret og fuld af fantasirige Indfald. I hans Arbeidsværelse var der en græsselig Uorden, og ofte, medens han sad og skrev, hoppede hans Lille Abe, der lob frit om i Stuen, op paa hans Skulder og om imellem alle hans Papirer paa Skrivebordet. At Luften i Værelset just ikke var vellugtende, paa Grund af denne Stuekammerat, er indlysende.

Nu fik vi da Stoffet lagt til Rette, men da han mente, at han selv ikke var musikalsk nok til at kunne skrive Teksten, anbefalede han mig at henvende mig desangående til H. P. Hoist.

Denne var strax villig dertil, men da han havde hest Brosbolls Udkast, syntes han ikke om det, men fore, slog mig at benytte Prosper Merimees »Colomba« som Grundlag for en Opera, og vi blev enige om, at han skulde skrive en Text over dette Sujet.

At »Loven er xrlig, men Holden besværlig«, fik jeg nu at føle; men endelig blev han da fxrdig, og jeg skrev i Lobet af Sommeren noget af første Akt, men saa stand, sede mit Arbejde i nogen Tid paa Grund af min Hu, strus Nedkomst med en Son, der paa Aarsdagen for vort Bryllup blev debt og fik Navnene *Poul Bredo Grandjean*.

Kort efter hans Fedsel flyttede vi til Holbergsgade 17, hvor vi nu har boet snart i 40 Aar, og hvor senere

begge mine Døtre, *Karna* og *Lili* blev født. Da min Hustru var bleven rask, tog jeg igen med Iver fat paa min Opera, og ved Foraarstid var Klaverskizzen færdig, som jeg spillede for Kapelmester Paulli, der udtalte sig

velvillig om den og gay mig det bedste Haab, der dog kun delvis gik i Opfyldelse.

Niels Juel Simonsen som Antonio della Rebbia
i vColombaa.

Da jeg tankte mig Muligheden af maa: ske at faa Operaen opført i Stockholm, hvor Sangeren Villmann, som jeg kendte privat, var bleven Intendant, tog jeg sammen med min Ven Niels Joel Simonsen derop Som: meren 1882 og spinde min Musik for de forskellige Kapelmestre; men uagtet jeg overalt blev modtaget med den største Lighed, kom der ikke Noget ud deraf, da man mente, at Udgifterne til at opføre den

blev for store.

Efter en Del Prover blev nu Operaen opført i Oktober 1882, og jeg havde i Hovedsagen Grund til at være tilfreds med Udfaldet.

Udforelsen var for de Flestes Vedkommende god, og
den vandt Publikums Bifald.

Stor Munterhed vakte Olaf Poulsen som Prmfekten, da han havde havt den Dristighed at maskere sig som Kammerherre. Fallesen, og da han viste sig i den røde Kammerherreuniform med trekantet Hat, modtoges han med forstaaende Latter.

Da Fallesen, der var et godt Hoved, ved General, proven genkendte sig selv, udbrod han istedetfor at blive fornrxrnet: vJeg havde saamxnd ikke troet, at Olaf Pout= sen ogsaa kunde spille en fin Mandk< Kritiken var gen= nemgaaende anerkendende, men Besoget tog dog hurtigt af, og Op'eraen gik kun 8 Gange i denne Saison og 1 i nste og blev derpaa henlagt for bestandig.

Da Holbergs Jubelfest skulde feires 1884, havde Ernst Bojesen bcgyndt Forarbejderne til en stor Jubcludgave, illustreret af Hans Tegner, og jeg fik da den Ide, at en Samling af de Musikstropher og lignende, som havde weret brugt ved Opforelserne, vilde vxre af Interesse.

Bojesen gik beredvillig ind paa min Ide og overdrog mig dette Arbeide, der interesserede mig meget.

Opgaven frembed temmelig store Vanskeligheder, idet der paa Theatret fandtes saa godt som Intet optegnet, og det gjaldt derfor om at faa nedskrevet, hvad de xldste nulevende Kunstnere endnu mindedes, og blandt dein var selvfelgelig Phister den, der med sin enestaaende Hu' kommelse kunde yde de fleste Bidrag. Ved Besog hos ham, Fru Sodring, Hoist og flere andre fik jeg da fib' veiebragt,, hvad der stod til at redde, thi hvad jeg fandt paa Det kgl. Bibliothek, hvor jeg gennemstovede de gamle Kritiker, var kun sparsomt.

Det hed sig jo, at Melodien til Harlekins Serenade i Usynlige<< var af Prof. Hoedt; for at faa dette be= krwftet, henvendte jeg mig til ham personlig, uagtet han

i de sidste Aar havde vxret dod for Verden paa Grund af en hoj Grad af Nerveusitet, der grxndsede til Sinds' syge.

Uagtet ellers Ingen fik Adgang til ham, modtog han mig dog efter en skriftlig Anmodning, og jeg blev fort ind i hans Arbeidsvxrelse, hvor jeg for nwsten 20 Aar siden havde aflagt Prove for ham. Alt stod uforandret som dengang, kun han selv var ikke mere den Samme. Det var sorgeligt at se den forhen saa smukke Mand som en Skygge af sig selv, mager og gusten; han havde ladet sit smukke bolgende Haar voxe, saa at det hang ned til Skulderen, glat tilbagestroget og skarpt afskaaret.

I Samtalen var han fuldstxndig klar, men underlig nerveus anspxndt. Angaaende Melodien sagde han, at han havde lavet den, saa at den kunde spilles paa tre Streng, og han nynnede den for mig. For ikke at trzette ham bod jeg Farvel; uagtet min \.⁷gring fulgte han mig ud til Gangdoren og trykkede min Haand for sidste Gang.

For at faa Klarhed med Hensyn til Stropherne i »Den V2egelsindede« opsogte jeg Fru Heiberg, der modtog mig meget forekommende.

Forst blev jeg vist ind i en elegant mobleret Hjerne, stue, hvor Heibergs Buste stod paa en Sokkel, og i et Hjerne fandtes en Afstobning af Bissens Slavinde. Efter% at jeg havde ventet nogle Minutter, aabnedes Doren til Dagligstuen; den store Kunstnerinde kom nu og bad mig folge hende ind i hendes Arbeidswerelse, der var hyggeligt mobleret med store Reoler langs Vxggene.

Midt i Stuen stod et stort Skrivebord og paa dette en Stjerneglobus, vel sagtens en Erindring om Heibergs astronomiske Interesser. Fru Heiberg var belt klxdt i Sort; Kjolen, der var af et ganske enkelt Snit, faldt i

tunge Folder om hendes statelige Skikkelse, og et langt Slor hang ned fra hendes Haarpynt. Hun forte sig lidt krumboiet, men hendes Gang var endnu let, og Alderen glemte man ved Synet af hendes vidunderlige Oine med det siwIfulde, straalende Blik, hvormed hun i saa mange Aar havde fxngslet Tilskuerne med et magisk Trylleri.

Da hun nu horte Anledningen til mit Besog, udbrod hun: »Ak! det er saa mange Aar siden! Lad mig nu se!«

Nu tog hun Holbergs Komedier frem, slog op i dem, og medens hun holdt Brillerne for Oinene med den ene Haand, lxste hun halvhoit de Repliker, der gaar forud for Sangen, nynnede sagte for sig selv, standsede for at txnke sig om, begyndte igen at nynne; lidt efter lidt bleu Melodien tydeligere, og tilsidst sang hun den med sin lille Stemme, men med en Pointer og et friskt Lune, som kun en Kunstnerinde af hendes Rang kunde gore det.

Derpaa nedskrev jeg Strophen efter hendes Fore.: drag, og hun gentog dem atter og atter, da hun var meget omhyggelig for, at de skulde blive noiagtig givet.

Den ene Strophe opgav hun, at hun havde hort Fru Gyllembourg Synge, og hvad den anden angik, sagde hun: »Heiberg og jeg ledte lunge efter en, der kunde bruges, man da vi ikke kunde finde Nogen, lavede jeg den selv!« Et lydhort Ore vil ogsaa let kende dens Slwgtskab med Sangene i »En Sondag paa Amager«, swrlig med »Jokum altsaa elsker mig!« Da jeg spurgte, om det skulde were en Hemmelighed, at den var af hende, svarede hun leende: »Nei, De maa saamxnd gerne sxtte, at den er af mig!« Selve Ideen med at faa disse Stropher opbevarede, vandt hendes Bifald, og hun tilfoiede: »Ja, det er virkelig paa hoie Tid!«

Nogen Tid efter gentog jeg mit Besog hos hende i en anden Anledning, da jeg nemlig var ifxrd med at revidere Musiken til en Udgave af »Den danske Vat', som Erik Bogh redigerede.

Da Kilden til alle Melodierne skulde angives, maatte vi jo have at vide, hvem der havde komponeret Sangene i »Abekatten« og »En Sondag paa Amager«, som Alle vidste, hun var Forfatter til, skent hendes Navn ikke var anført.

Da hun horte, hvad Sagen dreiede sig om, gik vi ind til Flyglet i hendes Dagligstue, over hvilket de to be, kendte Portraiter af P. A. Heiberg og Fru Gyllembourg hang, og her gennemgik vi nu alle Sangene til Heibergs Vaudeviller for at se, om Melodiernes Kilde var rigtig angivet. Hun fulgte nynnende med og udbrod: »Ja, De kan tro, at mange Minder vxkkes hos mig naar jeg he, rer disse Sange!« Det interesserede hende oiensynlig, og paa mig gjorde det et eiendommeligt Indtryk at here den gamle Dame med sin spinkle Stemme, men med et uforligneligt Foredrag, nynne, saerlig Sangene af »Emilies Hjertebanken«.

Om en af disse, »Hoit paa en Gren en Krage«, for, talte hun, at det havde moret hende at vdde med sine Medspillende om, at Ingen af dem kunde sige, i hvilken Taktart den var, og det viste sig, at de ikke kunde gxtte det, idet den var i den usxdvanlige Takt.

Med Hensyn til Sangene til hendes egne Stykker med.= delte hun mig, at de var arrangerede af Frohlich, men paa mit Spergsmaal: »Ja, men Komponisten?« betamkte hun sig lidt og sagde derpaa med et skxlmsk Smil: »De kan jo sxtte: Melodierne af Forfatteren!«

Da vi var fxrdige, viste hun mig Here Portraiter af sig selv, der fandtes i Leiligheden, af hvilke isxr en

Skizze af Marstrand forestillende hende som Lady Macs beth, tiltrak sig min Oprnrksomhed og desuden et Portrait i Medaillonformat, malet af Fru Jerichau.

Om dette Billede fortalte hun, at, da hun en Formid, dag traf sammen med Fru Jerichau, overhengte denne hende om at faa Lov til at male hende, hvortil hun svarede: »Ja, i denne Tid har jeg saa mange Prover, at det er mig umuligt at faa Tid!« Nu sagde Fru Jerichau: u. Gud, blot tre Timer, saa skal jeg vaere faerdig.« For at blive fri for yderligere Plageri svarede hun da: vJa, ja dal Saa skal jeg komme hjem til Dem, men det bliver ikke mere end tre Timer!«

Nu blev Billedet fwr dig paa denne korte Tid, hvor utroligt det end lyder, og Fru Heiberg tilfoiede, at Hei, berg ofte havde sagt, at det var det bedste Billede af hende.

Da jeg tog Afsked, udtalte hun, at hun var glad over, at Vaudevillerne nu kom frem i en omhyggelig Skil:: kelse, og takkede mig for mit Arbeide.

Ved Juletid kom Studentersangforeningens Okonomi- direktor, Kaptain Collin, Lundh, hjem til inig for at an, mode mig om midlertidig at overtage Dirigentposten i Sangforeningen, da Otto Mailing paa Grund af sit Hel bred skulde opholde sig en Vinter i Schweiz.

Efter Nytaar blev jeg introduceret i Sangforeningen og begyndte de sxdvanlige Mandagsprover, men da der var stor Mangel paa Tenorer, og Medlemmerne modte meget uregelmxssigt, var det et temmelig utaknemligt Arbeide.

Foruden ved de ugentlige Prover med Sangerne var der forskellige Leiligheder, hvor der lagdes Beslag paa mig. I Marts blev der saaledes afholdt et Karneval i

Casino, og ved denne Lejlighed havde Conrad Moller skrevet en meget morsom Ballet, »De Sorte paa ger«, hvortil jeg arrangerede og instrumenterede Musi, ken, ligesom jeg dirigerede ved Opforelsen om Aftenen, hvor den gjorde megen Lykke, swrlig en »Vaabendans af Billetsjovere«.

»De Sorte« var Brandfolk, og i en Scene, hvor de stod og pumpede med en Brandsproite, vendte Sproite, foreren pludselig Brandslangen om til den anden Side, og derved passerede den mig, saa at jeg blev pjaskvaad.

Samtidig med at jeg begyndte i Sangforeningen, fei, rede »Fermaten« sin første Julefest. Det var en Forening, der kort forinden var dannet af Musikere for at fore til mere Sammenhold mellem dem. I de første Aar var der ganske morsomt, og Sammenkomsterne oplivedes ved muntre Sange af Barnekow, Brodrene Frederik og Conrad Moller og Flere.

1886 fandt der en Sammenkomst med Damer Sted til 2Ere for Grieg og hans Hustru.

Da vi kom tilbords, var dette pyntet med Fermater paa Vinflaskerne, Tallerkenerne, Servietterne, kort sagt Alt, og foran hver Kuvert bar tre Bonder, en dansk, en norsk og en svensk, en Appelsin paa Ryggen. Hartmann holdt en udmxrket Tale for Hr. og Fru Grieg, hvor, paa Grieg takkede med en Skaal for Hartmann og Gade, i hvilken han kom med en noget bitter Bemxrkning om »den Fermat, Danmark i 400 Aar havde holdt over Nor, ge«. Nu vexlede Taler og Sange, hvorpaa der blev spa, let en »geographisk Symphoni« af Mallings, Barnekow, Victor Bendix og mig, hvortil Conrad Moller havde skrevet en meget morsom Text.

Symphonien var en sindrig Blanding af Griegske Motiver, Operamelodier og andre, men Grieg syntes aaben, borte ikke om, at Victor Bendix meget vittigt havde slynget Anitras Dans af »Per Gynt« sammen med en af Chopins Valse, saa at man ikke kunde høre, hvor den ene begyndte, og den anden hørte op.

Da Foreningen havde bestaaet en halv Snes Aar, sygnede den hen og opløstes.

Det var Sdvane, at Studentersangforeningen næsten hvert Aar aflagde Besøg i Provinserne efter forudgaaende Indbydelse, og en saadan var 1884 udgaaet fra Kolding.

Efterat de forberedende Prover var tilende, mødtes jeg med Sangerne paa Banegaarden 31te Mai om Morgen. Stemningen var, ved Forventningen om nogle glade Dage, allerede, trods den tidlige Morgentime, høit oppe, og under megen Hurlumhei blev alle de lystige unge Mennesker bxnkede. Som Senior for Studenterforeningen fulgte Vilhelm Bergsøe med og bidrog ved sit gode Humør til at sprede Lystighed omkring sig.

En Akkvistition for Touren var den bekendte Visedigter »nkl«, Conrad Møller, der for et Syns Skyld fungerede som »første Bas«, men hovedsagelig ved sine udmærkede Sange og morsomme Indfald lavede Stemningen op, naar den var ved at dale.

Toget dampede nu til Korsør. Ved hver Station blev der afsunget Sange, snakket med Bekendte, der var mødt der, byttet Pladser og holdt alslags Kommers. Da vi var kommet ud af Korsør Havn, blev der serveret Frokost; Alle styrtede nu som glubende Ulve løs paa de store Fade Smorrebrod, gjorde Kaal paa en Masse Baiere og Snapse og slugte en Mængde Kopper Kaffe. Ved An-

komsten til Nyborg blev jeg modtaget af min Broder Harald, der for Tiden laa i Garnison der, og saa gik Toget videre under Sang og Lystighed.

Der var dengang en Vise, »Fra jeg i Vuggen laa«, til Melodi af en Marsch, »Les volontaires«, som var paa Al, les Lxber; denne havde jeg arrangeret for fire Stemmer, og tidlig og silde under hele Touren blev den sunget.

Da vi nu kom til Fredericia, modtog Doctor Fich, Conrad Mailers Svoger, som Reprxsentant for Kolding By os, og vi fik udleveret yore Fesitegn. Afsted gik det igen, og snart saa vi Ruinen af Koldinghus dukke frem. Paa Banegaarden holdt Borgermester Schjorring en Vel, komsttale til os, og Byens Sangforening hilste os med en Sang, der var mere velment end harmonisk. Vi be'svarede deres Hilsen med at synge »Der er et yndigt Land«, hvorpaa vi blev prxsenteret for yore Vxrter og gik hjem med dem for at faa Stovet af os og noget at leve af. .

Strax om Eftermiddagen var der ansat en Koncert i Kirken; denne fandt Sted KI. 6, da den maatte vxre tidlig forbi for den paafolgende Helligdags Skyld. Der var propfuldt af Byens Folk, som med Interesse fulgte Programmet, der bestod af nogle Korsange, som blev sunget nede i Kirkens Kor, og et Par Solosange ved Tolderlund. Koncerten var ret vellykket, skont Stem'erne var noget angrebne af den evige Skraalen paa Reisen, og de blev jo heller ikke bedre ved Vxrternes flotte Traktement ved Middagen for Koncerten.

Til om Aftenen var der arrangeret en Sammenkomst udenfor Byen i »Marielund«, et Anlxg, der har nogen Lighed med Kastelsvolden. Her blev der afsunget Sange, og da Morket faldt paa, tatndtes Begkranse ude paa en lille So, der laa i AnIxgget, medens Byens Musikkorps

spillede op til Dans i Pavillonen. Denne gik med stort Liv, men vistnok til tvivlsom Fornoelse for Koldings Balherrer, der ganske blev distancerede af Studenterne; Provinsdamerne floi fra Arm til Arm uden at tage No: tits af deres sxdvanlige Ballover, der skumlende flok: kede sig i Krogene og kastede misundelige Blikke til deres heldigere stillede Rivaler.

Musiken maatte paa Grund af den paafulgende Het.: ligdag here tidlig op, men saa gav Studenterne sig til at synge til Dansen, og da Borgermesterens Damer del: tog i denne, lukkede han Oinene for denne Helligbrode. Det var en usxdvanlig smuk Maaneskinsaften; Musiken klang lystigt fra Pavillonen, af og til aflest af Student ternes Sang; Svanerne flokkede sig forskrxkkede over Fyrvrxkeriet og den megen Stei, der bred deres vante Fred; hist og her forsvandt en Rus med sin Dame for at svxrme, og Amor txndte vist mangel en kortvarig Flamme i den smukke Aften.

Endelig gjorde Trxtheden efter Reisen og de mange nye Indtryk sig gxldende, saa at man vendte hjem for at sove rigtig ud.

1ste Pintsedags Formiddag var der ansat Sangmode i Slotsruinen. Veiret var deiligt, og Solen skinnede paa de mxgtige Ruiner. Slotsgaarden var stuvende fuld af Omegnens og Byens Folk, og under stort Bifald afsang Studenterne en Del Sange, som led overordentlig smukt og rungede i den store Slotsgaard, medens store Flokke opskrxmmede Krager skrigende floi op fra deres Reder i Ruinen.

Efter at vi havde spist en tidlig Middag, var der at rangeret en storartet Keretour til Skamlingsbanken, hvor til Omegnens Bonder var modt med henved 100 Vogne, der snart blev fyldt med de lystige, festklxdte unge Men:

nesker, og forsaavidt Stovet ikke indhylede Alt, var det morsomt at se denne imponerende Vognrxkke bugte sig som en uhyre Slange op og ned ad Bakkerne i den frugtbare Egn.

I lang Afstand fik vi nu Oie paa Skamlingsbanken, der med sin Mindestotte behersker Egnen. Vi stod af ved Bakkens Fod, gik derpaa gennem en N.report op til Stotten, ved hvis Fod et mgtigt Dannebrogssflag vaiede, og oinkring hvilken der var samlet flere tusinde Mennesker fra Omegnen. Selve Stotten, der til Skxndsel for Preusserne er genreist med alle de Beskadigelser, som de tilfoiede den ved Sprxngningen 1864, staar paa et af de skønneste Steder, man kan txnke sig, og kan sees milevidt.

Ned imod Lillebaelt danner Bakken en kedelformet Fordybning med de prxgtigste Bogetrxer som Ramme, og fra Toppen af den har man den herligste Udsigt over Lillebx1t, til Fyens og Fxnes frugtbare Kyster, medens mod Syd de sorthvide Grxnsepble griner En imode, og selv om F2edrelandsfeelsen til daglig blunder, maatte man paa dette mindevxrdige Sted harmes ved at se Arvefjenden saa ner.

Da Alle nu var samlede, bed Landstingsmand Raben Studenterne velkommen og dvxlede ved de Minder, der knyttede sig til dette Sted, og talte om alt det Blod, den sidste haablose Krig havde kostet. Studenterne svarede med at synge »Slumrer sodt i Slesvigs Jord« under Dods% stilhed fra den store Menneskemxngde, medens en jub% lende Fuglesang led fra Trxernes Kroner, og denne herlige Sang gjorde et dybt Indtryk paa Alle. Under Sangen blev mangt et (Die vaadt, og jeg ser endnu for mig en gammel Bondekone, der sad med foldede Hxn. der og rokkede ustandseligt med Hovedet, medens store

Taarer lob ned ad hendes furede Kinder. Hun havde sikkert bragt tunge Offre for Fxdrelandet, det saa man af hendes Sorg og af det Had, der lyste ud af hendes feline, naar en eller anden af Talerne berorte Preussernes Undertrykkelser; men naar saa Haabet om en Genfor, eningens Time nxvnedes, smilede hun og nikkede for, trostningsfuldt. Jeg kunde ikke faa Oinene fra kende, og hun blev for mig det smukkeste Minde fra denne stemningsfulde Tour.

Nu leirede Alle sig i Grxsset; Taler og Sange vex, lede, medens de rigelig forsynede Madkurve blev tomte. Da Signalet til at stige tilvogns blev givet, sprang Vil, helm Bergsoe op paa en Tue og holdt, just idet Solen straalende gik ned, en glimrende beaandet Tale om Dan, marks Haab, der vel var ved at gaa ned, men sikkert engang vilde hzeve sig paany, et Haab, der — nu saa uventet — er ved at blive opfyldt. Derpaa steg vi vogns og var snart igen i Kolding hos yore Vxrter.

Til 2den Pintsedag var der planlagt en Udflugt til Hindsgavl og Fno; i Havnen laa to smaa flagsmyk' kede Dampere for at fore os derover, men da de ikke kunde rumme den store M2engde Deltagere, var der paa hver Side af dem surret en Jagt fast, hvad der gay An' ledning til for'oget Munterhed, idet de unge Mennesker under hele Seiladsen kravlede over fra det ene Skib til det andet og aflagde Besog hos hverandre.

Touren gik mellem de smukke Smaaoer til Fano, hvor vi spiste Frokbst, derfra roede vi over til Hindsgavl og besaa den smukke Have, men da det begyndte at regne, skyndte vi os ombord og seilede tilbage til Kolding. Efter Middagen fandt en Koncert Sted om Aftenen i Klublokalet; den gik kun saa nogenlunde, da Stemmerne jo var en Del medtagne af disse Dages Strabadser. Det

paafolgende Bal var meget animeret, og her ligesom tid= ligere stak Studenterne fuldstndig de indfodte Herrer ud, og disse glxdede sig sikkert til snart at vzere af med de fremmede Gxster.

Sangforeningens Afreise var bestemt til naeste Dags Middag, men jeg bestemte mig til at tage afsted med Morgentoget for at kunne tilbringe nogle Timer i Ny, borg hos min Broder.

Da Dagen ved Slutningen af Ballet begyndte at gry, gik jeg med nogle af Sangerne op paa Slotsruinen og saa herfra en proegtig Solopgang i den friske Sommer, morgen.

Nu sagde jeg Kolding Farvel, og tog til Nyborg, hvor Sangforeningen ankom om Eftermiddagen, og jeg fulgtes saa med den til Kobenhavn.

Jeg havde ventet at finde Studenterne dodtrxtte paa Hjemtouren, men intet mindrel De sang og snakkede ustandseligt og diskede op med allehaande Beretninger om, hvad der var passeret paa Touren. Denne havde vzeret sxrdeles vellykket, og for mig var det morsomt at have set en af de meget omtalte Sangforeningstoure paa nxrt Hold.

Kort efter afholdt Sangforeningen sin aarlige Skovtour, der som saedvanlig begyndte paa Skodsborg, hvor der blev drukket Kaffe; derpaa spadserede vi til Raavad og tilbragte Aftenen paa den fornoieligste Maade med Ta= ler og Sange. Foreningens forguede N.resmedlem, »gainle Hartmann«, kom korende fra Nxrum, deltog trods sine 79 Aar i Gildet og var selvfølgelig Genstand for stor Hyldest. Da han skulde kore hjem, blev »Snart er Nat, ten svunden« afsunget, hvorpaa Alle tog Lysene af Sta= ger og Lampetter og fulgte ham tilvogns. I den varme, stille Sommeraften var det smukt at se Ungdommen

staa med Lysene i en Kreds omkring bans Vogn. Et rungende »Leve Hartmann I« lod, medens Vognen de bort med den Gamle, der vinkede Farvel, saalxiige han var til at eine.

I August blev den store internationale Lxgekongres afholdt, ved hvilken Sangforeningen skulde assistere. Aabningshoitideligheden fandt Sted i Industriforeningens Festsal og indlededes med en Kantate af Bergsoe.

Onsdagen den 13de var der arrangeret en Udflugt til Kronborg, og uagtet der ikke skulde synges ved denne Leilighed, blev jeg dog indbudt. Om Morgenens laa der en halv Snes flagsmykkede Dampskibe ved Kvxsthus' broen for at tage Gxsterne ombord, og da Alle var anbragte, seilede Skibene i Kolvandslinie ud af Havnen. Der blxste en frisk Kuling, saa at mange af Deltagerne, der vist aldrig havde vxret tilsos for, blev sosyge.

Da vi kom til Helsingor, maatte Skibene ligge nogen Tid stille, thi der kunde kun komme to ad Gangen find i Havnen og landsxtte Passagererne, men Ventetiden blev forkortet ved, at et af Skibene lod en Dykker gaa ned, hvad de Fremmede betragtede med stor Interesse.

Forst begav alle sig op paa Slottet, hvor der var an, rettet en splendid Frokost, og under en uhyre Trxngsel blev den fortxret, medens Champagnen flod i Stromme. Vore Kransekager maa aabenbart have vxret noget Nyt for mange af de Fremmede, thi adskillige Darner gik Resten af Dagen omkring med en Kransekagering om Armen for at tage den med som en Mxrkvxrdighed. Efter Frokosten samledes nu Alle paa Flagbatteriet og drak Kaffe, der blev bragt derud af Soldaterne i vxldige Kedler, medens der rundt om i Grxsset stod store Blik, spande med Flode og hele Kasser hvidt Sukker.

Gxsterne var imponerede af den enestaaende Udsigt; alle mulige Sprog lod imellem hverandre, og vildfrem, mede Mennesker passiarede i al Gemytlighed sammen. Efterat nu de store Kasematter var beset, tog vi med Toget til Byen, og overalt herte man kun Lovtaler over denne i alle Henseender vellykkede Tour.

Dagen efter fandt Kommunens store Middag Sted paa Toldboden. Det var sikkert en af de mest vellykkede Fester, der nogensinde har vret afholdt her i Byen. Paa Toldbodpladsen nxrmest Karantxnehuset var der reist et lyst og luftigt Telt med smagfuldt dxkkede Borde, der gay Plads til over tusind Gxster, og den Side af Teltet, der vendte ud mod Seen, var lukket med store Glasruder, saa at man hele Tiden havde det smukke Syn af Rheden med de mange flagsmykkede Skibe for Oie.

Studentsangforeningens lille Kor var anbragt ved et Bord for sig selv midt i Teltet, nedenfor Talerstolen, og sang forskellige Sange imellem Talerne; isa2r vakte det stormende Jubel, da Simonsen efter en udmxrket Velkomsttale af Kammerherre Bille sang »Du gamla, du friska«. Der herskede en utvungen Stemning, der ofte gay sig Udslag ved, at Gxsterne reiste sig og viftede med Servietterne, naar et Dampskib passerede forbi for Udgaende, fyldt af vinkende Passagerer.

Da Middagen var tilende, og Merket faldt paa, gik vi ombord i nogle Dampere, der laa parat, smykkede med Flag og kulerte Lamper, og seilede gennem Hay, nen til Tivoli. Det var en overordentlig smuk Tour, der satte Gxsterne i Extase, thi paa hele Veien var Ski, bene overfyldte med Folk, der raabte Hurra, medens Blaalys og Raketter uafbrudt blev afbrxndte, og forskel' lige Nationalmelodier blev spillede under stor Begei,

string. Vi Kobenhavnere kendte slet ikke vor dagligdags Havn igen! Ved Gasværkshavnen gik vi derpaa iland og begav os ind i Tivoli, der havde iført sig sin bedste Pragt, og som i hoi Grad imponerede de Fremmede.

Dagen efter sluttede Kongressen med et Bal i »Natio, nal«, hvor Sangforeningen i Begyndelsen sang et Par Sange, og hermed endte disse festlige Dage.

Nogle Aar efter blev jeg indbudt til Sangforeningens 50 Aars Jubilæum, der fejredes ved en Koncert med paafølgende Souper i den lille Sal, der var dekoreret med en morsom Frise, som forestillede Hartmanns Mod, tagelse i Sangforeningen, en Parodi paa Thorvaldsens, frisen udenpaa Museet. Den lange Række Baade var fyldt med lutter bekendte Personer fra Foreningen, overmaade morsomt portrætterede, blandt andet saas en Baad med Komponisterne Gade, Grieg, Heise, Barnekow, Lange, Müller og mig. Gamle Hartmann deltog paa Grund af sin hoi Alder ikke i Gildet, men mindedes selvfølgelig i Taler og Sange..

Den 3die Oktober 1884 var jeg om Eftermiddagen hos Direktor Abrahams ved Folketheatret for at tale med ham angaaende Musiken til en Forestilling, som han paatænkte til den forestaaende Holbergfest, og da jeg var paa Veien hjemad, mærkede jeg i Krystalgade en stærk Brandlugt, saa mig om, men da der intet var at opdage, fortsatte jeg min Gang ned ad Kobmagergade.

Da jeg nu kom til Hjørnet af Ostergade, saa jeg, at der steg tætte Røgskyer op i Retning af Christiansborg Slot, og at Folk var i stærkt Lob over imod Slottet. Min første Tanke var, at det var det kgl. Bibliothek, der brændte, og jeg fulgte med Sværmen over til Bor,

sen, hvorfra jeg saa Luerne slaa ud af Slottets Vinduer imod Kavalergaarden.

Jeg skyndte mig nu hjem for at hente min Hustru, og vi gik ud for at se paa Ilden, uden at nogen af os anede, hvilke forfxrdelige Dimensioner den snart skulde tage.

Da vi kom til Borsen, stod Flammerne alenhoit ud af Slottets Vinduer, medens en trykkende Taushed hvi, lede over den store Menneskemasse, der betragtede det frygtelige Skuespil.

Hjemme fra yore Vinduer i Holbergsgade kunde vi jo holde Oie med Ilden, og henad Kl. 9 saa jeg, hvor, ledes smaa Ildtunger sprang om Hjørnet paa Kongefloien og angreb den.

Vi gik nu ned paa Borsbroen, og herfra viste det i al sin Uhygge imponerende Syn sig i hele sin Vx1de. At Slottet var fortabt, var jo indlysende, men der var noget forunderligt dragende ved at se dette kolossale flammende Baal. Ad Christiansgade kom vi ned til Phi, losophgangen; her modte vi mange Vogne belxssede med Malerier fra Galleriet. Strax da Ilden brod ud, blev lederne dels taget ned, dels skaaret ud af Rammerne af private Folk, der strommede til for of hjwlpe med at redde dem, og en stor Del blev opstillet i Buegangene under Bevogtning.

Da Ilden nu greb mere og mere om sig, dreiede Alles Tanker sig om Thorvaldsens Museum, og her udforte sxrlig Studenterkorpset et ligesaa besvrligt som udmxr, ket Arbeide, idet man fik Taget overdxkket med Pre, senninger, der stadig blev overclienget med Vand, saa at Gnisterne slukkedes.

Alt var i Forvirring, og hele Byen strommede til Brand, stedet for at hjx1pe; de russiske Officerer og Matroser

fra et Skib, der just laa paa Rheden, modte op i fuldt Lob for at deltage i Redningsarbeidet, der yderligere blev beswerliggjort ved Slottets store Dimensioner. Folk lob om i Slottets Gange uden at vide Besked om, hvor de lob hen, og Sproiterne var tildels magteslose paa Grund af Bygningens store Heide. -

Gaderne myldrede af Folk, Himlen var luerod, og store Ildgnister faldt som en Regn ned overalt, saa at det var vanskeligt at passere Here Gader.

Ad Omveie kom vi ned til Holmens Bro, og nu var Ilden paa sit Heieste; hele Kongefloien dannede et stort Ildhav;• gennem Vinduesaabningerne saa man som ind i en uhyre Kedel, hvor Flammerne drev deres Odelxg' gelsesvxrk. Her var Mennesker magteslosel

Just som vi henad Midnat var kommet hjem, led der et voldsom Knald, Ruderne klirrede, og en uhyggelig Angst for en stor Ulykke greb os. Knaldet hidrerte fra en Sprxngning af Forbindelsesbygningen mellem Slottet og Kirken, som derved blev frelst.

Det meste af Natten gik med, at vi fra yore Vinduer saa paa det frygtelige Skuespil, og det var kun et Par Timers urolig Sovn, man fik, saa opfyldt var Sindet af, hvad man havde vxret Vidne til.

Nzeste Morgen tidlig var jeg henne paa Slotspladsen, hvor Mobler, Boger, Papirer og Kunstsager laa hulter til bulter spredt paa Plainerne, tildels forbr2ndte. Nxste Sommer fortalte Pastor \Vedel i SeHerod, at forkullede Papirsstumper var regnede ned over Markerne derude, saa langt havde Vinden fort dem.

I mere end 3 Uger brxndte det i Grunden, hvorfra der steg txtte Røgskyer op, og Brandstedet var et Valrfartssted for Byens Befolkning.

Som et Lille Exempel paa, hvor lidt man txnkte sig, at Slottet kunde brande, kan tjene, at jeg, da jeg en Dag hos Ernst Bojesen saa Roslins Maleri af Holberg staa i hans Forretning i Nygade, udtalte min Forundring over, at han havde kunnet faa det tillaans til Reproduktion i Jubeludgaven, og tilfoiede: »Det burde dog fald opbevares paa et brandfrit Sted, f. Ex. Christians, borg, og ikke staa her! To Dage efter brxndte Slottet, og Billedet var uskadt!

Efterat Slotsbranden i lang Tid havde vxret det ne, hvorom alle Samtaler dreiede sig, vendte nu Opmxrksomheden sig mod den tilstundende Fest i Anledning af 200-Aarsdagen for Holbergs Fodsel, og ved denne Leilighed fik jeg en Del at gore. Forst arrangerede jeg en Kantate af Hartmann til Brug ved Universitetsfesten og instrumenterede den senere til Studenterforeningens Fest. Til Casinos Festforestilling skrev jeg en holbergsk Tableaux,Ouverture, et Potpourri over holbergske Melodier, der passede til Tableauerne paa Scenen, og til Studenterforeningens Komædie paa Folketheatret arrangere, de jeg Musiken til Intermediet i »Kildereisem, der blev sat i Scene af Conrad Moller, og dirigerede den ved Opførelsen, saa jeg var i den Tid fuldt optagen.

Paa selve Festdagen, 3die December, da jeg paa Veien til Generalproven paa Universitetet kom ind til Ernst Bojesen, fik jeg som Erindringsgave om Dagen af ham Jubeludgaven i Prægtbind og en Stok, hvis Messinghaandtag var en Kopi af Holbergs eget, og endnu den Dag idag er den min daglige Ledsager.

Efter Generalproven paa Universitetet havde Sangforeningen arrangeret en Frokost, og derpaa fandt selve Festen Sted Kl. 12 paa Universitetet, hvor Solennitetsalen var festlig smykket med Bissens Holbergsstatue

som Midtpunkt. Festtalen blev holdt af Prof. Edv. Holm, og Emil Poulsen fremsagde Recitationen i Richardts og Hartmanns virkningsfulde Kantate.

Efter en forneielig Middag, som Ernst Bojesen gjorde paa Skydebanen for alle os Medarbeidere til Jubelud, gaven, korte vi til Theatret.

Forestillingen fik sit festligste Pr mg, da Phister med mesterlig Pointering og skxlmsk Lune fremsagde nogle Stropher i Kantaten, hilst med stormende Bifald, men større blev Jubelen, da han viste sig som den berømte Oldfux. Vel havde Alderen sat sit Mxrke paa ham, Blikket var noget udslukt, og hele Ansigtet forunderlig maskeagtigt, men Geniet var endnu som i hans bedste Dage, Replikerne faldt med samme Aplomb som tids ligere, hans Lune var usvxkket, og endnu var hans Tunge. fxdighed som »Patricieren von Geburt« vidunderlig.

Efter Forestillingen samledes Publikum udenfor Theatret ved Holbergs Statue, og nu kom et Fakkeltog af Kunstnere og Studenter, hvorpaa der blev sunget en Sang, og Chr. Richardt holdt en Tale til Holbergs Minde. Som indbudt var jeg med til Festen i Studenterforeningen, hvor en Del af Theatrets Kunstnere var stede, og Natten forlob med Taler og Sange.

Nogle Dage efter arrangerede Studenterforeningen en Fest med Bal i Casino, hvor forst Hartmanns Kantate blev gentaget; derpaa holdt Sophus Bauditz Festtalen; til Slut opførtes »Kildereisen« igen, og hermed var Holbergsfesterne tilende.

Paa denne Tid gjorde jeg Frants Henningsens Bekendt. skab, og foruden en fortrinlig Tegning af mine Born, malede han senere et større Billede af os alle ved Spise, bordet, og da han just ved den Tid var ifrd med Guldbryllupsbilledet til Chr. IX, blev vi anbragt som

Staffage mellem Mxngden, der oververer Vagtparaden paa Amalienborg.

Jeg havde ofte haft Lyst til at komponere en lille Opera comique, og Sophus Bauditz skrev da paa min Opford,

Frants Henningsen i sit Atelier.

ring en Text, idet vi benyttede et gammelt Lystspil »Mollen i Marly« til Grundlag, og i Lobet af 1884 havde jeg facet den skrevet og antaget.

Opførelsen

Sted 15de Marts 1885. Huset var udsolgt, og Publikum, der i Begyndelsen var lidt reserveret, blev snart bragt i Aande af Schrams udmærkede Marquis, og ved Tæpsets Fald lad et godt Bifald. Jeg havde kun Grund til at være freds med Udførelsen, Fru Liitkens skønne Stemme passede godt til Marquisens

Koloraturparti; Frk. Schröder og Zangen, berg var et net Elskerpar, men Schram stod dog over dem alle. Nu var han jo gammel og hans Stemme slidt, men han bragte ved sit overdaadige Lune Liv og Lystig, hed med sig. Stykket gik nu to Gange i samme Uge, men saa skulde Uheldet være, at Fru Liitken meldte sig

syg for Resten af Saisonen, og dermed var Operaen foreløbig henlagt, men det viste sig desværre at være for bestandig.

14de Mai fyldte Hartmann 80 Aar, og den gamle fuldsti:endig

aandsfriske Mester var selvfølgelig Genstand for megen Hyldest. To Dage efter afholdt Studentersangforeningen en Festkoncert i Casino, udelukkende med bans Compositio:ner. Concerten indlededes med en Fest, sang til Musik af Malling, hvorefter Plougaard udbragte et »Leve Hartmann«, der fulgtes af rungende Hurraab, medens den Gamle dybt bevoxget takkede fra en Side, loge i Balkonen.

Efter Koncerten deltog min Hustru og jeg i en Souper i den lille Sal, hvor der var den fornoieligste Stem-

ning, og i en længere Tale, der var en Blanding af Alvor og Skzemt, takkede Hartmann for den festlige Aften.

Nogle Dage efter gjorde Hartmann en stor Herremiddag i sit Hjem, hvor vi var henved 40 Personer. En lille Episode, som var virkelig rorende, mindes jeg som

Schram som Marquis

de Galantin i ul Mullen..

et Bevis paa, head Hartmanns anden Hustru, Thora, havde vxret for barn.

Da Gade nemlig havde udbragt hendes Skaal, reiste den Gamle sig, gik hen og kyssede hende; da han var kommen tilbage til sin Plads, slog han til Lyd og sagde med Vwgt og dyb Alvor: »Ja, jeg vil takke Thora, fordi hun trofast har hjulpet mig med aldrig at glemme den, der ikke kan glemmes i dette Hus!« permed txnkte han paa sin forste, begavede Hustru, som han saa tidlig mistede, og som Thora havde vxret Veninde med. Fru Hartmann blev dybt bevxget ved disse smukke Ord, der gjorde Indtryk paa os Alle.

Til Slut blev der danset, skont det'kun var Familiens Darner, der var tilstede, men de var jo heller ikke saa faa med Svigerdottre og Borneborn iberegne. Til en Begyndelse spillede Aug. Winding til Dansen, men saa sagde den Gamle: »Nei, August, lad mig komme till« Og nu spillede han Here Danse, skont med en Del Be: svr, da Pladsen jo ikke var stor, saa at han ofte var nwrved at blive skubbet ned af Stolen af de Dansende. Forst sent skiltes vi, og den Gamle var livlig til det Sidste.

Komponistforeningen »Fermaten« kunde selvfølgelig ikke undlade at feire Hartmann i dette Mindeaar, og det skete da ved en Skovtour til Raavad forst i Juni. Da Hartmann kom korende fra Nxrum, gik vi tilbords, og her blev han placeret i en Stol, hvorover der var an= bragt en stor Fermat af Blomster, saa at den dannede som en lEreport.

Blandt Sangene ved Gildet udmxrkede isxr En sig, som Barnekow havde skrevet, idet han havde slynget forskellige Hartmannske Sane sammen, saa at de clan=

nede et Potpourri, og hertil gjorde en Opvartningspige, Cellisten Robert Hansen og en Opvarter, jeg, deres Bemærkninger, medens Selskabet sang Hovedstropherne. Sangen var indsvovt i brune Hylstre, saa at den lignede bayerske Polser, og gjorde megen Lykke. Ved Bordet blev Hartmann under Acclamation udnævnt til 1. Eres, medlem af Foreningen. Efter Kaffen blev vor Fastelavns, symphoni spillet, hvad der mere end den Gamle meget, og derpaa fulgte en »Hartmanns Familie Suite«, indeholdende Kompositioner af de fire Generationer af Familien Hartmann.

Da Hædersgæsten nu skulde køre hjem, blev den store Blomsterfermat anbragt i Kalechen, saa at han sad i et Blomsterhav, og medens vi sang »Snart er Natten svunden«, kørte han bort, vinkende til os, der under Hurraraab bragte ham vort Farvel, og nu spadserede jeg i den smukke Sommeraften hjem til Vedbæk, hvor vi dette Aar laa paa Landet med Bernene og min gamle Moder.

1886 fejrede Musikforeningen sit 50 Aars Jubilæum med en Festkoncert, og for den begyndte, gik Gade som sædvanlig passierende om mellem Koret og bod Da, merne Brystsukker, kiggende uafsladelig paa Uhret. Hans joviale Ansigt under den graa Manke strålede af Liv, og han var usædvanlig opremt.

Da han nu kom op paa den blomstersmykkede Dir, gentplads, bred et stormende Bifald los, idet hele Pub, likum reiste sig; Orkestret bragte ham en Fanfare, og Alle bevidnede herved den geniale Mester og utrættelige Dirigent deres Tak for de henvendte 400 Koncerter, som han havde dirigeret saa glimrende.

Koncerten indlededes med en Kantate af Chr. Richardt og Hartmann; Musiken var saa frisk, som om den var skrevet af en Mand i sine bedste Aar og ikke af en Olding. Det var ogsaa ret enestaaende, at en Mand, af hvem der paa Foreningens forste Program fandtes en ny Komposition, nu 50 Aar efter modte usvxxket med et nyt Arbeide.

Da Kantaten endte, bred en sand Jubel los; Publikum reiste sig, vinkede med Programmer og Lommetorklxder op til den gamle Mester, der dybt bevxget tog mod dets Hyldest. Derefter spilledes Beethovens »Leonora, Ouverture« fuldendt under Gades Ledelse, og da den fulgtes af stormende Bifald, vendte han sig med det ham egne Koketteri om mod Publikum, pegede paa Beethovens Navn paa Partituret, som om han vilde sige: »Bifaldet er hans!« Derpaa gay han Orkestret sit eget Bifald tilkende ved Haandklap, og da Publikum ved, blev at klappe, bukkede han og pegede spgende paa sig sell!: »Nu er det for mig!« Latter og Munterhed besvarede dette Paafund. Derpaa udfortes »Korsfarerne« og »Elverskud«, og efter dette /Vlestervxrk fornyedes Jubelen, og den mindevxrdige Aften var tilende.

Nogle Aar efter mistede Hartmann sin Hustru efter faa Dages Sygeleie. Thora Jacobsen, eller, som hun kaldtes, »Thora«, var en livlig Person med en hjertelig, smittende Latter, og ganske betegnende sagde vor lille Son Poul, da han herte, at hun var dod, til min Hu, stru: »Det er underligt, Mor, at Fru Hartmann kunde do, hun var jo saa glad!« Drengen kom jo af og til med paa Visit, og en Dag var de ene med Fru Hart' mann, medens Professoren sad inde i sin Stue og skrev. Nu gik Poul ind til ham, og da Hartmann troede, at

min Hustru vilde tale med ham, kom han ind i Dag, ligstuen, og hun sagde da: »Men Poull hvor tor Du forstyrre Professoren?« hvortil Drengen svarede: »Aal Han er da ikke mere et Menneske end Du!« Hartmann lo 6g udbrod: »Neil det har Du saamzend Ret i, min Dreng!«

Fru Hartmann var livlig interesseret og fuldstændig aandsfrisk trods sine 81 Aar, og for hende dreiede Alt sig om den Gamle, som hun saa op til, saa for ham var hendes Dod et stort Tab.

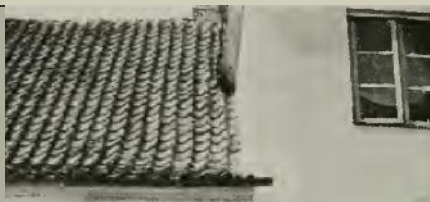
Ved Nytaarstid var vi henne for at ønske Huset deligt Nytaar, og da var hendes sidste Ord til os: »Naal Hvornaar kommer saa den Aften, hvor De har lovet at komme herhen af dem selv?« — Den kom aldrig!

Da nu Fru Hartmann var død, forte Frk. Seidelin Hus for Professoren, der stadig var aandsfrisk og 1895 kunde fejre sin 90,aarige Fødselsdag. Selve Festsdagen deltog jeg i den store Procession af Komponister og Musikere, der bragte ham en Morgenhilsen udenfor hans Bolig.

Et Par Dage efter gjorde han selv en stor Middag i Koncertpalaiet paa 80 Personer, til hvilken vi var ind, budne, og henad Aften bragte samtlige kopenhavnske Sangforeninger ham en Sangerhilsen i Palaiets Gaard. De 90 Aar trykkede ham ikke, og han var tilsyneladende ikke træt. Da han ved Pintsetid flyttede ud til sin gamle Bolig i Nørum, var der reist en Nireport ved Indkørslen til Gaarden; her blev han modtaget med en Velkomsttale og en Sang af Byens Born, og i sin Tak udtalte han Haabet om »endnu i nogle Aar at komme til at bo i Noerum!«

Ofte var vi sammen med ham baade i Prestegaarden i Søllerød, hvor han blev forgudet af sin Datter, Fru

Wedel, og i Narrum hos ham selv, hvor han ofte saa Gxster hos sig. Han holdt sig aandsfrisk til det sidste og havde altid en Spog [eller. et](#) godt Svar paa Lxben. En sxrlig hyggelig

Aften mindes jeg, da han en Gang bad sin Datter, Fru Winding, om at synge et Par af sin Moder, Fr: Palmers, Sange. Winding ak, kompagnerede nu sin Kone, der med en lille Stemme, men meget stemningsfuldt sang nogle af de gamle Sange, medens hendes Fader sad hensunken i Minderne om sin forste saa lykkelige Ungdom. Men nu maa jeg gaa lidt til, bage i Tideni

Det vakte en Del Opsigt, da man er,

farede at Dagmar,

Hartmanns Bolig i Nxrum,

theatret vilde opfo, re »Per Gynt« med

Henrik Clausen i Titelrollen. Direktør Andersen havde selv foretaget en af Ibsen godkendt Bearbejdelse, og gennem min Ven Alfred Wilhelm Hansen, Andersens Svingerson, opfordrede han mig til at dirigere Griegs Musik ved denne Leilighed.

Saaledes gjorde jeg den udmærkede Komponists Bekendtskab, og 1ste Opførelse fandt Sted i Januar 1886. Ved denne sad Grieg og Johan Svendsen lige bag mig paa 1ste Række, saa jeg var jo ret spændt paa Udfald: det, da det var første Gang jeg dirigerede et større Orkester i et Theater. Alt gik dog godt, og Grieg var meget tilfreds med Udførelsen. Stykket gjorde megen Lykke og opførtes 36 Gange imidlertid, oftest for udsolgt Hus.

Nu sluttede jeg Kontrakt med Andersen for næste Saison, der begyndte med Genoptagelse af »Per Gynt«, hvor den dygtige Skuespillerinde Frk. Parelius spillede Aase og især var fortræffelig i Døds scenen.

Saa kom i December »Landsoldaten«s enestaaende Succes, idet Stykket gik 129 Aftener hvad der for
os Medvirkende var en Lidelser. Derpaa trak Andersen sig tilbage, og med ham forlod jeg Dagmartheatret.

Efter et Sommerophold hos min Broder Harald, der 1880 var bleven gift med Anna Margrethe Holm og nu boede tæt udenfor Nyborg med sin Familie, kom vi atter hjem, hvor i Mellemtiden min Tante, Gine Toxvold, der i mange Aar boede sammen med Moder, var død efter lang Tids Svaghed.

I vort eget Hjem voksede jo nu Bornene til, og min Hustru, der bestandig var livlig og frisk som en ung Pige, var den mest omhyggelige og opoffrende Moder for dem, saa vi var fuldkommen lykkelige. Kun savnede jeg et større aandeligt Arbejde. Efter mine Skuffelser for et Par Aar siden havde jeg for en Tid mistet Lysten til at skrive for Theatret; men ved et Tilfælde vaagnede den igen.

En Aften, da jeg hos Oda Nielsen var sammen med Forfatteren Einar Christiansen, opfordrede han mig til

at skrive Musik til hans Skuespil »Broder Rus«, hvori Olaf Poulsen mesterligt foredrog Visen »Die heilige Eli, sabeth«. Stykket kom nu frem i Januar 1889 og gjorde megen Lykke, men blev kun opført 9 Gange, omend for

Olaf Poulsen som Broder Rus og
Emil Paulsen som Abbeden i 'Broder Ruse.

udsolgt Hus, og det hed sig, at Prim--sesse Marie var Skyld deri, da hun ikke kun, de Tide, at Munkene blev latterliggjorte. Se nere blev Stykket op: fort i Kristiania, Stock: holm og i Provinserne, saa jeg fik megen For, noielse of dette Lille Arbeide.

Da jeg nu havde faaet Blod paa Tan, den, vaagnede igen Lysten hos mig til at skrive en Helaftens, opera, og i en Sam, tale med mig henledte Pietro Krohn min Op, ma2rksomhed paa Oeh' lenschlagers »Dron: ning Margrete«, som han

mente maatte afgive et brugbart Stof til en Opera. Jeg henvendte mig nu til Einar Christiansen, der syntes godt om Ideen og erklxrede sig villig til at skrive en Text. Vi udkastede nu i Fxllesskab en Plan; kort efter fik jeg lste Akt og begyndte at komponere den med Liv og Lyst.

Jeg havde haabet at faa Operaen frdig under et Some merophold paa Frederiksborg Slot, hvor vi boede i Fre: derik Ildens Taarn ved SeBroen, men da Christiansen var i Udlandet, fik jeg forst Resten of Texten, da han kom hjem, og gjorde den da fxdig 1890.

Den, 21de December gik det som en Lobeild igennem Byen, at Fru Heiberg tidlig om Morgenen var dod, og skont hun for kenge siden havde opgivet sin Virksom: hed, steg dog nu ved Budskabet om hendes Dod saa mange Minder fra hendes glimrende Kunstnerbane frem for den wldre Slxgt, at hendes Navn endnu engang straaledede i fuld Glans i Erindringen.

Morgenen efter hendes Dod saa jeg, at Konservato' riets Bygning ved Vestervold flagede paa halt' Stang, og antog, at det var for Fru Heiberg, men kort efter horte jeg, at Gade var dod pludselig Aftenen for. Han havde varet fuldstxndig rask og passet sine Timer paa Kon, servatoriet, der var i samme Bygning, men om Aftenen havde han faaet nogle heftige Hosteanfald. Da Lxgen kom, beordrede han ham stray i Seng og meddelte bans Familie, at han neppe vilde leve Natten over, og rede Kl. 11 dude han.

Dette Dodsfall gjorde jo et dybt Indtryk paa Musik, verdenen, thi nu var Hovdingen, der holdt alle Traade i sin Haand, borte, og hvem skulde udfylde hans Plads?

I de sidste Aar var jeg kommet ham nxrmere end tidligere, og han skulde altid have en lille Passiar, naar vi modtes. Sidste Gang, jeg talte med ham, var en Al= ten i Theatret, og da han gik, sagde han: »Ja nu efter Nytaar kommer jeg op til Dem og horer »Vxrket«!« Saaledes kaldte han »Oluk, som han vidste jeg skrev paa — men Doden kom ham i Forkobet!

Det varede jo ikke laenge, forend der blev reist en Statue af ham, af Vilhelm Bissen, for Enden af Sct. An, nx Plads. Underligt nok havde han en Dag, da vi fulg, tes fra en Musikforeningsprove, og vi kom til at tale om, at der nylig var reist en Buste af Madvig paa Born, holm, hvilket han var imod, fordi Manden endnu levede, sagt følgende: »Nei, naar man 50 Aar efter min Dyad endnu spiller mine Ting, saa er det tidsnok at txnke paa at reise en Statue af mig!« Ikke anede han, at der ikke skulde gaa mange Aar, forend den stod just paa det Sted, hvor han kom med oveRn2evnte Yttring.

Til Minde om Gade blev der givet en Concert i sikforeningen, hvor han i saa Lang Tid havde vret Sjx, len i det Hele. Dirigentpulten var smykket med Guir, lander, omgivet af store Bladplanter, og oppe paa Pulten laa, i en Laurbxrkrans, dxkket af Sorgeflor, hans Takt, stok, som han for kort Tid siden havde svunget for sidste Gang, da han dirigerede sin »Psyche«. Alle folte den Tomhed, der nu var ved Savnet af hans velbekendte graa Manke oppe paa den vante Plads. Gamle Hartmann havde trods sine 86 Aar skrevet en smuk Indlednings, musik med Benyttelse af Gades Motiver, og derpaa frem, sagde Emil Poulsen en udmwrket Prolog af Chr. Richardt. Programmet bestod forovrigt af »Solnedgang«, »Gmoll Symphonien« og »Elverskud«, vel nok hans udodeligste Arbeide, som Emil Hartmann dirigerede, usynlig for Publikum, og Festkoncerten forks') hoist stemningsfuldt.

Om Efteraaret fik jeg Opfordring fra Handels, og Kontoristforeningen om at overtage Posten som Diri, gent ved dens Sangforening, da Johan Bartholdy nylig var fratraadt; denne Stilling beklwdte jeg derpaa i 8 Aar. Foreningen havde udmxrkede Lokaler paa 2den Sal i

Schimmelmans Palais, men Sangforeningen var kun faa.= tallig, og Medlemmerne modte ligesaa uprxcis som Studenterne, saa Arbejdet var kun lidet tilfredsstillende for mig. I Foreningen lxrte jeg derimod mange elskværdige Mennesker at kende, og yore ugentlige Sammenkomster var meget hyggelige i selskabelig Henseende, selv om det gik smaat med Sangen.

To Dage efter Aarsdagen for Gades Dod gik gamle Paulli bort. I de sidste Aar havde han lidt af stærke Ansigtssmerter, saa det var kun en Lykke, at denne hæderlige bg elskværdige gamle Mand fik Fred.

I 20 Aar havde han som Kapelmester fortrinlig fyldt sin Plads, og han indførte Gounod og Wagner herhjemme. Skont han som Komponist havde skrevet megen ypperlig Balletmusik, — man mindes saaledes hans geniale Tarantel i »Napoli«, — fordunkledes han dog af Hartmanns og Gades Geni, og han trængte sig aldrig frem.

At han manglede fast Optræden overfor en staedig og uforstaaende Direktion, bundede vel igen i hans store Tilbageholdenhed. Som Kapelmester havde han den Evne smidigt at kunne følge Sangernes tilfældige Intentioner. Da vi engang talte om Vanskeligheden ved at dirigere en Opera, sagde han ganske træffende: »Se, en Koncert er ligesom en Revue paa Fxleden, hvor Alt er pudset og i Orden, men en Operaaften er som et Slag i Felten, hvor man maa vire forberedt paa uforudsete Tilfælde og have Conduitel«

Foruden at have musikalsk Dygtighed og Erfaring var han i alle Forhold en uplettet Karakter, og for alle os, der hat kendt ham, vil »gamle Paulli« altid blive mindet som en sand Hædersmand og en ægte Kunstner.

Efter fire Aars Ventetid kom endelig Operaen »Oluf« frem i April 1894 og blev velvillig modtaget af Publikum, saa at jeg kun havde Aarsag til at vire tilfreds med Udfaldet. Oprindeligt havde jeg haabet at faa Frk. Dons

Herold som Oluf.

til Dronning Margarete, men da hun blev syg, blev dette Parti besat med Frk. Rothe.

Da denne kort for, inden havde taget sin Afsked efter en Kola, flikt med Kammerherre Fallesen, blev hun ved Premieren modtaget med demonstration, Bifald, hvad der gav ham Anledning til at yttre: »Naa! Jeg troede saamnd ikke, at Folk var saa glade ved at blive af med hendel« En ganske vittig, om end ond, skabsfuld

ning. I Abbedens lille Parti var

Simonsen ganske udmærket, og Herold var som skabt til den sorgløse, freidige Ungersvend Oluf.

I Hartmanns Hus havde vi gjort Bekendtskab med hans Svigeren, Pastor Vedel i Sollerød, og i de to Somre, vi tilbragte der, var vi næsten daglig sammen med disse prægte Mennesker.

Fru Wedel var jo meget livlig og aparte; det var utro, ligt, hvad hun kunde finde paa for at more Bornene, der ogsaa var vildt begeistrede for hende, og hun var Midtpunktet i alle deres Fornoielser.

Hun havde staaet i naHt Venskabsforhold til Gade, der havde vxret gift med hendes Sister Sophie, og en Gang viste hun mig nogle interessante Erindringer, hun havde om ham. Den Ene var et Hefte Klaverstykker, skrevne meget ziirligt paa extra Pint Nodepapir, til hans forste Hustru. Det var en Slags musikalsk Dagbog, og Stykkerne havde forskellige Overskrifter, men det sidste, »Marcia funebre«, var ikke blevet komponeret; Gade havde aabenbart txnkt at ville skrive det efter hendes Dod, men saa opgivet det.

Efter Sophie Gades Dod fik Fru Wedel dette Hefte af Gade med de Ord: »Gem det Emma, til jeg engang beder dig om deti«

Lang Tid efter, da hun nu mindede ham om Heftet, sagde han: »Aa nei ! Behold det kun.«

Den anden Erindring var en lille Oktavbog, hvori Gade havde vist et umiskendeligt Talent for Karikatur' tegning, hvad der vistnok kun er lidet bekendt.

Af disse Tegninger var En isxr morsom; den forestil, lede Tilstromningen til Theatret i den Tid, Hoedt spit, lede Hamlet, og bagest i den lange Række af dem, der stod opstillet for at tage Billet, saas Chr. Vte med Korn, mandostav i Haanden, medens »Hesten« stod tom paa Plainen.

Paa en anden Tegning saas en Duel paa Kaarder met' lemm Thora Jacobsen, Hartmanns ?den Hustru, der svxr, mede for Hoedt, og en anden Dame, hvis Navn jeg ikke mindes, der i Michael Wiehe saa sit Ideal. Bagved disse to var Kunstnernes Buster anbragte paa Piedestaler.

Pastor Wedel var i Modsxtning til sin Hustru og med et lunt Smil lyttede han til alle hendes Historier.

Han og jeg gik meget ofte Morgentour og endte gerne ved Kaffe-bordet i Prstegaarden. Da han var en fint dannet Mand, havde jeg stor Glæde og Udbytte af yore Samtaler.

Han havde havt den Ulykke, at hans ene Ben maatte

Morgenkaffe i Prstegaarden i SoHerod.
Pastor Wedel. Emma Wedel. Kama, Maria, Axel og Lilt Grandjean.

amputeres paa Grund af Koldbrand, og nogle Aar efter mistede han ogsaa det andet, men bevarede trods sin Tilstand sit milde og elskværdige Sind til sin Død 1906.

1897 fik jeg det Ankerske Legat med Tilladelse til at dele det i to Aar og slog mig ned i Berlin og senere i Dresden, hvor jeg havde faaet fri Adgang til Operaerne.

Den første Sommer tilbragte min Hustru nogen Tid sammen med mig i Berlin, og trøst efter de mange Thee-

aterforestillinger, jeg havde overvxret, afsluttede jeg Rei, sen med et Ophold paa Rugen.

Nxste Aar overvxrede jeg i Dresden den berømte Wagnersangerihde Frk. Maltens Jubilxum, da hun i 25 Aar havde virket ved den samme Scene, hvad der i Tysk, land er en Sjldenhed.

Jubilaet gav da ogsaa Anledning til en enestaaende Hyldest. Da hun som Elisabeth i »Tannhauser« traadte ind, bar hun en Guldkrone, rigt besat med Brillanter og Topaser, som var en Gave fra den sachsiske Adel. Nu bred en ustandselig Jubel los, der i flere Minutter afbrod Forestillingen. Til Slutning blev hun atter og atter fremkaldt, men da skete det Uheld, at Fort2ppet, idet det faldt, ramte hende i Panden, og hun segnede om.

For at berolige Publikum viste hun sig dog endnu en Gang med Lommetorklxdet for Munden, da hun havde bidt sig i Tungen og oiensynlig var en Afmagt nxr. Da Bifaldet vedblev, traadte Regisseuren frem for at meddele, at hun var udenfor Fare, men umuligt kunde vise sig mere, og der forestod hende da ogsaa Here Ugers Sygeleie.

Heist oplivende for mig var det, at jeg under dette Ophold traf sammen med Emil Horneman, der var kommen til Dresden for at forsøge paa at faa sin »Aladdin« opført, hvad der dog ikke lykkedes.

Da Operaen kom frem 1888 ved Regeringsjubilaet, blev den lunkent modtaget, dels paa Grund af en for hastet Indstudering, og dels fordi det Publikum, der overvxrede Premieren, ikke forstod at vxrdsxtte det talentfulde Vxrk efter Fortjeneste. Ferst 1912, da Herold udførte Titelrollen, fik Hornemar ► Opreisning, og Operaen opnaaede en velfortjent Succes.

Da de mange og svære Kor havde kroevet et stort For, arbeide, indfandt Horneman sig til Tak ved den 50de Syngeskole, med fire store Krandskager, Vin og Cigarer, hvormed han trakterede Korpersonalet, der blev over, rasket ved denne Opmerksomhed, som det ikke var vant til.

Nu blev der holdt Taler for Operaens Fremtidsskæbne, og Horneman indtog Alle ved sit naturlige og barnlige Vsen, der var et fremtrædende Karaktertræk hos ham.

Han var jo i mange Retninger en Original, udmærket begavet, varmhjertet, men ilter og paastaaelig.

Under vort Samliv i Dresden var vi bleven gode Venner, og dette Venskab befestedes yderligere, da vi to Somre itræk boede i Frederiksborg, hvor han blev saa indtaget i Egnen, at han byggede sig et hyggeligt lille Hus, som hans Enke dog senere skilte sig ved, da han var død 1906.

Han nærede en souveræn Foragt for Formen, og det forbausede sikkert Folk i den lille Provinsby, naar de saa »Professoren« med et Seilgarmsnet, struttende fuldt af Gronsager og meget Andet, strunk vandrende ned ad Slotsgade.

Hvad der kunde stte ham i Fyr og Flamme, var, naar en Lirekassemand stillede sig op og spillede uden' for hans Hus; saa for han ud som en Bindehund og skældte ud efter Noder; da jeg engang tilfældig kom efter saadan en Scene, sagde han: »Kan Du tænke Dig, at han svarede, da jeg vilde jage ham bort: »Hvad gør det, at jeg spiller? De er jo selv »Mosekker«!« «

Om Efteraaret 1898 feiredes en sjældnen Familiefest, idet mine Svigerforældre holdt Guldbryllup i Kredsen af Born og Borneborn. Alt gik fornoieligt og hyggeligt;

saerlig var Svigermoder i alle Retninger rask og rorig, hvorimod Prahl, der for nogle Aar siden var holdt op at seile, ikke ganske var den Gamle. 1904 dode han, medens Svigermoder overlevede ham til 1911.

Nxste Foraar lukkedes mit Barndomshjem, da Moder duede i den hoie Alder af 89 Aar. Usoedvanlig laenge havde hun holdt sig legemlig rask, skont hendes evner' tog af, og hun overlevede sig selv, saa for os, der holdt af hende, var intet Andet at onske, end at hun maatte faa Fred.

Hun dode da ogsaa stille og rolig, og Mathias Fenger, der fra Barn var kommet i hendes Hus, talte ved Begravelsen. Skont hun i de sidste Aar kun havde vxret en Afglans af sig selv, svandt dette Indtryk dog snart bort, og vi mindedes hende kun som den virkelystne, fornoielige Kvinde, hun var i sine Velmagtsdage.

Nu troede vi, at vi aldrig mere skulde fxrdes i de kendte Stuer, men da Tilfx1det vilde, at min Ven, Alfred Wilhelm Hansen, kom til at bo i hendes Leilighed, kom vi der endnu i nogle Aar, skont under ganske forandrede Forhold.

I Anledning af, at Det kgl. Theater havde bestaaet i 150 Aar, gav Kultusministeriet en stor Fest paa Skydebanen, til hvilken jeg som dramatisk Komponist ogsaa var indbudt.

Ved Festen manglede der desvxrre flere af de mere fremragende Krafter, som stod i Opposition til Direktoren, P. Hansen.

Han spillede dem nu et Puds ved i sin Tale ved Bondet at lade den Bombe springe, at han med Saisonen vilde trække sig tilbage fra Direktørposten, hvad der havde den Virkning paa de letbevigelige Theaterfolk, at han pludselig blev Genstand for Alles Sympati.

Just som den nye Saison begyndte, dode Korsynge, mester Lembcke; nu flammede mit Haab om at komme i Forbindelse med Theatret igen op, og efter en Samtale med den nye Direktor, Einar Christiansen blev jeg lste October ansat som Lembckes Eftermand. Saa stod jeg da igen efter en Menneskealder atter paa Scenen, eller ret: tere bag den, men hvormeget var dog ikke forandret! Hvormange betydelige Kunstnere fra dengang var ikke borte!

DE SIDSTE AAR

(1900-1917)

4

Kort efter at jeg havde tiltraadt min Tjeneste ved Theatret, fik jeg den uventede Efterretning, at gamle Fru Lorck var død. Vel havde hun i de sidste Par Aar været svagelig, men da min Hustru var hos hende, Da=gen for hun døde, fandt hun hende dog ganske veltilpas.

Ved hendes Død vakte nu Minderne om de mange fornoielige Timer, vi havde tilbragt i hendes Hjem, at=ter tillive, og det var et foleligt Savn for os, at hun gik bort.

Jeg gik med Interesse op i min nye Virksomhed; Kor: personalet og jeg kom snart i det bedste Forhold til hinanden, hvad jeg ofte fik Bevis paa, thi jeg kom det imode med Venlighed og sogte, saavidt Theatrets Tary tillod det, at lette det dets anstrangende Tjeneste.

I Marts 1900 døde Hartmann, 95 Aar gammel, efter et kort Sygeleie. Ved Juletid havde min Hustru og jeg vxret henne for at hilse paa ham, da han just ved denne Tid havde boet 70 Aar i den samme Leilighed, og vi saa ham da — for sidste Gang, saa nu tilhorte ogsaa dette Hjem kun Erindringen!

Her havde jeg som ganske ung spillet mine forste Arbeider for ham og modtaget hans Raad! Her havde

jeg forst alene, senere med min Hustru, vxret Gst i stone eller mindre Kredse! Her havde han holdt Solv, bryllup med >)Thora«, og Mindedagen for hans Guld, bryllup med hans forste Hustru var ogsaa bleven fejret her. Paa denne Dag havde hans Datter, Fru Wedel, havt den smukke Tanke at forfxrdige en Pude af hvidt Silketoi fra hendes Moders Brudekjole, hvorpaa der var broderet en Laurbxrkrans, hyllet i Sorgeflor.

Der var jo i den sidste Tid blevet tomt om den gamle Mand, da kort efter hans Hustrus Dod to trofaste Tjene, stefolk, der i mange Aar havde vxret i hans Hus, gik bort; derpaa dode Sonnen Emil og Svigersonnen August Winding, men trods Alt bevarede han sit ligevxgtige Sind.

Han fik som bekendt med ganske saerlig Tilladelse sin Gray ved Garnisonskirke, og en Statue af ham blev reist paa Sct. Ann2e Plads ikke ret langt fra hans Hjem.

Den 4de November blev en trist Mxrkedag i Thea, trets Historie, idet Emil Poulsen den Dag for sidste Gang betraadte Scenen, hvis Pryd han i over en Men, neskealder havde vxret. I de sidste Aar havde Sygdom besvxlriggjort hans Optrxden, og nu maatte han i sin kraftigste Alder og i Besiddelse af alle sine Aandsevner tage Afsked.

Trods hans legemlige Svaghed var hans Shylock end, nu den sidste Aften af stor Virkning, hvorimod det ojen, synlig kun var med største Moje, at han formaaede at gennemfore Ekdals Rolle. I en smuk Epilog af Drach, mann sagde han dybt bevxget Farvel til Publikum, der var grebet af Oieblikkets Alvor, og efter Txppets Fald blev han under stormende Bifald fremkaldt til Tak for det rige Kunstnerliv, der nu, saa altfor tidlig, var tilende.

I Februar 1901 havde Fru Eckardt kunnet feire sit 40 Aars Jubilæum, men da hun havde forlangt sin Afsked med Slutningen af Sæsonen, blev hun først hyldet, da hun ved sin Afskedsforestilling optraadte for sidste Gang

»Ninon«.

Skønt det følgende strængt taget borer til det mere private, kan jeg dog ikke forbigaa den smukke Maade, hvorpaa Direktør Christiansen sagde hende Farvel i Foyeren i hele Personalets Paahør, idet han begyndte saaledes:

»Ja, Fru Eckardt! Naar De nu iaften forlader dette Pæus, forekommer det mig, at vi Alle burde staa i to Rækker med Faner i Hænderne, og naar De da skred bort mellem Rækkerne, vilde vi synke Fanerne som for en Dronning. Thi skulde Deres Kunst med et Ord ka, karakteriseres, vilde jeg betegne den som dronningeagtig! Fornem og elegant! Kolig og utilnærmelig! Naar De til iaften saa haardnakket fastholdt at optræde som Ninon, antager jeg, at De ønskede at omsvæves af Aanden og Aanderne fra den Tid, der var Deres Ungdomsideal!«

Han derved nu ved Fortiden og hendes Fortjeneste af den Tids Literatur, gik derefter over til den nyere Tid, bragte hende en Tak fra de yngre Forfattere, til hvilke han regnede sig selv, og sluttede med en Tak for det daglige Samliv. »Og saa sinker vi Fanerne og loiter yore Glas til !Ere for Fru Eckardt!«

Da Hurraraabene var forstummede, vilde hun takke, men Stemmen svigtede hende; hun maatte noies med en stammende »Tak!«, og ved Grey Danneskjold, Samsoes Arm forlod hun for sidste Gang Foyeren.

Strax ved næste Sæsons Begyndelse kom min lille Opera-Ballet »Helgensværdet« frem, men faldt igennem trods en god Udførelse; jeg folte selv allerede ved Pros

verne, at baade Sujettet og Musiken var noget gammel= dags, og at Tiden var lebet fra mig. Bladene tog ogsaa haardt paa Texten, og skont Musiken omtaltes ret vel, villigt, syntes det mig, at der stilledes for store For: dringer til denne Lille Bagatel. Det var nu netop 25 Aar siden, jeg fik mit forste dramatiske Arbeide opfort, og dette blev da det sidste.

Karna og Lili Grandjean akkompagnerer Niels Juel Simonsen.

De felgende Somre boede vi paa den fredelige Faxe Ladeplads, hvortil Here Kunstere havde søgt hen, og da mine Dordre havde lagt sig efter at spille Mandolin og Guitar, arrangerede vi hvert Aar Aftenunderholdninger i veldxdigt Oiemed, og senerede akkompagnerede de mange of yore mest bekendte Sangere ved Koncerter baade her i Byen og i Provinserne.

Sommeren 1903 blev dog Glanspunktet, da min gamle Ven Niels Juel Simonsen kom til Faxe for at give en Koncert paa Kroen. I vort Hjem var han jo en kar

Gzest, og min Datter Karna, til hvem han havde staaet Fadder, bevarer en smuk Erindring om ham, idet han testamenterede hende Johan Ludvig Heibergs Guitar, som Fru Heibergs Dottre havde forxret ham efter hendes Dod.

Vi tilbragte nu et Par hoist fornoielige Dage, og sxr, lig vellykket var en Dags Tour til Stevns Klint; jeg gensaa nu efter saa mange Aars Forlob den gamle Skole, bygning i Hoierup, hvor jeg havde vxret som Barn. Dengang var der nylig anlagt en Plantage i Nxrheden af Kirken, men nu var den bleven en anselig lille Skov. Efterat have besøgt Klinten korte vi tilbage til Storehedinge og drak, efter en flot Middag, Kaffe i Haven.

Simonsen havde jo Bekendte, hvor han kom, og der indfandt sig snart Here af Byens Honoratiores, som sluttede sig til os. Nu blev der rekvireret Champagne, og Stemningen blev tilsidst saa hoi, at Simonsen, da han havde udbragt en Skaal for de betrxngte Finlxndere, gay sig til at synge — den russiske Nationalsang.

Omsider fik Gildet da Ende, og vi begav os dygtig trette paa Hjemveien.

Man har undertiden smilet ad Simonsens Patriotisme, men ved Benne Leilighed fik jeg et Bevis paa, hvor 2egte den var, thi da vi halvsovende rumlede hjemad, udbrod En, der tilfxldig kastede et Blik paa det smukke Landskab i den lyse Sommernat: »Neil se dog, hvor her er smukti« Simonsen bed nu Kusken holde, reiste sig og sang med sin Stemmes hele Charme »Der er et yndigt Land«!« som en Tribut til det Land, han elskede saa hoit.

Om Efteraaret ved 25,Aarsdagen for »Drot og Marsk«s forste Opforelse blev han hilst med stormende Jubel, da han var den Eneste, der havde v2eret med fra den

forste Aften, og filmed var jo dette Parti maaske hans allerbedste. Fra Personalets Side var han Genstand for megen Hyldest, og blandt de mange Hilsener, han fik, var Poulsens ganske morsom, idet denne paa sit Kort havde skrevet, citerende nogle Ord fra »Koge Hus.s. kors«: »Naar man er dod, skal man holde sig i Rol Men• skulde jeg onske mig levende, skulde det were for iaften igen at blive drxbt af dig, kare Ven!« Pout: sen havde jo vret Simonsens mesterlige Medspillende ved de fleste Opforelser i de 25 Aar.

Noget efter, blev Simonsen igen hyldet, idet det i No, vember var 35 Aar siden, han debuterede som Hans Heiling, og ved denne Leilighed anvendte Fru Ulrich vittigt en Replik fra selve Stykket, idet hun sendte ham en Flaske Champagne i en Blomsterkury med Paaskrif: ten: »Uskyldige Glxder har jeg aldrig hadet!«

Nu gik der et Par Aar, hvor han stadig var Pub kums Yndling, og i Begyndelsen af Saisonen 1905 havde han i fuld Vigueur sunget sit Parti som »Den flyvende Hollwnder« saa godt .som tidligere, men i Lobet af teraaret faldt han af og afmagredes kendeligt. Paa Pro, verne sad han stifle stirrende hen for sig, og ved Nytaarstid meldte han sig syg efter at have optraadt sidste Gang i »Mignon«, hvor det kun var med Besvr, at han kunde gennemfore sin Rolle, thi trxt og modig laa han i Pauserne paa Sophaen i sit Vxrelse.

Uagtet han selv, idetmindste tilsyneladende, haabede paa en Genoptrxden, var vi dog Alle klar over, at det bar mod Doden, og kort efter at han den 16de Mai havde fyldt sit 60de Aar, gik han bort. For Theatret og os, hans Venner, var det et foleligt Tab, men for ham selv vel det bedste, da det vist vilde have faldet ham svxrt at maatte vige for yngre Kra2fter.

Axel og Maria Grandjean.

Den Ste November 1904 feirede min Hustru og jeg vort Solvbryllup i vort Hjem, hvor vi havde boet i 24 Aar, og hvor vi den Aften samlede saa mange of Slxgt og Venner, som der kunde rummer. Min Tak til min Hustru for de mange Aar bragte jeg kende med en Ring i følgende Linier:

Det gaar mod Vintertide, Lovet falder,
og snart vil Sneen dække Mark og Vang.
Vi gaar mod Vintertide, Haaret graaner,
dog kan endnu jeg synge Dig en Sang!

Dengang, for femogtyve Aar tilbage, da
Du mig ratte Haanden som min Brud,
da loved' Du, at ei Du vilde svigte, og,
kære Mis, Du har holdt troligt ud!

Mens Tiden gik, og Aarene omskifted', saa
skifted' aldrig dit trofaste Sind; naar det
var trangt for os, jeg sikkert vidste, at
Trosten fandtes ved din bløde Kind.

Og aldrig blev Du træt af Arbeidsdage,
bestandig var i Virksomhed din Haand;
Du fik den allerbedste Skat i Eie:
»Tilfredshed og din evigunge Aand«.

Om yore Born Du værned' tidlig, silde, og
sprædt Lys omkring Dig i vort Hjem. Jeg
kan ei takke Dig, som Du fortjener, for
hvad Du været har for mig og dem.

Saa tag nu Moders Ring, som jeg har baaret 1
En bedre Gave til Dig jeg ei ved.
Og tag min Tak for Alt, hvad Du mig skænked',
dog mest for din trofaste Kærlighed!

Tidlig om Morgen indfandt en Kvartet, bestaaende
af Frk. Norregaard, Hansen, min Svigerinde Harriet,
Agerholm og Simonsen, sig og bragte os en Morgen,
hilsen; i Lobet af Dagen indlob der en Mængde Gayer og
Telegrammer.

En særlig Glæde beredte Korpersonalet os ved at seri,
de en Deputation, der medbragte et smukt engelsk Taf,
feluhr som et Bevis paa vort gode Forhold.

Ved Aftensbordet havde jeg ladet trykke et Program,
der var en Kopi af det kgl. Theaters, og paa dette var
alle de Tilstedeværende opført som Rollehavende i fel,
gende Stykker:

Et Solvbryllup.

Sent er ikke forsilde.

Hvor man ikke keder sig.

Dette morede meget, og det var med ublandet Glæde, at
vi kunde se hen til Mindet om denne for os saa
betydningsfulde Dag.

1905 indtraf 100. Aarsdagen for tre af yore berømte Mænds Fødsel, nemlig H. C. Andersens, Hartmanns og Bournonvilles, og disse Mindedage blev fejret af Theatret.

Ved Forestillingen for H. C. Andersen opførtes hans »Ole Lukøie«, og da jeg havde arrangeret Musikken, opfordrede Christiansen mig til selv at dirigere den; derved kom jeg nu ind i en ny Virksomhed, thi kort efter kom jeg til at dirigere alle Vaudevillerne, Skuespil med Musik og en Del Balletter.

Ved Forestillingens Begyndelse holdt Dr. Vilh. Andersen en Conference om H. C. Andersen.

Stykket blev fra Theatrets Side opført i en stilfuld Iscenesættelse og undlod ikke at gøre samme Indtryk som tidligere ved de mangfoldige Opførelser paa Casino.

I den Tid, jeg var ved Theatret, mistede det Herefter tydelige Kunstnere, saaledes i 1908, da baade Fru Hennings og Johan Svendsen traadte tilbage.

Efterat den Første var bleven hyldet af Publikum, sagde hun et bekvemt Farvel i en smuk Epilog af Rosenbergs, og efter Forestillingen samledes vi med hende i Hotel Phoenix.

Ved hendes Ankomst stod alle Gæsterne opstillede en hængende op ad Trappen med Bøggene i Hænderne, og da hun var kommen ind i Salen, blev der afsunget en lille Sang. Da vi kom tilbords, var der over hendes Plads anbragt en stor Baldakin af Forglemmegeier, og Jerndorff sang en Sang, i hvilken der var indflettet nogle Strofer af Muserne, gengivet af Operaens Damer, til Musik af Hornemans »Kampen med Muserne«. Ogsaa hans paafølgende Tale blev ledsaget af Musikstrofer fra de Stykker af hendes Repertoire, ved hvilke han særlig dannede.

Efter en Tale af Grey Danneskjold-Samsøe for Hx, dergxsten, takkede hun for al Venlighed og udtalte, at hun havde troet, at det ikke vilde v2ere svxrt at sige Farvel, men da det nu kom til Stykket, folte hun, hvor vanskeligt det alligevel var. Hun opfordrede nu de Unge til godt Kammeratskab i Kunstens Tjeneste og stillede halvt spogende Muligheden af senere Gxstespil i Ud: sigt, hvilket jo gik i Opfyldelse, da hun i de følgende Aar optraadte mange Gange som Gxst.

Aaret for var Fru Hennings og Jerndorff optraadt i »Et Dukkehjem« for 100de Gang, et ret enestaaende Tilf2elde, og ved at omtale dette, mindes jeg en eiendommelig Situation, hun var kommen i en Gang paa en Tourne.

Hun fortalte nemlig, at da der paa den lille Provins, scene ikke var Plads til et Klaver bag Scenen, var dette anbragt foran Theatret paa Gulvet, og en stedlig Musiklxrerinde skulde her spille til Tarantellen i Slutningen af 2den Akt. I Begyndelsen gik Alt saare godt, men da Nora afbrod Dansen, blev Lrerinden ved at hamre ufortroden los paa Klaveret hele Akten ud, saa at hendes angstfyldte Replik: »Endnu kun tole Timer at leve i« osv., maatte siges under det lystigste Akkompagnement, saa det nxsten ikke var muligt for Fru Hennings at bevare Contenancen.

Johan Svendsens Afskedsaften fik et alvorligere Pr2eg og var et uigenkaldeligt Farvel, da hans Helbred var taget kendeligt af.

Da han viste sig om Aftenen, blev han modtaget med stormende Bifald og en langvarig Fanfare, medens Publikum reiste sig. Efterat han til Slutning havde dirigeret 3die Akt af »Valkyrien«, vilde Ovationerne ingen Ende tage; Gang paa Gang maatte han vise sig paa Dirigentpladsen.

I Skuespillerfoyeren samledes Personalet for at sige ham Farvel, og Christiansen sluttede her en varmfolt Tak med de Ord: »Det er en Tak ikke alene fra os, men fra alle danske Mnd og Kvinder til Dem, Nordmanden, der har offret Danmark Deres bedste Mand: domsaar!« Derpaa holdt Anton Svendsen en Tale og bragte ham en Tak for de mange Aar, hvorpaa Johan Svendsen udbragte et Leve for den danske Skueplads.

Da Grey Danneskjold-Samsee var dod, blev Christensen Enedirektor, men kort efter, 1909, begzerede han sin Afsked, og der blev da overrakt ham en Takadresse fra bele Personalet, af hvem han var i hoi Grad afholdt.

Christiansen, der var synlig bevæget, takkede for det venlige Sindelag, som Adressen var et Udtryk for, og udtalte, at det for ham, der havde elsket Theatret fra sin Barndom, vilde være en stor Sorg at sige det Farvel, men henviste til sit Helbred, der ikke tillod ham at fortsætte Kampen mod det Mål, han havde sat sig: at faa Skuespil og Opera skilt ad.

Strax efter Nytaar 1910 vakte Emma Thomsens pludselige Dod stor Bestyrtelse blandt Personalet. Vel havde hun skrantet i de sidste Aar, men just i dem havde hun udviklet sig i sin Kunst.

Da hun efterhaanden var bleven en Veninde af vort Hus, anmodede hendes Familie mig om at spille en Psalme i Hjemmet om Aftenen, da hun skulde foresbort.

Det gjorde et dybt Indtryk paa os at se hendes Kiste staa i Dagligstuen lige under et legemsstort Maleri af hende i hendes fagre Ungdom, medens en af Husets Venner bragte hende en Tak for, hvad hun havde været for alle dem, hun havde modtaget i sit gxstfrie Hjem.

Under den sxdvanlige Tilstremning af Uvedkommen, de blev hun begravet fra Holmens Kirke, hvorfra Per, sonalet bar hende ud. Senere blev der reist et Monument af Fru Carl Nielsen paa hendes Gray.

Ved Saisonens Begyndelse feirede Fru Bloch sit 25, Aars Jubilxum. Som Kunstnerinde stod hun i sin fulde Glans; efterat Publikum havde hyldet hende, og hun var bleven fremkaldt, samledes Personalet med hende i Foyeren, hvor Direktor Mantzius holdt en fortræffelig Tale til hende. Han mindedes, at han saa hende forste Gang i Slagelse, da han som ganske ung Student var i Besog hos hendes Onkel.

Hun var dengang kun 13-14 Aar: >>en lille Pige med store sporgende Oine, der gik temmelig ensom omkring; vi Studenter tog naturligvis ikke nogen Notits af saadan en lille Ubetydelighed. Naar der i den theaterinteres, serede, velhavende Bryggers Hus blev spillet Komodie, var hun Keller ikke med, men sad som en undrende Tit= skuer. Noeste Gang, jeg saa Dem, var, da jeg som ung Skuespiller, sammen med de andre Elever, fra Maskin, galleriet overva2rede, at De aflagde Prove. Denne Gang var De i Silkekjole, og Haaret var friseret i en Mxngde smaa Kroller efter de bedste Provinsprimadonnaers Monster.«

Han dv2elede nu ved hendes Kunst og paapegede, at hendes Ungdomsindtryk, som det ofte sker, havde prx, get denne, og endte med at sige, at Theatret i hende eiede et »Unicum i sin Samling, en enestaaende sjx1den Meissnerfigur, hvortil Formen er slaaet itu, og altsaa uerstattelig!« hvorpaa han sluttede med at takke hende baade som Kammerat og som Direktor og overrakte hende en Laurbxrkrans. Officielt modtog hun i Dagens Anledning Medaillen »Pro ingenio et arte«.

I Januar 1914 dode to af Personalet, der, hver paa sit Felt, i en lang Aarmkke havde virket i Kunstens Tjeneste. Forst Fru Phister efter 60 Aars Virksomhed, nwsten 98 Aar gammel, og dernxst Frederik Rung, der som ganske ung Menneske var kommen i Forbindelse med Theatret.

.de sidste Aar var hans Helbred tagct af, og han maatte soge Orlov i Iwngere Tid. Da han nu vendte hjem, fxrdedes han vel af og til paa Theatret, men Alle saa, at han var en market Mand. I Lobet af Efteraaret havde han kun formaaet at dirigere enkelte Gange, og 17de Januar ledede han med største Besvr en Prove, og den blev — hans sidste, thi nogle Dage efter dode han temmelig pludselig.

Theatret mistede i ham en Embedsmand, hvis Flid og Pligtfoelse, hvis praktiske Dygtighed og Omhu med Indstuderingen af de ham betroede Arbejder var almino delig anerkendt.

Da jeg paa Theatret baade havde Koret og Kapellet at passe, blev dette mig nu for meget, og jeg traadte tilbage fra Stillingen som Korsyngemester og beholdt kun den i Forhold til Kapellet.

Den sidste Aften i Saisonen samlede jeg Koret for at sige det Farvel og modtog en smuk Erindringsgave.

I de senere Aar var flere betydelige Kunstnere gaaet af, og Aaret efter tog To, der hver i sin Genre horte til de Ypperste, deres Afsked.

Forst Herold, der i Aarenes Lob var blevet Publikums Yndling ved sin sjxldne Forening af sanglige og drag matiske Evner. For han nu definitivt trak sig tilbage, prxsenterede han en hel Rwkke af sine bedste Partier under stor Tilstromning og stormende Jubel fra Publio

kums Side, og efter Afskedsforestillingen havde Theaterchefen indbudt hele Personalet og Kapellet til en Souper, hvor vi under Taler og Sange tog Afsked med den udmerkede Kunstner.

Kort efter optraadte Hans Beck sidste Gang under oredovende Jubel. Da han derpaa gentagne Gange blev fremkaldt efter Forestillingen, var han Genstand for en

Adelheid Junge.
Foul Bredo Grandjean.

enestaaende Hyldest, idet nogle Herrer af Personalet traadte ind paa Scenen og lagde Laurbzerkranse for hans Fodder. Publikum sluttede sig til Benne uszedvanlige Demonstration til Tak for, at han i en Menneskealder med den største Energi og Pietet havde holdt Bournonvilles Arbeider i Ire og fortsat Traditionen fra hans Tid. Nu fik Ballet, ten ved Becks Bortgang — et Dodsstod.

Af private Begivenheder i disse Aar kan jeg ikke forbi, gaa, at min Son Poul Bredo

1911 holdt Bryllup med *Adelheid Elisabeth Junge* fra Kristiania, Datter af Grosserer Jens B. Junge og Hustru Therese f. Nielsen, hvem han indforte i vort Hjem som sin Forlovede just den Aften, da vi havde fulgt Emma Thomsen til Kapellet.

Efter endt Skoletid gennemgik han et treaarigt Kursus i Musikkonservatoriet, men hans Virksomhed kom til at falde paa et helt andet Omraade, idet han kastede sig

over personalhistoriske Studier og litterart Arbeide, der 1910 førte til hans Ansættelse i Rigsarkivet.

Snart rykkede nu den tredje Generation frem, da de fik en lille Pige, der fik Navnene *Helle Marie Louise*, og nogle Aar efter en Son, *Adam Bredo Ludvig*.

Nu var vi altsaa Bedsteforældre!

Efter denne private Parenthes vender jeg tilbage til Theatret.

Siden den berømte Saison 1855-56 havde Hofteatret kun af og til været brugt til private Forestillinger, og nu blev det bestemt, at det skulde nedrives, uagtet der knyttede sig saa mange Minder til den gamle Scene.

Her var Chr. VII optraadt som Skuespiller! Her fandt den bekendte Maskerade Sted, der endte med Struensees Fængsling! Her opførtes Ewalds »Fiskerne« første Gang med den ældste Hartmanns Musik! Her optraadte Verdens største Virtuoser! Her fandt i 40'erne den italienske Operasaison Sted, der vendte op og ned paa København, og her spillede Michael Wiehe og Hoedt.

Denne Scene skulde nu jæknes med Jorden! Der blev da sat en Agitation i Gang for at bevare den fra intetgørelse, og i April 1914 blev der givet Par Forestillinger bestaaende af Marivaux' »Krlighed og Lykkehæx« og Galettis »Amors og Balletmesterens Luner«, til hvilken jeg kom til at dirigere paa Grund af Fini Henriques Uopasselighed.

Tappet faldt for sidste Gang, efterat Fru Hennings havde fremsagt en stemningsfuld Epilog af Svend Leopold, der sluttede med:

Alt er kun en Drom og et Pvlind,
et Ekko fra gyldne Aar,
men hoit paa Erindringens Himmel

de funklende Stjerner nu staar.
 Snart slukkes de lyse Kærter —
 den sidste Fest gaar mod HæId,
 kun Tidens rislende Urne
 udstrømmer sit evige Væld!

Efter Forestillingen samledes de Medvirkende til en munter selskabelig Sammenkomst, og Ingen anede, at der snart af »Tidens rislende Urne« skulde vælde en kogende Malstrøm, der hvirvlede Europa ind i den største Krig, Verden nogensinde havde set.

Den usædvanlig smukke Forsommer 1914 tilbragte vi i Nærheden af Odinshøi, og Alt aandede Fred og Ro, da den alarmerende Efterretning om Mordet paa det østrigske Tronfølgerpar i Serajevo skræmmede Sindene op. Hver Dag bragte nye foruroligende Efterretninger, men man haabede, at de truende Skyer skulde fordele sig.

Dette Haab gik dog ikke i Opfyldelse; den 1ste August brød Katastrophen løs. Over Hals og Hoved vendte de, der var i Udlandet, hjem og fortalte om den uhyre Ophidselse og Begeistring, der herskede i Tyskland, hvor Ingen tvivlede om Seiren i den kommende Krig.

De forste Dage gik hen i pinlig Uvished og Ængstelse for, at vi skulde blive inddragne i Krigen; Alles Tanker dreiede sig kun om dette Ene.

Den mest kritiske Dag, den 5te August, saa vi i en trøstesløs Regntaage de danske Panserskibe patrouillere i Sundet, og Sindet fyldtes af bange Anelser. Om Aftenen blev jeg høist uhyggelig tilmode, da der pludselig viste sig et stærkt Brandskær nede imod Syd. Min første Tanke var, at det var nogle Huse ved Klampenborg, der blev stukne i Brand af Militæret, men det viste sig, at det kun var et Teglværk paa Hveen, der brændte.

Nu blev Sikringsstyrken indkaldt, og Alt var i den største Ophidselse!

Vi var meget bekymrede for min Søn og hans Familie, da han ifølge sin Stilling ikke kunde forlade Byen; min Hustru og jeg tog da ind for at hente deres Lille Pige ud til os. Paa Veien var Alt i Forvirring, og i øsende Regn og Torden kom vi nu atter hjem med hende. Næppe var vi ankomne, forend der gik Rygter om, at København muligvis vilde blive cerneret, saa vi vidste hverken ud eller ind, men besluttede os til at tage til Byen for at staa Last og Brast med hverandre.

Da vi kom ind, var Stemningen noget roligere, men modsigende Rygter krydsede stadig hinanden, og man havde Følelsen af, at Krigen vilde trække længe ud, skønt Ingen anede, at den skulde vare mere end fire lange Aar, og disse vil ikke glemmes af dem, der oplevede dem.

Trods alle Besværligheder og Indskrænkninger var Alle opfyldte af Taknemlighed over, at Landet blev forskaanet for al den Elendighed, der ramte de krigsførende Nationer.

Nogle Maaneder efter mistede jeg min gamle Ven, Andreas Lorck, der døde under et Ophold i Svendborg. I de sidste Aar var hans Helbred taget stærkt af, og hans eneste Datters, Gerda Willemoes', Død havde givet ham et Knæk, som han aldrig forvandt.

Aaret efter døde hans Fætter, Paul Leyssac, som var en Ven af mig fra Ungdommen. Senere gik indenfor vor nære Omgangskreds ogsaa Otto Mailing bort, saa at der begyndte at blive tomt omkring os, og yderligere blev vi, da vi i Februar 1917 kom hjem fra en Minde, koncert for Niels W. Gade, der just i den Maaned blev fejret paa Grund af 100-Aarsdagen for hans Fødsel,

modtaget med Efterretningen om, at — Mørch var død, han, som jeg havde kendt fra mine første Barndomsaar.

Saa fyldte jeg da 9de Marts 70 Aar, og mærkelig nok var det den Dag en stærk Snestorm, ligesom da jeg blev født.

Tidlig om Formiddagen modtog jeg fra Koret en Sølv sukkerbøsse, og med den fulgte en Lykønskning, skrevet paa et Sukkerkort, der engang i Tiden vil være et Minde om Rationeringsaarene.

Der indløb nu en Mængde Telegrammer, Blomster og Breve fra gamle Skolekammerater og Gaver fra Kasse og private Venner.

Af Kapelmester Hoeberg, som Ordfører for en Deputation fra Theaterpersonalet, modtog jeg en Sølv cigar-kasse, paa hvis Laag Theaterbygningen var indgraveret tilligemed en Strophe af min Opera »Oluk: »Saa tidt jeg kan, jeg tyer herved!« i Faksimile, og for denne Gave takkede jeg Dagen efter med følgende Linier:

Kære Venner ved Theatret,
 Selv om Alt er omkalfatret
 nu i denne tunge Tid,
 hvor en Verden staar i Strid,
 kan et Øieblik dog findes,
 hvor man glemmer Alt og mindes
 Fredens lykkelige Aar.
 Saadan gik det mig igaar,
 da I mig en Hilsen bragte
 og mig dertil overrakte
 denne altfor smukke Kasse
 med Cigarer til i Masse.
 Deraf saa jeg, kære Venner,
 mange godt min Svaghed kender
 for Theatret og Tobak.
 Altsaa: Tusind, tusind Tak!

Og hermed maa disse Erindringer were sluttede!

I Aarene, der gik, har jo Solskin og Graaveir vexlet for os, som for Alle, men store Sorger har vi Gudske, lov vaeret forskaanede for, og skont vi savner Mange, ser vi med Glæde den yngste Generation voxe op med Haabet om lyse Tider for dem og for Alle!

Helle og Bredo.

